

GODVERNONDEFUCK

**SOCIOLINGUÏSTISCH ONDERZOEK NAAR
ATTITUDES EN ACCEPTABILITEIT VAN
VLOEKWOORDEN EN DE INVLOED VAN
RELIGIE IN BELGISCH-NEDERLANDS EN
NEDERLANDS-NEDERLANDS**

Aantal woorden: 20486

Lies Moreel

Studentennummer: 02204967

Promotoren: Prof. dr. Ulrike Vogl, Dr. Gauthier Delaby

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad master in de taal- en letterkunde
Nederlands

Academiejaar: 2024 – 2025

1 VOORWOORD MET DANKWOORD

Voor u ligt de masterproef *godvernondfuck*, het eindproduct van mijn opleiding Master of Arts in de taal- en letterkunde aan de Universiteit Gent. Het onderwerp van deze masterproef wekte meteen mijn interesse, aangezien vloeken een taaluiting is waar vrijwel iedereen mee in aanraking komt. Al vrij snel wist ik dat ik regionale variatie in mijn onderzoek wilde opnemen, omdat onze noorderburen mij al jarenlang intrigeren. Tegelijkertijd kon ik ook mijn andere interesse betrekken in mijn masterproef: religie. Tijdens mijn vorige opleiding, de educatieve bachelor Nederlands - katholieke godsdienst, heb ik me verdiept in de religieuze wereld. Deze masterproef was voor mij dan ook de ideale kans om twee interesses – taalvariatie en religie – te combineren tot één boeiend taalkundig onderzoek. Het was een leerzaam proces, waar ik met enorm veel plezier en interesse aan gewerkt heb.

Deze masterproef zou nooit tot stand gekomen zijn zonder de steun van mijn promotoren, die ik dan ook heel graag wil bedanken. Allereerst prof. dr. Vogl, die mij het onderwerp *vloekwoorden* aanreikte en mij gedurende het hele traject begeleidde met waardevolle feedback en aanmoediging. Daarnaast gaat mijn oprechte dank uit naar meneer Delaby, voor zijn onmisbare hulp en geduld bij de statistische analyses. Ook zijn uitgebreide en relevante feedback zette me aan om steeds kritisch te werken. Bedankt!

En uiteraard bedank ik ook mijn ouders en zus, die me vanaf dag één aan de universiteit gesteund hebben en in mij bleven geloven, ook op momenten dat ik het zelf even niet meer zag zitten. Ook Nelle wil ik bedanken, bij wie ik altijd terechtkon voor mijn statistische vragen. Tot slot gaat mijn dank ook uit naar alle vrienden en familie die mijn enquête deelden en alle mensen die mijn enquête invulden.

Ik wens u potverdikke veel leesplezier toe!

Lies Moreel
Gent, mei 2025

INHOUDSOPGAVE

2	inleiding	7
3	literatuurstudie	9
3.1	<i>Wat is 'vloeken'?</i>	9
3.1.1	De taboewaarde van vloekwoorden	10
3.1.2	Vloekwoorden als interjectie	11
3.2	<i>Functies van vloeken</i>	12
3.2.1	Emotionele functies van vloeken	13
3.2.2	Sociale functies van vloeken	14
3.3	<i>De evolutie van vloekwoorden</i>	15
3.4	<i>Soorten vloekwoorden</i>	18
3.4.1	Religieuze vloekwoorden	18
3.4.2	Bastaardvloeken	20
3.4.3	Profane vloekwoorden	22
3.5	<i>Verskil vloekgebruik Nederland en Vlaanderen</i>	25
4	methodologie	29
4.1	<i>Opzet van de enquête</i>	29
4.1.1	Sociobiografische vragen	29
4.1.2	Fragmenten met vloekwoorden: invulvragen en acceptabiliteitsoordelen	30
4.1.3	Vragen over religieuze opvattingen	36
4.1.4	Vragen over vloekwoorden	37
4.1.5	Verspreiding enquête	37
4.2	<i>Data-analyse</i>	38
4.2.1	Data-cleaning	38
4.2.2	Demografische gegevens	38

4.2.3	Verwerking van de resultaten	39
5	resultaten	40
5.1	<i>Attitudes ten opzichte van vloekwoorden</i>	40
5.1.1	Motieven om te vloeken	40
5.1.2	Sociale contexten vloeken	42
5.1.3	Vermeden vloekwoorden	43
5.1.4	Mening religieuze vloekwoorden	45
5.1.5	Mening profane vloekwoorden	47
5.1.6	Gebruik soorten vloekwoorden	48
5.1.7	Frequentie vloeken	50
5.2	<i>Acceptabiliteitsoordelen</i>	51
5.2.1	Onafhankelijke variabelen met waarden	51
5.2.2	Algemene resultaten	54
5.2.3	Gender, leeftijd, opleiding en huidig land	59
5.2.4	Register	61
5.2.5	Origineel vloekwoord	61
5.2.6	Emoties	62
5.2.7	Interactie mening profane vloekwoorden en soorten vloekwoorden	63
5.2.8	Interactie mening religieuze vloekwoorden en soorten vloekwoorden	64
5.2.9	Interactie gebruik soort vloekwoord en soort vloekwoord	66
6	discussie	68
7	conclusie	76
8	bibliografie	79
9	bijlage	84

Aantal woorden: 20486

LIJST MET FIGUREN EN TABELLEN

Tabel 1: semantisch-pragmatische classificatie van interjecties volgens Ameka (2006)	12
Tabel 2: Taboewaarde van religieuze en profane vloekwoorden in Nederland en Vlaanderen (Van Sterkenburg 1998, zoals geciteerd in Van Sterkenburg 2008:58)	25
Tabel 3: Frequentie profane en religieuze vloekwoorden in Nederland en Vlaanderen (Van Sterkenburg 2007, zoals geciteerd in Van Sterkenburg 2008:61-62)	26
Tabel 4: Frequentst profane vloekwoorden in Nederland en Vlaanderen (Van Sterkenburg 2007, zoals geciteerd in Van Sterkenburg 2008:78)	27
Tabel 5: De hoogste taboewaarde van bastaardvloeken in Nederland en België (Van Sterkenburg 2007, zoals geciteerd in Van Sterkenburg 2008:73)	28
Tabel 6: Geschreven tekstfragmenten uit België.....	32
Tabel 7: Geschreven tekstfragmenten uit Nederland	33
Tabel 8: Gesproken tekstfragmenten uit Nederland en België.....	36
Tabel 9: Gebruik soorten vloekwoorden in België en Nederland	49
Tabel 10: Onafhankelijke variabelen met waarden en referentiewaarde	52
Tabel 11: Resultaten regressieanalyse voor de acceptabiliteit van vloekwoorden.....	56

Figuur 1: Motieven om te vloeken	41
Figuur 2: Contexten waarin het meest gevloekt wordt.....	42
Figuur 3: Categorieën van vloekwoorden die door respondenten vermeden worden	43
Figuur 4: Mening religieuze vloekwoorden	45
Figuur 5: Mening profane vloekwoorden	47
Figuur 6: Gebruik soorten vloekwoorden.....	48
Figuur 7: Frequentie vloeken	50
Figuur 8: Effect van religie_leven op acceptabiliteitsoordelen	57
Figuur 9: Effect van geloofsovertuiging op acceptabiliteitsoordelen	58
Figuur 10: Interactie tussen socio_landhuidig en soort_vloekwoord.....	60
Figuur 11: Effect van emotie op acceptabiliteitsoordelen	62
Figuur 12: Interactie mening_profane_vloekwoorden en soort_vloekwoord	63
Figuur 13: Interactie mening_religieuze_vloekwoorden en soort_vloekwoord	64
Figuur 14: Interactie gebruik_soort_vloekwoord en soort_vloekwoord	66

DISCLAIMER

Tijdens het schrijfproces van deze masterproef werd ChatGPT-4.0 gebruikt als hulpmiddel bij het vinden van geschikte academische synoniemen. Daarnaast heb ik ChatGPT-4.0 tijdens het schrijfproces af en toe ingezet om spelling en grammatica te optimaliseren.

2 INLEIDING

Teringlijer, krijg de aids, kanker! Het zijn grove woorden om een masterproef mee te beginnen. Waar een Nederlander wellicht sneller over deze woorden heen leest, zal een Vlaming ze als meer schokkend ervaren. Het is namelijk gebruikelijk om als Nederlander met ziektes te schelden, omdat het nu eenmaal sterk verbonden is met hun Nederlandse vloekcultuur (Fabry en Engelbrecht 2021:45). De gezondheid van de mens zien Nederlanders als een onschendbaar goed en het taboe is er groter dan in Vlaanderen. Dit taboe vormt juist de basis voor het ontstaan van krachttermen (Van Sterkenburg 2008:114).

Het concept van taboe vormt een centraal element in de definitie van vloeken zoals geformuleerd door Van Sterkenburg (2008:44): *“expressieve, grove woorden waarin vaak een taboe besloten ligt met een bepaalde intensiteit gebruiken om vooraf heftige gevoelens mee uit te drukken.”* Van Sterkenburg (2008:8), een pionier als het gaat over onderzoek naar krachttermen, ziet vloekwoorden als onderdeel van onze immateriële culturele identiteit. Hij benadrukt dat vloekwoorden in toenemende mate het maatschappelijke debat en het dagelijkse taalgebruik kleuren. Daarnaast constateert Van Sterkenburg (2008:126) dat iedere periode haar eigen unieke vloekwoorden voortbrengt, wat het des te relevanter maakt om hier nieuw onderzoek naar te doen. In zijn onderzoek richt hij zich op de verschillen in het gebruik van vloekwoorden tussen Nederlanders en Vlamingen en concludeert hij dat er duidelijke variaties bestaan, maar toch ontbreken er belangrijke details. Zo blijft een diepgaande analyse van de invloed van religie op het gebruik van vloekwoorden in beide landen uit. Net deze invalshoek zal centraal staan in dit onderzoek.

In deze masterproef zal verder onderzoek worden verricht naar vloekwoorden en de taboes die eraan verbonden zijn, met de nadruk op religieuze taboes. Of religie tegenwoordig in België en Nederland nog steeds als taboe wordt beschouwd en of dit invloed heeft op vloekwoorden, zal in deze masterproef verder onderzocht worden. Net omdat taboes blijven evolueren, blijft het essentieel om vloekwoorden en hun betekenis in de context van de samenleving te bestuderen (Emre en Subaşı 2024:544). In het onderzoek van Vingerhoets et al. (2013:288) concluderen de auteurs dat seks, religie en lichaamsdelen de grootste taboes vormen in de samenleving. Aangezien dit onderzoek inmiddels twaalf jaar oud is, is het van belang om nieuw onderzoek te voeren. Maar ook de bevindingen van Van Sterkenburg (2008)

zijn gebaseerd op gegevens die inmiddels meer dan zeventien jaar oud zijn en dit roept de vraag op in hoeverre de beschreven patronen nog steeds actueel zijn. Culturele en maatschappelijke veranderingen, zoals de afnemende invloed van religie of de groei van sociale media, kunnen de manier waarop vloekwoorden worden gebruikt, ingrijpend hebben veranderd.

Dit onderzoek richt zich daarom op de verschillen in het gebruik van vloekwoorden tussen Nederlanders en Vlamingen anno nu, met specifieke aandacht voor de invloed van religie op vloekgedrag. Dit levert niet alleen een actuele bijdrage aan de studie van vloekwoorden, maar helpt ook om culturele verschillen tussen deze twee taalgemeenschappen beter te begrijpen. De centrale onderzoeksvraag van deze masterproef luidt als volgt: *Hoe verschilt het vloekgebruik in het Belgisch-Nederlands en Nederlands-Nederlands en welke rol speelt religie hierin?*

Deze masterproef is opgedeeld in vijf hoofdstukken. Hoofdstuk 3 behandelt de theoretische achtergrond van vloekwoorden. Daarbij komen onder meer een definitie van vloeken, de functies van vloekwoorden, hun religieus-historische achtergrond en de belangrijkste soorten vloekwoorden aan bod. Ook het verschil tussen vloekwoorden in Nederland en Vlaanderen wordt behandeld. In hoofdstuk 4 wordt de onderzoeksmethodologie toegelicht, met speciale aandacht voor de opzet en inhoud van de enquête. Hoofdstuk 5 presenteert de resultaten van het onderzoek en biedt een gedetailleerde analyse van de bevindingen van de enquête. In hoofdstuk 6 volgt een discussie over de mogelijke toelichting van de resultaten, alsook de implicaties van het onderzoek. Tot slot vat hoofdstuk 7 de belangrijkste conclusies van dit onderzoek samen.

3 LITERATUURSTUDIE

Deze literatuurstudie biedt een overzicht van bestaande inzichten over vloekwoorden en dient als theocratisch kader voor dit onderzoek. In het eerste hoofdstuk wordt de definitie van het werkwoord *vloeken* geanalyseerd. Vervolgens worden twee functies van vloeken besproken. In sectie 3.3 wordt ingegaan op de religieuze geschiedenis en de relatie tussen religie en vloekwoorden. Daarna volgt een overzicht van de verschillende soorten vloekwoorden, waaronder religieuze vloeken, bastaardvloeken en profane vloekwoorden. Tot slot belichten we het verschil in vloekgebruik in Nederland en Vlaanderen.

3.1 Wat is ‘vloeken’?

Een helder begrip van het concept vloeken is essentieel voor dit onderzoek. In dit hoofdstuk definiëren we eerst de term *vloeken*, gevolgd door een bespreking van het begrip *taboe*. Ten slotte analyseren we vloekwoorden en hun functie als interjectie.

Wanneer we de betekenis van het begrip *vloeken* raadplegen in de Van Dale, vinden we de volgende definitie terug: *“Godslasterlijk spreken: ‘vloeken in de kerk’ iets zeggen of doen dat als uitermate ongepast wordt beschouwd”* (Van Dale, z.d.). De definitie legt de nadruk op de godslasterlijke connotatie van vloeken, waarbij het handelen of spreken tegen God centraal staat. In het werk *Krachttermen* van Van Sterkenburg (2008), dat als ondertitel *scheldwoorden, vervloekingen, verwensingen, beledigingen, smeekbeden en bezweringen*, heeft, introduceert Van Sterkenburg het concept *krachttermen*. Deze term kan worden beschouwd als een overkoepelende categorie, waarvan vloekwoorden een specifiek onderdeel vormt. Binnen de categorie vloekwoorden onderscheiden we verschillende subcategorieën, waarvan één reeds wordt genoemd in de definitie van Van Dale (z.d.): godslasterlijke vloeken, ook wel *religieus vloeken* genoemd. Daarnaast benoemt Van Sterkenburg (2008) nog twee andere soorten vloekwoorden, namelijk bastaardvloekwoorden en profane vloekwoorden. Deze drie vormen van vloeken zullen verder in deze literatuurstudie worden besproken in §3.4.

Een belangrijk kenmerk van vloeken is de mate van controleerbaarheid. Jay en Janschewitz (2008:269) delen vloeken op in twee groepen. Enerzijds onderscheiden zij de

propositionele vloek, die controleerbaar en opzettelijk is, anderzijds de non-propositionele vloek, die oncontroleerbaar en onbewust is. Bij de laatste groep vloekwoorden is vloeken vaak een uiting van emotionele reacties (Jay en Janschewitz 2008:269). Een vloekwoord moet ook aan verschillende criteria voldoen. Allereerst moet een spreker volgens Karjalainen (2002:21) een vloekwoord op een emotieve manier gebruiken. Hoewel we dit echter in twijfel trekken, aangezien een vloekwoord ook zonder emotionele lading gebruikt kan worden, dit zullen we nader toelichten in §3.2.2. Ten tweede mogen we een vloekwoord niet letterlijk interpreteren. Wanneer iemand zijn teen stoot tegen een tafelpoot en daarbij het vloekwoord *Jezus* gebruikt, verwijst dit niet naar het historische of religieuze figuur Jezus Christus, maar fungeert dit louter als een expressie van pijn en frustratie. En tot slot moet er een taboe rusten op het betreffende woord (Karjalainen 2002:21). Het laatste criterium is wellicht het belangrijkste: de taboewaarde van vloekwoorden.

3.1.1 De taboewaarde van vloekwoorden

Een cruciale term bij het begrip vloeken is het concept van *taboe*. Om te spreken over een vloek moet er namelijk sprake zijn van een taboe rondom het desbetreffende woord (Karjalainen 2002:20). Wanneer iemand zijn emoties zoals woede of frustratie wil uiten, zal deze persoon doorgaans op zoek gaan naar woorden die de hoogste taboewaarde bezitten (Van Sterkenburg 2008:44). De Vries (2023:160) hanteert de term *taboe* zelfs letterlijk in haar definitie van vloeken: “Swearing, which can be defined as the use of taboo words in order to add power to one’s speech”. En Hughe (2013:8) spreekt zelfs over een *taboetaal*: “Taboo language then can be defined as a whole of linguistic expressions that people are not supposed to say but which form a crucial element in a culture”.

Taboes zijn sterk cultuurafhankelijk en de perceptie van taboes in taal wordt beïnvloed door de samenleving. Wat Belgen als onschuldig ervaren, kan in Nederland juist als taboe worden gezien. Zelfs binnen een bepaalde samenleving kunnen er nog steeds verschillen zijn in taboes (Khalid, Ruserd en Srinivasan 2022:1). Een woord beschouwen we als taboe wanneer een specifieke cultuur het woord onder bepaalde omstandigheden bewust vermijdt. Vloekwoorden functioneren vaak als een uiting van sterke emoties, waarbij hun grofheid de sociale normen schendt en taboes doorbreekt (Van Sterkenburg 2008:43). Emre en Subaşı

(2024:539) benadrukken eveneens de invloed van de sociaal-culturele context van vloeken. Elke cultuur hanteert specifieke criteria om te bepalen welke woorden mensen als taboe ervaren, waardoor taboes, en dus ook vloekwoorden, een weerspiegeling vormen van de normen en waarden van een samenleving (Emre en Subaşı 2024:543). Een bedeking vinden we bij Karjalainen (2002:14) die benadrukt dat er ook taboes zijn zonder vloekwoorden.

Het is duidelijk dat vloekwoorden cultuurafhankelijk zijn, maar ze zijn ook sterk situationeel afhankelijk. De situatie waarin we ons bevinden, speelt een cruciale rol in de betekenis van vloekwoorden. Soms kan een vloekwoord uiterst beledigend overkomen, terwijl het in andere contexten juist geen negatieve connotatie heeft. Bovendien speelt de tijdsgeest ook een prominente rol: de betekenis van een woord kan door de tijd heen veranderen, wat ook van invloed is op de betekenis van vloekwoorden (Van Sterkenburg 2008:55).

3.1.2 Vloekwoorden als interjectie

Van Sterkenburg (2008) haalde in zijn definitie al aan dat vloekwoorden vaak als tussenwerpsels gehanteerd worden. Vloekwoorden vallen onder de categorie *interjectie* of *tussenwerpsel* (Van Sterkenburg 2008:53). Volgens Ameka (2006:743) kunnen interjecties worden gedefinieerd op basis van formele, semantische en pragmatische criteria. Formeel zijn interjecties autonome uitingen die meestal monomorfematisch zijn; ze bestaan doorgaans uit één morfeem en kennen geen verbuiging of afleiding. Hiermee onderscheiden de interjecties zich van andere woordklassen (Ameka 2006:743). Een belangrijke opmerking zijn echter de stapelvloekwoorden die heel populair zijn in Vlaanderen en minder in Nederland (Van Sterkenburg 2008:126). Een voorbeeld is *godmiljaardeju* of *sakkerdenondedju*, of de titel van deze masterscriptie *godvernondedefuck*, die taalkundig wel als interjectie gebruikt worden, maar niet monomorfematisch zijn.

Vanuit een semantisch-pragmatisch opzicht functioneren interjecties als geconventionaliseerde taalsignalen die de gemoedstoestand, houding of reactie van een spreker ten opzichte van een situatie uitdrukken (Ameka 2006:743). Ze zijn sterk contextgebonden en afhankelijk van specifieke communicatieve situaties. Hier voldoen de vloekwoorden zeker aan, ook zijn ze zeer contextgebonden.

Ameka (2006) onderscheidt vier types interjecties (zie Tabel 1): conatieve interjecties, cognitief-expressieve interjecties, emotief-expressieve interjecties en tot slot de fatische

interjecties. Tabel 1 toont de semantisch-pragmatische classificatie van interjectie volgens Ameka (2006).

Semantisch-pragmatische functie	Betekenis	Voorbeelden
Conatief	Aandacht trekken of reactie uitlokken.	<i>Shht! Psst...</i>
Cognitief-expressief	Kennis en gedachten van spreker op moment van uiting.	<i>Aha! Huh?</i>
Emotief-expressief	Hoe een spreker zich voelt op een bepaald moment.	<i>Godverdomme! Fuck!</i>
Fatisch	Behouden van communicatie door: <i>backchanneling</i> , beleefdheidsformules, afscheidsformules.	<i>Mhm, oké, dag, uhm</i>

Tabel 1: semantisch-pragmatische classificatie van interjecties volgens Ameka (2006)

In eerste instantie vallen vloekwoorden onder de subcategorie emotief-expressief, omdat mensen vaak vloeken vanuit een bepaalde emotie. Echter, vloekwoorden kunnen ook binnen de conatieve functie worden geplaatst, wanneer er een kwetsende of agressieve intentie is. Van Sterkenburg (2008:50) identificeert verschillende motieven voor het gebruik van vloekwoorden, waaronder het opzettelijk kwetsen van anderen. Dit impliceert dat vloekwoorden niet alleen een emotionele uiting zijn, maar ook een strategisch communicatiemiddel om een specifieke reactie uit te lokken. In het volgende onderdeel bespreken we de verschillende functies van vloeken.

3.2 Functies van vloeken

Na het vaststellen van de definitie van vloeken en de taalkundige eigenschappen die ermee gepaard gaan, is het essentieel om de verschillende functies van vloeken nader te onderzoeken. Een centrale vraag die hierbij naar voren komt, is waarom mensen ervoor kiezen om te vloeken. In dit hoofdstuk ligt de nadruk op twee vloekfuncties, als eerste de emotionele functies van vloeken en als tweede de sociale functies van vloeken. We behandelen beide functies.

3.2.1 Emotionele functies van vloeken

Wanneer we de vraag stellen waarom mensen vloeken, is het waarschijnlijk dat het antwoord een emotionele reactie zal betreffen, zoals 'uit frustratie' of 'uit woede'. Vloeken vindt plaats wanneer een ordelijke situatie verstoord wordt door intense emoties (Van Sterkenburg 2008:49). Volgens Van Sterkenburg (2008:49) dient vloeken voornamelijk als een middel om emoties te uiten. Wanneer we aan vloeken denken, associëren we dit vaak met negatieve emoties. Echter, ook emoties zoals verrassing, geluk, humor en vertrouwdheid worden erkend als redenen waarom mensen vloeken (Horan 2013:288).

Emre en Subaşı (2024:540) beschouwen vloeken als een vorm van catharsis, waarbij emoties worden verlicht. Ook Huyghe (2013:14) benoemt dit soort vloeken als *catharsis*, waarbij emoties dus letterlijk worden losgelaten. Dit resulteert in een afname van spanning en leidt tot een grotere innerlijke rust, wat dus toont dat vloeken ook lichamelijke functies heeft. Onderzoek naar de motieven achter vloekgebruik bij studenten toont aan dat de voornaamste reden om te vloeken de behoefte is om negatieve emoties te uiten (Rassin en Muris 2005:1673). Rassin en Muris (2005:1673) benadrukken daarbij dat het uiten van positieve emoties slechts een marginale rol speelt in het gebruik van vloekwoorden en dat studenten merkbaar minder stress ervaren na het vloeken. Ook De Vries (2023:164) bevestigt dat vloeken functioneert als een mechanisme voor zowel stress- als pijnverlichting, waarbij vloeken bijdraagt aan een verbetering van het welzijn na het uiten van vloekwoorden. In verscheidene studies wordt het fenomeen van catharsis vaak vergeleken met het gedrag van een baby. Wanneer een baby zijn emoties wil uiten, doet hij dit door te huilen. Zodra hij echter in staat is taal te gebruiken, zal dit zich manifesteren in vloeken. In beide situaties fungeert de handeling als een uitlaatklep voor emoties (Huyghe 2013:14). Vingerhoets et al. (2013:293) nuanceren deze stellingen, omdat deze wetenschappelijke gegevens gebaseerd zijn op enquête onderzoek, en niet op experimentele studies. Ze beweren dat er weinig wetenschappelijk bewijs is dat *catharsis vloeken* stressverlichting met zich mee zou brengen (Vingerhoets et al. 2013:290).

Hoewel er een aanzienlijk tijdsverschil zit tussen de studies van Van Sterkenburg (2008) en Emre en Subaşı (2024), convergeren beide onderzoeken in hun bevindingen over de emotionele functies van vloeken. Uit de resultaten van Van Sterkenburg (2008:50) blijkt dat emoties zoals ergernis, woede en boosheid de top drie redenen vormen om te vloeken. Het

onderzoek van Emre en Subaşı (2024:541) classificeren ook woede en ergernis als de voornaamste emoties die aanleiding geven tot vloeken. Dit suggereert dat de motivatie om te vloeken, althans wat betreft de rol van emoties, relatief stabiel gebleven is over de afgelopen jaren.

Tot slot is het belangrijk om te benadrukken dat vloekwoorden een integraal onderdeel vormen van onze taalkundige identiteit. Ze spelen een essentiële rol in hoe we onze emoties uiten en zijn diep verweven met de manier waarop we onszelf linguïstisch en emotioneel uitdrukken (Jay 1999:82). Ze kunnen worden beschouwd als een emotioneel geladen element van taal, waarbij een individu zijn of haar woede naar anderen richt (Jay 1999:82). De manier waarop we vloekwoorden gebruiken, toont onze emotionele verbondenheid bij de persoonlijke identiteit die we inzetten om te communiceren. Volgens deze benadering vervullen vloekwoorden een duidelijke emotionele functie (Jay 1999:83), maar die emotionele functie kan ook nauw verbonden zijn met een communicatieve functie. De emotionele toestand van de spreker kan fungeren als een waarschuwingssignaal. Wanneer iemand vloekt met een boze ondertoon, kan dit een indicatie van gevaar zijn voor de spreker (Vingerhoets et al. 2013:294). Taal is dus sterk gekoppeld met onze identiteit en kan ook dienen als een middel om ons te onderscheiden binnen een bepaalde sociale groep. De sociale functies van vloeken bespreken we in het volgende hoofdstuk.

3.2.2 Sociale functies van vloeken

Vloeken dient niet alleen als uiting van emoties, maar vervult ook diverse sociale functies. Het gebruik van vloekwoorden kan bijdragen aan de bevordering van interpersoonlijke interacties en relaties. Zo kan vloeken de communicatie tussen individuen ondersteunen, het vertrouwen opbouwen en bijdragen aan de ontwikkeling van een intieme en humoristische sfeer (Emre en Subaşı 2024:542). Onderzoek heeft ook aangetoond dat vloeken een positief effect heeft op de sociale cohesie binnen een groep. In sommige gevallen wordt vloeken in groepsverband zelfs niet als onbeleefd ervaren, maar eerder als een teken van solidariteit (Emre en Subaşı 2024:542). In deze context is vloeken vaak een bewuste handeling, bedoeld om vriendschap te tonen of om indruk te maken en als relevant over te komen binnen een bepaalde sociale groep. Er zijn altijd luisteraars aanwezig, maar het doel is niet noodzakelijk om een reactie uit

te lokken. Mensen vloeken ook om aansluiting te vinden bij een bepaalde sociale groep (Huyghe 2013:15). Deze aansluiting kan zelfs zo ver gaan dat vloekwoorden 'besmettelijk' worden, waardoor mensen binnen een concrete sociale groep bepaalde vloektermen overnemen (Karjalainen 2002:28). In het onderzoek van Karjalainen (2002:26) wordt dit ook wel *sociaal vloeken* genoemd. Karjalainen (2002:26) constateert dat sociaal vloeken de meest voorkomende vorm is. Of dit vandaag de dag nog steeds het geval is, blijft onderwerp van discussie.

Ten slotte vermelden Emre en Subaşı (2024:543) dat vloeken invloed heeft op de betrouwbaarheid van personen. Enerzijds kan het gebruik van vloekwoorden ervoor zorgen dat mensen als betrouwbaarder worden beschouwd, omdat zij oprechter en eerlijker overkomen. Anderzijds kunnen vloekwoorden ook de perceptie oproepen dat mensen moeite hebben met het controleren van hun emoties. Op deze manier kan vloeken schadelijk zijn voor de sociale status van een persoon (Emre en Subaşı 2024:543).

Concluderend kunnen we stellen dat vloeken twee primaire functies vervult: een emotionele en een sociale functie. Daarnaast kan een derde, meer lichamelijke subfunctie worden onderscheiden. Zoals besproken in sectie 3.2.1, kan vloeken namelijk bijdragen aan innerlijke rust en stressvermindering, evenals pijnverlichting. Het volgende gedeelte is gewijd aan de evolutie van vloekwoorden, waarbij de focus ligt op religie.

3.3 De evolutie van vloekwoorden

Aangezien veel vloekwoorden hun oorsprong vinden in religie, is het relevant om te onderzoeken in hoeverre de religieuze geschiedenis van België en Nederland heeft bijgedragen aan de evolutie van vloekwoorden. Zoals in het eerste hoofdstuk werd aangestipt, zijn vloekwoorden sterk cultuurafhankelijk. In landen als België en Nederland hebben de Bijbel en het christendom een aanzienlijke invloed op de taal (Van Bree 2007:1). Overal komen christelijke woorden terug, alsook in de vloekwoorden, zoals *godverdomme*, *Jezus*, *godsamme* ... Daarnaast beïnvloedt ook de tijdsgeest de betekenis en het gebruik van vloekwoorden. Het is daarom essentieel om de evolutie van vloekwoorden te analyseren, met speciale aandacht voor de invloed van religie.

In de prehistorie was een vloekwoord oorspronkelijk een 'toverwoord' dat vaak werd geassocieerd met priesters, tovenaars en magiërs. In deze periode geloofden mensen dat bepaalde woorden of spreuken een betoverende kracht bezaten en ze gingen ervan uit dat deze woorden verbonden waren met een bovennatuurlijke macht, zoals God. In de tijd van de Romeinen was dit niet veel anders en bleef de vloek een machtsmiddel om bijvoorbeeld wraak te nemen (Van Sterkenburg 2008:11). Mensen veronderstelden dat de vloek gerealiseerd ging worden, met uiteindelijk een slechte uitkomst tot gevolg (Jay 1999:193).

In de middeleeuwen speelde religie een centrale rol. Religieuze namen waren destijds sterk taboe, wat verklaart waarom mensen deze namen begonnen te gebruiken als emotionele uiting. De naam *God* werd als vloekterm gehanteerd om bijvoorbeeld te bluffen of emoties te uiten (Van Sterkenburg 2003:14). Het is belangrijk op te merken dat de kracht en het gebruik van vloekwoorden al tijdens de middeleeuwen veranderde. Aan het begin van de middeleeuwen waren religieuze vloeken vaak milder van aard, zoals uitdrukkingen als *bij mijn geloof* (Van Sterkenburg 2008:56). Naarmate de middeleeuwen vorderden, verschenen iets krachtigere vloeken, waarbij verwijzingen werden gemaakt naar Maria of God, zoals *bij God die in de hemel zetelt*. De meest intense vloek in die periode verwees naar het lijden van Jezus en luidde bijvoorbeeld *bij het lichaam van Christus* (Van Sterkenburg 2008:56).

Om de evolutie van vloekwoorden in België en Nederland vanaf de zestiende eeuw te begrijpen, is het belangrijk om de religieuze geschiedenis te kaderen. Vanaf de zestiende eeuw voltrekt zich in Nederland een omwenteling als de theoloog Maarten Luther zijn 95 stellingen op de kerkdeur van Wittenberg spijkt. Deze actie markeert het begin van de reformatie, een religieuze beweging die leidde tot fundamentele veranderingen binnen het christendom en de opkomst van diverse stromingen (Leeuwenberg, Slechte en Van Staalduine 2020:11). De eerste belangrijke stroming is het lutheranisme, waarbij de volgelingen in lijn staan met Maarten Luther. Kort na Luther verschijnt Johannes Calvijn als één van de prominente leiders van de reformatie (Leeuwenberg, Slechte en Van Staalduine 2020:11). Zijn ideeën vormen de basis voor het calvinisme dat vooral in Nederland grote invloed heeft gehad én nog steeds heeft vandaag de dag (Van Bree 2007:2). Beide stromingen staan tegenover de Rooms-Katholieke Kerk en verzetten zich tegen de macht van de Paus, beelden in de kerk, het gebruik van aflaten en de biecht. Aangezien calvinisten de biecht afwijzen, kunnen zij geen vergeving vragen voor bijvoorbeeld frequent vloekgebruik, terwijl katholieken dit wel kunnen (Leeuwenberg, Slechte en Van Staalduine 2020:12). Deze

religieuze verschillen in de omgang met zonde en vergiffenis zouden een mogelijke verklaring kunnen vormen voor de bevinding van Van Sterkenburg (2008:118), namelijk dat katholieken vaker vloeken dan protestanten. Calvinisten vonden ook dat de Bijbel altijd het laatste woord moest hebben, en niet de Paus. De overkoepelende term van religieuze stromingen die zich keren tegen de Katholieke Kerk, heet het *protestantisme*. Het is belangrijk om te vermelden dat er ook nog andere protestantse bewegingen zijn, zoals bijvoorbeeld het anglicanisme dat vooral in het Verenigd Koninkrijk populair is (Leeuwenberg, Slechte en Van Staalduine 2020:11).

Het taboe op het gebruik van religieuze termen in uitroepen en vloeken bleef gangbaar tot ongeveer 1960. Dit veranderde door de ontkerkelijking, een proces waarin religie en de Katholieke Kerk minder prominent waren in het dagelijkse leven van mensen (Barentsen en Foppen 2020:19). Hierdoor werd de rol van God minder belangrijk, wat resulteerde in een afname van het bijhorende taboe op religieuze termen. Als gevolg hiervan begonnen mensen andere, niet-religieuze woorden te gebruiken om te vloeken (Van Sterkenburg 2003:15). Uiteraard verdwijnt de religieuze vloek niet helemaal, maar er ontstaat wel een tegenhanger: de profane vloek met vloekwoorden als *kut*, *fuck* of *shit*. Ook in de jaren '70 van de twintigste eeuw stelt Van Sterkenburg (2003:15) vast dat het Nederlands zich nog verder ontwikkelt. Zo kregen seksuele en ruwe woorden een vaste plaats in het Nederlands (Van Sterkenburg 2003:15). Deze evolutie zet zich tot op de dag van vandaag voort in ons taalgebruik. Of de profane vloekwoorden inmiddels de religieuze vloekwoorden hebben overtroffen, zal in deze masterproef verder worden onderzocht. Uit het onderzoek van Van Sterkenburg (2008:127) blijkt wel dat *shit*, *godverdomme* en *verdomme* de frequentste vloeken zijn, waarbij religieuze vloekwoorden nog steeds het grootste aandeel hebben.

Religie heeft dus invloed op het gebruik van vloekwoorden en op de evolutie van vloekwoorden. Een ander sprekend voorbeeld hiervan is het gebruik van ziekte als vloekwoord. In het calvinisme, dat sterk aanwezig is in Nederland, geloofde de calvinist in de predestinatieleer, namelijk het geloof dat God alles bepaalt, inclusief ziekte en gezondheid. Ziekte werd bijgevolg gezien als een straf van God en dus als iets dat buiten de menselijke controle valt (Fabry en Engelbrecht 2021:45). Juist omdat ziekte als een goddelijke beslissing werd beschouwd, rustte er een taboe op, wat het krachtig en adequaat maakte als vloekwoord. Fabry en Engelbrecht (2021:45) stellen dan ook vast dat vloekwoorden met ziektes voornamelijk voorkomen in calvinistische regio's, waaronder Nederland. Dit zou dus kunnen

verklaren waarom er in Nederland aanzienlijk vaker met ziektes wordt gevloekt dan in België. In het volgende hoofdstuk richten we ons op de drie soorten vloekwoorden.

3.4 Soorten vloekwoorden

Vloekwoorden kunnen worden onderverdeeld in verschillende soorten op basis van hun oorsprong. In dit hoofdstuk wordt een onderscheid gemaakt tussen religieuze en profane vloekwoorden. Binnen de categorie religieuze vloekwoorden wordt nog een categorie aangehaald, namelijk de bastaardvloeken. Naast de inhoudelijke verschillen tussen deze vloekwoordtypen wordt in dit hoofdstuk ook aandacht besteed aan de vorming van deze woorden, met een focus op hun taalkundige structuren.

3.4.1 Religieuze vloekwoorden

Vloekwoorden kunnen zowel een religieuze als een niet-religieuze oorsprong hebben (Jay 1999:195). De eerste categorie vloekwoorden die we toelichten, betreft de religieuze vloekwoorden, ook wel aangeduid als *godslasterlijke vloeken* (Van Sterkenburg 2008:42). Uit het eerste hoofdstuk van deze literatuurstudie bleek reeds dat 'godslasterlijk spreken' in de Van Dale wordt vermeld en onderdeel uitmaakt van de definitie van vloeken. Godslastering, ook wel blasfemie genoemd, definiëren we als het bespotten of vervloeken van Gods naam (Van Sterkenburg 2008:44). Bij godslastering is er altijd sprake van een vorm van onderwaardering en disrespect jegens God met de intentie om hem te beledigen. Degenen die zich schuldig maken aan blasfemie zijn zich bewust van de directe vernedering die zij ten opzichte van God begaan (Van Sterkenburg 2008:45). We moeten daarbij niet enkel denken aan de bekendste godslasterlijke vloeken zoals *godverdomme* of *godsamme*, maar ook bastaardvloeken (zie §3.4.2) als *verdomme*, *sakkernondedju* of *God beware* worden gecategoriseerd onder blasfemie of godslasterlijk vloeken (Van Sterkenburg 2008:46). Religies geven vaak de indruk dat mensen die zich schuldig maken aan godslastering, slecht zijn doordat zij 'slechte' woorden gebruiken (Jay 1999:197).

In zowel België als Nederland zijn er geen wettelijke straffen voor blasfemie, terwijl streng katholieke landen zoals Polen wel striktere maatregelen treffen tegen godslasterlijk

spreken (Van Sterkenburg 2008:46). Wanneer sancties op godslastering worden opgeheven, neemt de frequentie van religieuze vloeken waarneembaar toe. In Polen zullen er dan hoogstwaarschijnlijk minder godsdienstige vloeken te horen zijn, omdat er strafmaatregelen zijn voorgeschreven (Jay 1999:192). Wat ook duidelijk is, is dat de islam een strengere aanpak hanteert ten opzichte van religieuze vloekwoorden. In sommige landen wordt blasfemie zelfs als een misdrijf gezien. De sharia, de islamitische wet, schrijft de doodstraf voor voor godslastering (Van Sterkenburg 2008:46). Ook het christendom veroordeelt godslastering, zoals blijkt uit de Tien Geboden. In de Tien Geboden staan vooral handelingen die je als christen niet mag doen. Het tweede gebod geeft duidelijk aan dat vloeken verboden is: "U zult de naam van de Heer uw God niet onteren" (KU Leuven: Faculteit Theologie & Religiewetenschappen 2019). Interessant is dat de KU Leuven voorbeelden geeft van wat het onteren van Gods naam inhoudt. Zo mogen christenen de naam God niet gebruiken om eigen belangen te dienen, noch om te vloeken. (KU Leuven: Faculteit Theologie & Religiewetenschappen 2019). Opmerkelijk is dat er geen aandacht besteed wordt aan de relatie tussen vloeken en emoties. Bunt (2003:17) benadrukt juist dat het uiten van frustratie of woede door middel van Gods naam eveneens in strijd is met het tweede gebod. Hij vermeldt dat het vloekwoord *godverdomme*, wat letterlijk "God, verdoem mij" betekent, vaak wordt gebruikt als een vloek om frustraties te uiten. *Verdomme* is dan weer een samentrekking van *godverdomme* (Van Der Gucht et al. 2018). Daarnaast gebruiken mensen vaak de naam van *God* of *Jezus* als stopwoord of interjectie. Bunt (2003:17) ziet dit als een ijdel gebruik, wat hij opnieuw beschouwt als misbruik van Gods naam.

De populariteit van religieuze vloekwoorden kan worden verklaard door het taboe dat, voornamelijk vroeger, rustte op religie. Van Sterkenburg (2008:53) beschrijft vijf verschillende manieren waarop religieuze elementen in vloekwoorden terechtkomen:

1. Namen van goden, engelen of duivels.
2. Verwijzingen naar heilige zaken binnen de godsdienst, zoals sacramenten of de eucharistie.
3. Het gebruik van namen van heiligen, profeten of Bijbelse figuren.
4. Vermeldingen van heilige plaatsen, bijvoorbeeld uit de Bijbel, zoals Jeruzalem.
5. Woorden die verwijzen naar het leven na de dood, zoals de hemel of de hel.

Er zijn dus verschillende manieren om godslastering te uiten. Godslastering is in de samenleving zo ingeburgerd geraakt dat het vaak als acceptabel wordt beschouwd, zoals blijkt uit het onderzoek van Jay (1999:193). Of deze trend zich vandaag de dag nog steeds voortzet, zal in dit onderzoek verder worden onderzocht. Bovendien kan godslastering op een subtielere wijze tot uiting komen binnen vloeken, met name door het gebruik van bastaardvloeken.

3.4.2 Bastaardvloeken

Binnen de categorie religieuze vloekwoorden vinden we de bastaardvloeken. Het is een type godslasterlijke vloek dat minder krachtig overkomt en onschuldiger klinkt dan een directe religieuze vloek. Voorbeelden van bastaardvloeken zijn *potvolblomme* of *potjandorie*. De intensiteit van een bastaardvloek is doorgaans geringer dan die van een godslasterlijke vloek (Van Sterkenburg 2008:69).

Een veelgebruikte bastaardvloek is *nondedju*, evenals de afgeleide verkortingen zoals *dju* of *nonde*. Deze bekende bastaardvloek is sinds 1950 in het Nederlandse taalgebruik verschenen en is een verbastering van het Franse *nom de Dieu*. Enerzijds zien we dus verzachtingen zoals *nondedju*, terwijl anderzijds ook vloekversterkers bestaan, zoals *miljaardenondedju*. Ook het element *miljaarde* vindt zijn oorsprong in het Frans, namelijk in *mille dieux*. Een verbasterde vorm van deze Franse vloek die eveneens in het Nederlands voorkomt, is *milledju* (Van Sterkenburg 2008:23).

Bastaardvloeken vinden hun oorsprong in een tijd waarin godslasterlijke vloeken streng werden bestraft. Extreme straffen zoals het afhakken van handen of andere vormen van inquisitie maakten het noodzakelijk om alternatieven te vinden, waardoor mensen verschillende manieren zochten om de oorspronkelijke godslasterlijke vloeken te verbloemen of te verbergen (Van Sterkenburg 2008:69). Maar mensen hanteren ook bastaardvloeken om zelf niet met een schuldgevoel te zitten of om anderen geen kwaad te berokkenen. Sommige bastaardvloeken zijn zo sterk veranderd dat de oorspronkelijke vloek niet langer herkenbaar is, en zelfs het religieuze aspect volledig uitgewist is (Van Sterkenburg 2008:69).

3.4.2.1 De vorming van bastaardvloeken

Bastaardvloeken ontstaan op verscheidene wijzen. Een eerste manier is klankverandering, zoals te zien is in vloekwoorden zoals *gadverdamme* of *getverdemme* in plaats van *godverdomme*. De klinkers in het woord 'God' ondergaan een klankverandering. Een tweede manier is een verandering van de uitspraak, zo wordt *God* soms vervangen door *gee* in een vloekwoord als *geeveedee* of *pot* in *potverdomme*. *Dieu* wordt dan *dee* of *deke* zoals in *potverdee*, *sakkerdee*. En de derde manier gaat gepaard met een wijziging van medeklinkers: *God* wordt *gokkerdikke* of *gosternokke* (Van Sterkenburg 2008:70). Een andere mogelijkheid is substitutie, namelijk dat *God* volledig achterwege blijft en vervangen wordt door een volledig andere naam, zoals *jandekke*, *sakkerjan* of *jandorie*. Op deze manier fungeert *jan* als substituut voor *god* (Van Sterkenburg 2008:70). Niet alleen voor *God* bestaan er alternatieven, maar ook voor de duivel zijn er verschillende equivalenten, zoals *droelie*, *drommel* en *flicker*. Een belangrijke opmerking is hier op zijn plaats, aangezien deze woorden eerder neigen naar scheldwoorden dan naar vloekwoorden (Van Sterkenburg 2008:70). Een scheldwoord is een term die iemand op een krachtige en negatieve manier beledigt. Kenmerkend voor scheldwoorden is dat ze expliciet gericht zijn op een persoon met de intentie om deze te kwetsen (Van Sterkenburg 2008:25). Dit onderscheidt scheldwoorden van vloekwoorden, die niet noodzakelijk tegen een individu zijn gericht en vaak worden gebruikt als algemene uiting van emoties. Een ander vormingselement van bastaardvloeken is de invloed van lichte klinkers zoals *e*, *i*, *ee*, *ie* en *uu* in bastaardvloeken. Deze klinkers dragen bij aan het minder aanvallende karakter van de bastaardvloek (Van Sterkenburg 2008:73).

Het is ook mogelijk dat een deel van de bastaardvloek opnieuw vervangen wordt door een ander bastaardelement: *nondedju*, dat oorspronkelijk afkomstig is van *nom de dieu*, krijgt het bastaardelement *-dekke* en wordt zo *nondedekke*. Van Sterkenburg (2008:71) merkt op dat de plof- en sisklanken bij de bastaardelementen een cruciale rol spelen, zoals in *-dekke* of *-dorie*. Hoewel het om bastaardvloeken gaat, zorgen de plof- en sisklanken ervoor dat het emotionele effect behouden blijft. Daarnaast kent het element *-domme* veel equivalenten, zoals vloekwoorden als *potvolkoffie*, *potverdorie* of *potverdriedubbeltjes* (Van Sterkenburg 2008:71). Verder kan een bastaardvloek ook gevormd worden door de verzachting van een vorm. Dat kan enerzijds door een verkorting van de oorspronkelijke bastaardvloek, waarbij het

voorvoegsel wordt weggelaten, bijvoorbeeld *dorie* in plaats van *verdorie* of *domme* in plaats van *verdomme*. Anderzijds kan het woordbegin van de bastaardvloek weggelaten worden, zoals bij het vloekwoord *deju*, dat ontstaat uit *nondedju*, of *godverdikke* dat *goddikke* wordt. Bovendien is het ook mogelijk om een achtervoegsel aan de bastaardvloek te plakken, zoals *godverdikkellinge* of *godverdommeling* (Van Sterkenburg 2008:72). Ook een verzachting in de binnenrijm van een bastaardvloek is mogelijk, bijvoorbeeld in de beginsyllabe van een woord of het eerste element, waarbij de eerste klank rijmt met de slotsyllabe of het laatste deel van een samenstelling. Ter illustratie krijg je dan vloekwoorden als *gossiedepossie*, *jemigkremig*, *jeetjekeetje*, waarbij er duidelijk gerijmd wordt (Van Sterkenburg 2008:72).

Van Sterkenburg (2008:72) bespreekt ook de invloed van leenvloeken. Volgens hem zouden leenvloeken gemakkelijker geaccepteerd worden in onze samenleving. Bovendien stelt Van Sterkenburg (2008:72) de interessante vraag of er in Vlaanderen ook eenzelfde mate van aanvaardbaarheid bestaat ten opzichte van vloeken van Franse afkomst. Enkele leenvloeken uit het Frans: *dieu*, *merde*, *nonde*, *sakker*, en uit het Engels: *bullshit*, *shit*, *fuck*.

Tot slot is het interessant om de frequentie van bastaardvloeken weer te geven. De resultaten van het onderzoek van Van Sterkenburg (2008:62) tonen de meest gebruikte bastaardvloeken in zowel Nederland als België: 1) *Verdomme*, 2) *godver*, 3) *dju*, 4) *Miljaar*, 5) *nondedju*.

3.4.3 Profane vloekwoorden

Naast de religieuze vloekwoorden bestaan er ook de profane vloekwoorden. Van Sterkenburg (2008:75) definieert de profane vloekwoorden als volgt:

“Vloek die in plaats van aan de godsdienst ontleende woorden obscene woorden van drie of vier letters bevat, als *kut*, *shit*, *klote*, *fuck*.”

Omdat de vloeker niet langer in een godsdienst gelooft, verliezen religieuze vloekwoorden hun taboewaarde. Hierdoor neemt hun gebruik af, terwijl profane vloekwoorden juist aan populariteit winnen. Het gaat hierbij om vloekwoorden die geen verband houden met religie, zoals *shit*, *kut*, *bullshit* ... In dat kader wordt soms ook gekozen voor vloekwoorden uit andere talen, zoals Engelse termen die vaak gevoelens van minachting, waardeloosheid en

verachting uitdrukken (Van Sterkenburg 2008:75). Daarnaast zijn ook Franse vloekwoorden opgenomen in het Nederlandstalige vloeklexicon, zoals *merde*, dat is afgeleid van het Latijnse *merda* en verwijst naar uitwerpselen (Van der Gucht et al. 2018:112). Het gebruik van anderstalige vloeken heeft te maken met taboe, doordat sprekers minder verbonden zijn met deze woorden wordt hun taboewaarde als lager ervaren (Van der Gucht et al. 2018:33).

Profane vloekwoorden roepen vaak verboden of ongemakkelijke gevoelens op en zijn veelal ontleend aan de obscene sfeer of zijn gerelateerd aan uitwerpselen. Ze dienen om emoties zoals afkeer, walging en vijandigheid uit te drukken. Zo wordt *kut* vaak gebruikt om onmacht te verwoorden, terwijl *schijt*, *shit* en *merde* een gevoel van waardeloosheid overbrengen (Van Sterkenburg 2008:76).

De taboewaarde van profane vloekwoorden verschilt van die van religieuze vloekwoorden, aangezien zij onder een sociaal taboe vallen. Dit taboe is ontstaan uit een preutse samenleving die veel waarde hecht aan fatsoensnormen (Van Sterkenburg 2008:77). Een opmerkelijke observatie van Van Sterkenburg (2008:77) is dat vloekwoorden als *fuck* en *shit* als een eufemisme in het Nederlands worden beschouwd. Hierdoor hebben ze een relatief lage taboewaarde. Juist omdat deze woorden als minder aanstootgevend worden ervaren, worden ze vaker gebruikt.

De opkomst van de profane vloekwoorden kunnen we linken aan de secularisatie van de samenleving. Vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw ontstond een maatschappij waarin individuele vrijheid en emotionele expressie centraal kwamen te staan. Tegelijkertijd nam de kerkelijke betrokkenheid sterk af, met Nederland en Tsjechië als koplopers in ontkerkelijking. Deze ontwikkelingen leidden ertoe dat religieuze vloeken naar de achtergrond verdwenen, terwijl profane vloekwoorden juist aan populariteit wonnen (Van Sterkenburg 2008:77). Dit weerspiegelt zich in de taal, zo verscheen *shit* pas na 1968 in het Nederlands (Van Sterkenburg 2008:61). Volgens Van Der Gucht et al. (2018:112) kwam *shit* iets vroeger terecht in ons vloeklexicon en gebruiken mensen dit profaan vloekwoord al sinds 1950. Het profane vloekwoord *kut* deed pas in de twintigste eeuw zijn intrede als vloek in het Nederlands, hoewel het al sinds 1570 in het taalgebruik voorkomt als benaming voor het vrouwelijke geslachtsdeel (Van der Gucht et al. 2018:78).

Ook in Vlaanderen vond het proces van ontkerstening plaats. Na 1970 verloor de Katholieke Kerk in België grotendeels haar maatschappelijke invloed. Op enkele sacramenten na speelt zij nauwelijks nog een centrale rol in het dagelijkse leven van veel Vlamingen (Van

Sterkenburg 2008:117). Dat zou kunnen verklaren waarom Vlamingen de religieuze vloekwoorden als minder taboedoorbrekend ervaren dan profane vloekwoorden (Van Sterkenburg 2008:123). Van Sterkenburg (2008:123) haalt zelfs aan dat vloeken in Vlaanderen los lijkt te staan van religie. God is geneutraliseerd, aangezien mensen individualistischer worden en minder behoefte hebben aan een godsdienstige overtuiging. Dit komt tot uiting in vloekwoorden, waarin verwijzingen naar God steeds zeldzamer worden. Daarnaast begrijpen veel mensen niet meer wat godslastering inhoudt, waardoor religieuze termen in vloeken vaak vaag worden gebruikt (Van Sterkenburg 2008:125). Doordat de invloed van de Katholieke Kerk reduceert, hebben religieuze vloekwoorden minder kracht, omdat de taboewaarde verdwijnt. Daarentegen ervaren mensen profane vloekwoorden, die vaak verwijzen naar seksualiteit, juist als schokkender. Van Sterkenburg (2008:123) concludeert dan ook dat vloekwoorden zich modifieren als de maatschappij wijzigt. Wat opnieuw het belang van nieuw onderzoek onderstreept.

3.4.3.1 Vorming van profane vloekwoorden

Zoals eerder besproken, zijn profane vloekwoorden grotendeels ontleend aan het Engels. Van Sterkenburg (2008:75) wijst op een opkomende trend in zowel Vlaanderen als Nederland, waarbij religieuze en profane vloekwoorden samensmelten. Dit resulteert in hybride vloekconstructies zoals *godnondekut*, *godverdekutklote*, *godverdefuck*, *shitverdorie* en *miljaardenondeklootjes*. In deze samenstellingen fungeert het eerste element als een verbasterde religieuze term, gevolgd door een tweede element dat verwijst naar de genitale sfeer (Van Sterkenburg 2008:75). Interessant is dat Van Sterkenburg (2008) opmerkt dat deze ontwikkeling destijds nog niet wijdverspreid was, maar hij vond het toch relevant om te onderzoeken of de ontwikkeling zich verder zou doorzetten. In het volgende onderdeel lichten we de regionale variatie van vloekwoorden verder toe.

3.5 Verschil vloekgebruik Nederland en Vlaanderen

Hoewel Nederland en België een gemeenschappelijke taal delen, zijn er duidelijke verschillen in het gebruik van vloekwoorden. Maar in hoeverre verschilt het vloekgebruik daadwerkelijk tussen beide landen? We vergelijken de belangrijkste verschillen tussen religieuze en profane vloekwoorden in Nederland en Vlaanderen. In de bestaande literatuur over vloekwoorden is nauwelijks onderzoek gedaan naar regionale verschillen in vloekgedrag tussen Nederland en Vlaanderen, daarom baseren we ons op twee onderzoeken van Van Sterkenburg (1998 en 2007). De cijfers in de onderstaande tabellen zijn ontleend aan deze studies en worden besproken in zijn studie *Krachttermen* (2008). Van Sterkenburg (2008:58) onderzocht in 1998 al de taboewaarde van religieuze en profane vloekwoorden in Nederland en Vlaanderen. De resultaten zijn waar te nemen in Tabel 2.

<u>Nederland</u>	<u>Vlaanderen</u>
1. Godverdomme	1. Kut
2. Kut	2. Fuck
3. Godver	3. Klote
4. Godverdorie	4. Godverdomme
5. Christus	5. Shit
6. Fuck	6. Godverdorie
7. Gvd	7. Godver
8. Jezus	8. Jezus
9. Goddomme	9. Bullshit
10. Verdomme	10. Goddomme

Tabel 2: Taboewaarde van religieuze en profane vloekwoorden in Nederland en Vlaanderen (Van Sterkenburg 1998, zoals geciteerd in Van Sterkenburg 2008:58)

Het is belangrijk om te benadrukken dat Tabel 2 niet gaat over hoe vaak mensen deze vloekwoorden hanteren in hun taalgebruik, maar specifiek betrekking heeft op de taboewaarde ervan. Met andere woorden, de tabel geeft weer welke vloekwoorden als meest ongepast (nummer 1) en meest gepast (nummer 10) worden beschouwd. Allereerst blijkt er een verschil in de aard van vloekwoorden die als meeste taboe worden beschouwd in

Nederland en Vlaanderen (Van Sterkenburg 2008:58). In Nederland wordt het religieuze vloekwoord *godverdomme* als het meest taboe ervaren, terwijl in Vlaanderen het profane vloekwoord *kut* deze positie inneemt. Daarnaast bestaat de gehele top drie van Vlaanderen uit profane vloekwoorden. Van Sterkenburg (2008:59) merkt hierbij op dat in Vlaanderen een groter taboe rust op seksualiteit dan op religie. Dit wordt ook geïllustreerd door het feit dat *godverdomme* in Vlaanderen pas op de vierde plaats staat, terwijl het in Nederland de eerste positie inneemt (Van Sterkenburg 2008:58).

Van Sterkenburg (2008:61) bepaalt de frequentie van religieuze en profane vloekwoorden in Nederland en Vlaanderen aan de hand van een vragenlijst. Hij stelt de vraag welke vloekwoorden mensen het meest gebruiken in hun dagelijkse leven. De resultaten van dit onderzoek, dat in 2007 werd uitgevoerd, zijn te zien in Tabel 3.

<u>Nederland</u>	<u>Vlaanderen</u>
1. Shit	1. Godverdomme
2. Kut	2. Shit
3. Jezus	3. Verdomme
4. Fuck	4. Dju
5. Godver	5. Godver
6. Godverdomme	6. Fuck
7. Verdomme	7. Miljaar

Tabel 3: Frequentie profane en religieuze vloekwoorden in Nederland en Vlaanderen (Van Sterkenburg 2007, zoals geciteerd in Van Sterkenburg 2008:61-62)

Opnieuw leveren de resultaten interessante inzichten op, vooral wanneer we Nederland en Vlaanderen met elkaar vergelijken. In Nederland zijn drie van de zeven meest gebruikte vloekwoorden van profane oorsprong, terwijl dat er in Vlaanderen twee zijn. In vergelijking met Tabel 2 zijn er enkele markante verschillen (Van Sterkenburg 2008:62). Het profane vloekwoord *kut* kreeg in 1998 de hoogste taboewaarde in Vlaanderen, maar zoals blijkt uit Tabel 3, wordt dit vloekwoord niet vermeld voor Vlaanderen. Het omgekeerde patroon doet zich voor in Nederland; in Tabel 3 staat *shit* op de eerste plaats als het meest gebruikte

vloekwoord, terwijl het in Tabel 2 niet voorkomt als vloekwoord met de hoogste taboewaarde (Van Sterkenburg 2008:62). Dit illustreert niet alleen de snelle evolutie van vloekgebruik, maar benadrukt tevens de noodzaak van nieuw onderzoek. Ook kunnen we ons de vraag stellen in hoeverre het taboe-aspect van vloekwoorden invloed heeft op het daadwerkelijke vloekgebruik van taalgebruikers. Wat betreft de religieuze vloekwoorden vermeldt Van Sterkenburg (2008:62) geen afzonderlijke cijfers voor Nederland en Vlaanderen, maar enkel gezamenlijke data voor beide landen. De vijf meest gebruikte religieuze vloekwoorden zijn in volgorde van frequentie: 1) *verdomme*, 2) *godver*, 3) *Jezus*, 4) *dju* en 5) *miljaar*. Van Sterkenburg (2008) maakt hier overigens geen expliciet onderscheid tussen religieuze vloekwoorden en bastaardvloeken.

Hoewel hij geen onderscheid maakt voor de frequentie van religieuze vloekwoorden, doet hij dat wel voor de profane vloekwoorden. Van Sterkenburg (2008:78) onderscheidt in Tabel 4 de meest frequent gebruikte profane vloekwoorden voor Nederland en Vlaanderen afzonderlijk.

<u>Nederland</u>	<u>Vlaanderen</u>
1. Shit	1. Shit
2. Kut	2. Fuck
3. Fuck	3. Merde
4. Bullshit	4. Damn
5. Damn	5. Kut

Tabel 4: Frequentst profane vloekwoorden in Nederland en Vlaanderen (Van Sterkenburg 2007, zoals geciteerd in Van Sterkenburg 2008:78)

De profane vloekwoorden komen grotendeels overeen, met één uitzondering: in Nederland wordt het Engelse *bullshit* gebruikt, terwijl in Vlaanderen het Franse *merde* de voorkeur krijgt. Verder is de lijst met vloekwoorden identiek, zij het in een andere volgorde (Van Sterkenburg 2008:78). Ook voor de taboewaarde van de bastaardvloeken maakt Van Sterkenburg (2008:73) een regionale vergelijking, zoals te zien in Tabel 5.

<u>Nederland</u>	<u>Vlaanderen</u>
1. Godver	1. Godverdorie
2. Godverdorie	2. Godver
3. Gvd	3. Goddomme
4. Goddomme	4. Nondedju
5. Verdomme	5. Verdomme

Tabel 5: De hoogste taboewaarde van bastaardvloeken in Nederland en België (Van Sterkenburg 2007, zoals geciteerd in Van Sterkenburg 2008:73)

Van Sterkenburg (2008:73) biedt opnieuw weinig uitleg bij de cijfers. Hij merkt echter wel op dat er enkel nog taboe bestaat op bastaardvloeken voor christenen, omdat zij de verminking van heilige woorden nog steeds herkennen. Maar voor de frequentie van de bastaardvloeken worden opnieuw geen afzonderlijke gegevens voor Nederland en Vlaanderen gerapporteerd. De top vijf meest gebruikte bastaardvloeken voor Nederland en Vlaanderen zijn 1) verdomme, 2) godver, 3) dju, 4) miljaar en 5) nondedju (Van Sterkenburg 2008:74). In het volgende hoofdstuk zal de methodologie van dit onderzoek nader toegelicht worden.

4 METHODOLOGIE

In deze masterproef maakten we gebruik van een enquête, waarbij zowel Nederlandse als Belgische respondenten zijn bevraagd. De enquête had als doel een overzicht te verkrijgen van attitudes ten aanzien van vloekwoorden, alsook inzicht te verwerven in de factoren die deze attitudes beïnvloeden. Hierbij werd aandacht besteed aan de sociobiografische kenmerken, de religieuze overtuigingen, de motieven om te vloeken, de frequentie, het type en het gebruik van vloekwoorden, het register waarin ze voorkomen, en de mening over vloekwoorden.

4.1 Opzet van de enquête

De online enquête, opgesteld in Qualtrics, vereiste computergebruik van de deelnemers omdat ze videofragmenten dienden te bekijken. Voorafgaand aan de start van de enquête vulden de respondenten een informed consent-formulier in, waarin zij werden geïnformeerd over het doel van het onderzoek, de wijze waarop hun gegevens zouden worden verwerkt en hun rechten als deelnemer. Alleen na het geven van expliciete toestemming konden zij doorgaan met de enquête. De enquête begon met vijftien sociobiografische vragen. Daarna werden aan de respondenten zowel beoordelvragen als invulvragen gepresenteerd. De beoordelvragen werden aangeboden in de vorm van geschreven tekstfragmenten en videofragmenten, waarbij respondenten hun beoordeling dienden te geven op een vijfpuntsschaal. Na de beoordelvragen volgden zes vragen over de religieuze achtergrond van de respondenten, gevolgd door negen vragen over het gebruik en de perceptie van vloekwoorden. Tot slot werd de deelnemers gevraagd of zij een idee hadden van het doel van het onderzoek. In de volgende paragrafen lichten we deze onderdelen nader toe.

4.1.1 Sociobiografische vragen

De enquête startte met een reeks sociobiografische vragen, zodat kon worden onderzocht of er een mogelijk verband bestaat tussen het gebruik van vloekwoorden en één van deze variabelen. De eerste drie variabelen die werden bevraagd, waren gender, leeftijd en opleidingsniveau. Bij die laatste werd tevens nagegaan of de participant een taalkundige

opleiding heeft genoten in het hoger onderwijs¹. Een cruciaal aspect binnen dit onderzoek was de herkomst van de respondenten. Daarom werd niet alleen bevraagd in welk land zij zijn opgegroeid, maar ook waar zij momenteel woonachtig zijn. Daarnaast werd specifiek gevraagd naar de provincie en woonplaats van de deelnemers. Ten slotte werd er ook gepeild of de respondenten moedertaalspreker van het Nederlands zijn. Indien dit niet het geval was, werd de enquête stopgezet.

4.1.2 Fragmenten met vloekwoorden: invulvragen en acceptabiliteitsoordelen

Daarna werd de enquête opgedeeld in twee delen: een eerste deel met geschreven berichten uit zowel Nederland als België en een tweede deel met videofragmenten uit België². Zowel de geschreven teksten als de videofragmenten werden verder onderverdeeld in invulvragen en beoordelvragen. Bij de geschreven tekstfragmenten kregen de respondenten vijf open vragen, waarin zij op basis van situaties vloekwoorden moesten invullen. Vervolgens kregen de respondenten opnieuw vijf situaties te lezen, waarbij ze ditmaal vier vloekwoorden moesten beoordelen. De deelnemers beoordeelden per situatie vier voorgestelde vloekwoorden aan de hand van een vijfpuntsschaal, waarbij een score van één stond voor 'helemaal niet gepast', twee voor 'niet gepast', drie voor 'neutraal', vier voor 'gepast' en vijf voor 'zeer gepast'. Elke situatie bevatte het oorspronkelijke vloekwoord en drie verzonden vloekwoorden, waarbij een gelijke verdeling tussen religieuze en profane vloekwoorden werd gewaarborgd.

4.1.2.1 Geschreven tekstfragmenten

In de geschreven tekstfragmenten zijn diverse tekstfragmenten opgenomen in spontaan informeel Nederlands. Deze tien situaties die in het geschreven deel van de enquête werden gebruikt, zijn afkomstig uit het SoNaR-corpus. Dit uitgebreide tekstcorpus bevat meer dan 500 miljoen woorden uit diverse genres en biedt een brede representatie van het Nederlandse taalgebruik. Elk woord in het corpus is verrijkt met tokens, lemma's en part-of-speech (POS) tags. Het corpus omvat een brede verzameling van 38 geschreven genres, waaronder blogs, chats, discussielijsten, sms'jes en tweets (Oostdijk et al. 2013).

¹ Onder taalkunde opleiding verstaan we: Lerarenopleiding talen, Taal en Cultuur, Taal- en Letterkunde, Taalkunde, Taalwetenschap, Toegepaste Taalkunde, Vertalen en Tolken, Journalistiek, Logopedie, Informatica: optie Natural Language Processing, Psychologie: optie Psycholinguïstiek

² Één videofragment uit *Temptation Island* is afkomstig uit zowel België als Nederland.

Er werden vijf tekstfragmenten geselecteerd uit de Belgisch-Nederlandse component van SoNaR en vijf uit de Nederlands-Nederlandse component. De tekstfragmenten zijn afkomstig uit krantenartikelen, online discussiefora, boeken of tweets. Bij de selectie van de tekstfragmenten werd ervoor gezorgd dat in verschillende emotionele contexten vloekwoorden werden gebruikt. Tabel 6 en Tabel 7 tonen een overzicht van de vijf geschreven teksten uit België en Nederland. Daarnaast wordt weergegeven uit welk teksttype deze teksten afkomstig zijn en welke emotie ten grondslag ligt aan het gebruik van het vloekwoord.

België		
Tekst	Teksttype	Achterliggende emotie
<i>GSM-stalking is hatelijk: kem da oook ne keer gehad en daarna hebek gwn ff gezegd <u>fuck off</u> en blablabla, en daarna dee em et ni meer :p ma die mens zei nooit niks, alleen soms hallo en ask dan iet trug zei weer: hallo</i>	Online discussiefora	Ergernis
<i>Soit..kheb mijn zegske gedaan...khaat het als ze mensen uitmaken omda ze ni de volgende miss of mister belgium zijn..dus hou der <u>godverdomme</u> mee op...geloof me , als ik wil vind ik bij iedereen iets waar ze zich voor schamen , en kzal het ni nalaten da te gebruiken als het nodig is . Ma zelf derover beginnen zal ik nooit doen ...</i>	Online discussiefora	Woede
<i>GVD nu eeft em mijne gsm gepakt :(wa moen ik nu doen ik geraak ier ni weg e verdoeme nu mag ik nog mijne gsm beginne zoeke want em eeft em wss erges gelegd e pffffff <u>klote</u> pa sjeeses</i>	Online discussiefora	Machteloosheid
<i>Spreker 1: Ik heb geen tv ;-) Spreker 2: <u>miljaar</u> echt waar? Grappig, en niemand in jouw huis?</i>	Online discussiefora	Verontwaardiging

<i>Lieve Belle Perez. Ik heb, écht waar, zondagavond een sms verstuurd om op jou te stemmen. Het was een hartverscheurende keuze voor mijn hart. Petra of jij. Maar ik heb jouw mooie gebronzeerde buikje mogen zien bovenop een wilde song. Je t'adore, Belle. Maar het heeft <u>verdomme</u> niet mogen zijn.</i>	Artikel	Teleurstelling
---	---------	----------------

Tabel 6: Geschreven tekstfragmenten uit België

Nederland		
Tekst	Teksttype	Achterliggende emotie
<i>'Sow , linker oog prikt van de pijn . Het is niet eens heel pijnlijk , maar denk zenuwtje ofzo. Lol vreemd . * wrijft tegen haar hoofd * <u>godsamme</u> , dat wordt een dikke bult lol .</i>	Tweet	Pijn
<i>Hij zegt het zelf . " <u>Jezus</u>" wat ben ik een sukkel ! " En iedereen is het met hem eens . Zijn vrouw zegt dat hij moet ophoepelen , zijn zoon zegt dat hij moet ophoepelen , zijn beste vriend noemt hem een slappe zak en zijn eigen vader houdt dan misschien wel van hem , maar vooral in de geruststellende wetenschap dat de zoon een mindere versie van hemzelf is .</i>	Krant	Teleurstelling
<i>Philippe Visser , allang bejaard maar nog steeds werkzaam als kapper : Ik heb mezelf nog nooit oud gevonden . Alleen als ik in de spiegel kijk , denk ik: <u>shit</u>, wat verandert dat toch allemaal . Als je jong wilt blijven , moet je met de dingen meegaan .</i>	Krant	Verontwaardiging

<i>Ik hoor @Joohann bellen en ik denk bij mezelf: <u>damn</u>, wat is het toch een goede kerel . Kennen jullie goede mensen om je heen ?</i>	Tweet	Bewondering
<i>Nu niet, mon chérie. Je mag niet huilen. Je vernielt al het werk dat ik gedaan heb, ' zei de man terwijl hij de traan met een tissue depte. Nog een traan, en nog een, en nog een ... een stil, onhoudbaar verdriet. ' Zo kan ik niet werken ... <u>merde!</u> ' De visagist wierp het penseel op de vloer.</i>	Boek	Woede

Tabel 7: Geschreven tekstfragmenten uit Nederland

De tekstfragmenten werden op twee manieren gepresenteerd aan de participanten. Ter illustratie nemen we het eerste tekstfragment uit Tabel 6. Als het om een invulvraag ging, werd aan de respondenten gevraagd welk vloekwoord zij dachten dat weggelaten was op de plaats van het vraagteken. De vraag luidde: *Welk vloekwoord denkt u dat weggelaten is op de plaats van het vraagteken?* De respondenten konden vervolgens een vloekwoord invullen. Het tekstfragment was als volgt:

GSM-stalking is hatelijk: kem da ook ne keer gehad en daarna hebek gwn ff gezegd (?) en blablabla, en daarna dee em et ni meer :p ma die mens zei nooit niks, alleen soms hallo, en ask dan iet trug zei weer: hallo

Indien het om een acceptabiliteitsvraag ging, werd aan de respondenten gevraagd hoe gepast zij de vier verschillende voorgestelde vloekwoorden vonden op de plaats van het vraagteken. Hetzelfde tekstfragment werd hierbij gepresenteerd met deze vier vloekwoorden: *scheisse*, *fuck off*, *godverdomme* en *miljaarde*. De vier vloekwoorden vormden steeds een mix van profane en religieuze varianten, waarbij één van de vier het origineel vloekwoord uit het oorspronkelijke fragment betrof. In het geval van het eerste tekstfragment was *fuck off* het oorspronkelijke vloekwoord. De respondenten moesten elk van de vier voorgestelde vloekwoorden beoordelen aan de hand van een vijfpuntsschaal. De vraag aan de

respondenten luidde: *Hoe gepast vindt u de voorgestelde vloekwoorden op de plaats van het vraagteken? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.*

Om de enquête beknopter te maken, werd gekozen voor een afwisselende aanpak. Er werd gebruik gemaakt van twee blokken met vragen. Het eerste blok bevatte vijf Nederlandse tekstfragmenten (cf. Tabel 7) met acceptabiliteitsvragen en vijf Belgische tekstfragmenten (cf. Tabel 6) met invulvragen. Het tweede blok was omgekeerd opgebouwd, met vijf Belgische tekstfragmenten (cf. Tabel 6) voor de acceptabiliteitsvragen en vijf Nederlandse tekstfragmenten (cf. Tabel 7) voor de invulvragen. De participanten kregen dan één van de twee blokken te zien. Het is belangrijk op te merken dat een deelnemer nooit voor hetzelfde tekstfragment zowel een invulvraag als een acceptabiliteitsvraag gepresenteerd kreeg. Daarnaast werd binnen de vragen zelf randomisatie toegevoegd, zodat alle vragen in willekeurige volgorde aan de respondenten werden gepresenteerd.

4.1.2.2 Gesproken tekstfragmenten

Voor het gesproken onderdeel werden tien fragmenten geselecteerd uit het DIRT-corpus (*Dutch in reality-tv*). Dit corpus, ontwikkeld aan de vakgroep Nederlandse Taalkunde van de Universiteit Gent, bevat momenteel ongeveer 200.000 woorden en omvat zowel Nederlandse als Belgische tv-programma's (Vogl et al. 2024). Voor deze enquête werden negen videofragmenten geselecteerd uit België en één videofragment uit zowel België als Nederland.

De gesproken videofragmenten werden op een andere manier ingedeeld dan de geschreven tekstfragmenten. Elke respondent kreeg alle tien de videofragmenten te zien, maar de volgorde waarin de fragmenten werden gepresenteerd, varieerde. De enquête bestond uit twee reeksen, reeks A en reeks B. Respondenten die reeks A toegewezen kregen, zagen fragment één tot en met vijf uit Tabel 8 als invulvragen, gevolgd door fragment zes tot en met tien als acceptabiliteitsvragen. Respondenten die reeks B volgden, kregen eerst fragment één tot en met vijf uit Tabel 8 als acceptabiliteitsvragen, waarna fragment zes tot en met tien als invulvragen werden gepresenteerd. Binnen beide reeksen werden de fragmenten ook in willekeurige volgorde aangeboden om voldoende variatie te waarborgen.

Ook de manier waarop het vloekwoord werd verwijderd, week noodzakelijkerwijs af van de aanpak bij de geschreven tekstfragmenten. Op het moment dat een vloekwoord werd uitgesproken, werd in de videofragmenten een pieptoon toegevoegd. Daarnaast werd in de ondertitels een zwart balkje toegevoegd op de plaats van het vloekwoord, zodat de participanten het origineel vloekwoord ook niet konden lezen. De videofragmenten hadden een gemiddelde duur van ongeveer twintig seconden en sommige fragmenten werden voorzien van extra context om de participanten voldoende achtergrondinformatie te bieden. Verder was de opzet van de vragen identiek als bij de geschreven tekstfragmenten.

Tabel 8 biedt een overzicht van de context van de fragmenten, inclusief het televisieprogramma waarvan ze afkomstig zijn, het gebruikte vloekwoord en de onderliggende emotie.

Context fragment	Televisieprogramma	Vloekwoord	Achterliggende emotie
1. <i>Kandidaat van De Mol is een geit aan het melken, maar het lukt niet.</i>	De Mol, seizoen 2017, aflevering 2	<i>Fuck</i>	Ergernis
2. <i>De huishoudster krijgt het grootste cadeau van onder de kerstboom.</i>	De Verhulstjes, seizoen 2021, aflevering 4	<i>Godverdorje</i>	Verontwaardiging
3. <i>Een coach heeft spijt dat hij niet gedrukt heeft voor een kandidaat.</i>	The Voice, seizoen 2022, aflevering 1	<i>Toeme</i>	Spijt / teleurstelling
4. <i>Een kandidaat springt in het zwembad en er spat water op één van de verleidsters. De verleidster reageert.</i>	Temptation Island, seizoen 2018, aflevering 2	<i>Godverdomme</i>	Irritatie / vermaak
5. <i>Een kandidaat belt met een handlanger. Ze beëindigt het gesprek en vloekt.</i>	Klopjacht, seizoen 2021, aflevering 2	<i>Fuck</i>	Stress

6. Een kandidaat verliest een spelletje, waardoor ze niet in de wapenkamer mag komen. Ze reageert hierop met een vloekwoord.	De Verraders, seizoen 2022, aflevering1	Godverdomme	Ergernis
7. Het busje (de Columbus) staat fout geparkeerd, en mag dus niet blijven staan. De presentator moet het busje verplaatsen en reageert hierop.	De Columbus, seizoen 2020, aflevering 1	Dju	Machteloosheid
8. Een kandidaat kiest voor een coach. De andere coaches zijn teleurgesteld, een coach reageert met een vloekwoord.	The Voice, seizoen 8, aflevering 1	Potverdikke	Teleurstelling
9. Twee kandidaten vertrekken op een aquaspeed. Iemand reageert op het vertrek met een vloekwoord.	De Mol, seizoen 8, aflevering 1	Shit	Angst
10. Twee kandidaten spelen een spelletje. De ene kandidaat merkt op dat de andere kandidaat zenuwachtig is. Hij geeft dit weer met een vloekwoord.	De Verraders seizoen 2022, aflevering1	Godverdikke	Verontwaardiging

Tabel 8: Gesproken tekstfragmenten uit Nederland en België

4.1.3 Vragen over religieuze opvattingen

Vervolgens kregen de deelnemers zes vragen over religie, waarbij zij hun geloofsovertuiging moesten beschrijven aan de hand van meerkeuzevragen. Dit onderdeel had als doel inzicht te verkrijgen in de religieuze betrokkenheid en overtuigingen van de respondenten. Allereerst werd de deelnemers gevraagd aan te geven welke omschrijving het best aansloot bij hun levensbeschouwing. De bekendste levensbeschouwingen werden als antwoordopties aangeboden, met daarnaast de mogelijkheid om, indien geen van deze opties van toepassing was, zelf een eigen levensbeschouwing in te vullen. Ten tweede werd nagegaan of zij zichzelf beschouwen als een religieus persoon en of religie een belangrijke rol speelt in hun dagelijkse leven. Daarnaast werd bevraagd of de respondenten in een god geloven en of religie tijdens

hun kindertijd en jeugd een belangrijke rol heeft gespeeld. Tot slot werd gevraagd of zij momenteel betrokken zijn bij een religieuze gemeenschap.

4.1.4 Vragen over vloekwoorden

Aansluitend volgden negen vragen gericht op het vloekgedrag van de respondenten. De eerste vraag peilde naar de frequentie waarmee zij vloeken in hun leven. Vervolgens werd gevraagd welke soorten vloekwoorden zij voornamelijk gebruiken. Hierbij konden de respondenten kiezen tussen religieuze vloekwoorden, niet-religieuze (profane) vloekwoorden, beide evenveel, of een andere categorie via een open antwoordoptie. Voorts werd onderzocht hoe de respondenten aankeken tegen zowel religieuze als profane vloekwoorden, en er werd gevraagd of zij bepaalde vloekwoorden vermijden vanwege hun religieuze lading. Vervolgens werd nagegaan bij welke emoties zij geneigd zijn te vloeken en in welke sociale contexten dit voorkomt. Tot slot werd gevraagd of er nog andere vloekwoorden zijn die zij bewust vermijden en om welke redenen.

Deze vragen, evenals de vragen over de religieuze opvattingen van de respondenten, werden opzettelijk later in de enquête opgenomen om enige invloed op het antwoordgedrag van de respondenten te minimaliseren. Dit werd gedaan om te voorkomen dat de respondenten bewust of onbewust anders zouden reageren op de invulvragen acceptabiliteitsvragen.

4.1.5 Verspreiding enquête

De enquête werd verspreid via verschillende socialemediaplatforms, waaronder Facebook, Instagram en LinkedIn, met als doel een breed en divers publiek te bereiken. Zowel algemene oproepen als gerichte uitnodigingen zijn via deze kanalen verstuurd naar relevante netwerken en groepen.

Het bleek enige moeite te kosten om respondenten uit Nederland te werven. Dankzij *Proflific*, een online platform dat onderzoekers helpt bij het werven van respondenten, werd het echter mogelijk om ook Nederlandse deelnemers te werven. In totaal namen 457 respondenten deel aan de enquête.

4.2 Data-analyse

4.2.1 Data-cleaning

In de eerste fase van de data-analyse werd de dataset opgeschoond door incomplete antwoorden te verwijderen. Incomplete antwoorden betroffen onder andere respondenten die de enquête niet volledig hadden ingevuld, bijvoorbeeld doordat zij de enquête voortijdig hadden beëindigd. Ook werden respondenten uitgesloten die aangaven geen moedertaalspreker van het Nederlands te zijn, aangezien de focus in dit onderzoek ligt op de Nederlandse taal. Daarnaast werden ook deelnemers uitgesloten die niet uitsluitend in België of Nederland hebben gewoond, om zo de invloed van de twee regionale variëteiten uit te sluiten. Ook mensen die niet in België of Nederland gewoond hebben, werden uitgesloten. Dit berust op de aanname dat langdurige blootstelling aan een andere taal- en culturomgeving impact kan hebben op de taalnormen van individuen. Aangezien vloekwoorden in hoge mate cultureel bepaald zijn, kan een anderstalige omgeving leiden tot een veranderde perceptie van vloekwoorden. Hoewel anderstalige invloeden ook kunnen optreden via media (zoals Engelstalige series) of interpersoonlijke relaties (zoals een anderstalige partner), wordt aangenomen dat langdurig verblijf in het buitenland een grotere impact heeft op het taalgebruik en taalnormen.

4.2.2 Demografische gegevens

Na deze data-cleaning bleven er nog 239 respondenten over, waarvan 159 afkomstig waren uit België en 80 uit Nederland. Onder de respondenten bevonden zich 153 vrouwen, 85 mannen en één persoon die zich identificeerde als non-binair.

Wanneer we de leeftijdscategorieën van de respondenten bekijken, zien we een aflopende trend naarmate de leeftijd toeneemt. De grootste groep is de jongste, met 83 respondenten tussen 18 en 24 jaar, gevolgd door 75 respondenten van 25 tot 34 jaar. In de leeftijdscategorie 35 tot 44 jaar bevinden zich 33 respondenten en in de categorie 45 tot 54 jaar hebben 29 respondenten de enquête ingevuld. In de groep 55 tot 64 jaar zijn er dertien respondenten en er zijn zes respondenten van 65 jaar en ouder.

Naast leeftijd is ook het opleidingsniveau een demografische variabele in dit onderzoek. De onderstaande cijfers hebben betrekking op het hoogst behaalde diploma van

de respondenten. Wanneer we de Belgische respondenten afzonderlijk beschouwen, blijkt dat de grootste groepen beschikken over een academische master (48 respondenten) of een professionele bachelor (eveneens 48 respondenten). Daarnaast gaven 26 respondenten aan dat hun hoogst behaalde diploma een diploma van het algemeen secundair onderwijs is, terwijl achttien respondenten een academische bachelor als hoogste opleidingsniveau rapporteerden. Dertien respondenten beschikken over een diploma van het technisch secundair onderwijs als hoogst behaalde diploma, vijf hebben een doctoraat en één persoon behaalde een diploma van het beroepssecundair onderwijs. Bij de Nederlandse respondenten is de opleidingsachtergrond breder verspreid. Achttien personen gaven aan in het bezit te zijn van een hbo-bachelordiploma, terwijl nog eens achttien respondenten een wetenschappelijke bachelor behaalden. Ter verduidelijking: een hbo-bachelor komt overeen met een professionele bacheloropleiding in België, terwijl een wetenschappelijke bachelor gelijkstaat aan een academische bachelor. Zeventien respondenten hebben een masterdiploma behaald. Verder gaven tien personen aan een mbo-diploma te hebben, wat ongeveer gelijkstaat aan beroeps- of technisch secundair onderwijs in België. Zeven respondenten bezitten een hbo-master, vijf hebben een vwo-diploma, gelijk aan het ASO in België, drie personen beschikken over een doctoraat, één heeft een havodiploma, wat overeenkomt met technisch of beroepssecundair onderwijs in België. Tot slot heeft één persoon alleen basisonderwijs genoten.

4.2.3 Verwerking van de resultaten

In hoofdstuk 5 worden de resultaten van de enquête in twee delen gepresenteerd. Eerst wordt er een analyse gepresenteerd van de attitudes van de respondenten ten opzichte van vloekwoorden. Voor deze analyse is gebruikgemaakt van Microsoft Excel om de data te verwerken en te visualiseren in grafieken.

Vervolgens worden de resultaten besproken van het onderzoek naar acceptabiliteitsoordelen. Deze analyse werd uitgevoerd met behulp van de statistische software R in combinatie met RStudio. In dit deel is een lineaire regressieanalyse toegepast om de statistische significantie van de bevindingen te toetsen. Een gedetailleerde methodologische toelichting van de statistische analyse is terug te vinden in paragraaf 5.2.

5 RESULTATEN

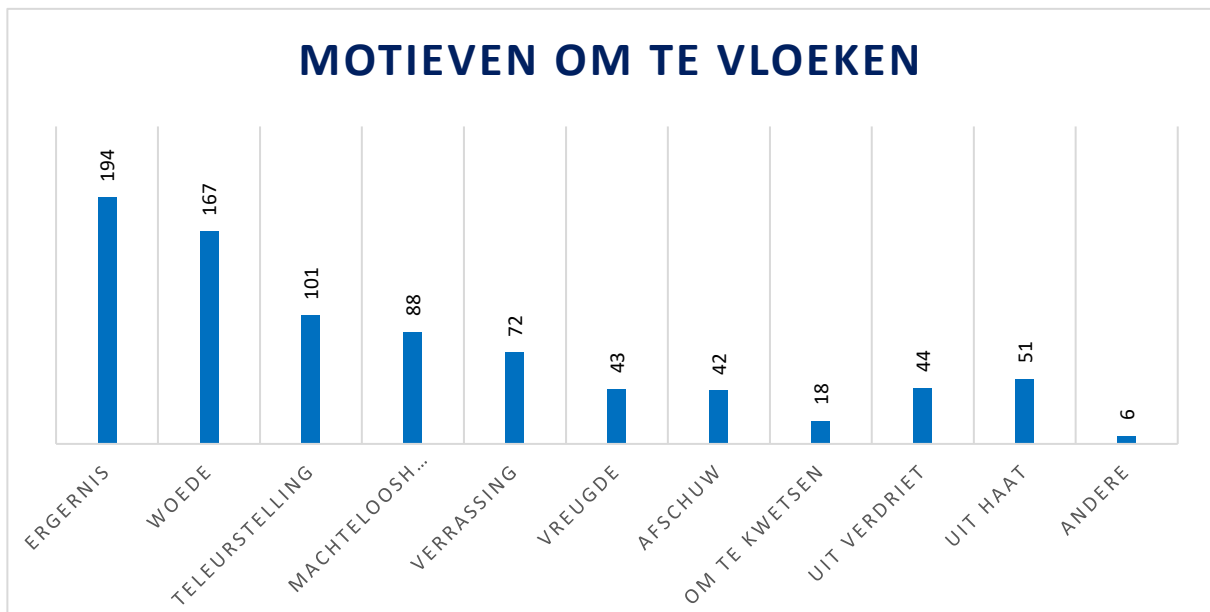
In dit hoofdstuk worden de resultaten van de enquête gepresenteerd. We beginnen met een overzicht van de attitudes ten opzichte van vloekwoorden, waarbij we de resultaten van de attitudevragen in detail bespreken. Vervolgens wordt aan de hand van een regressieanalyse nagegaan welke factoren de acceptabiliteit van vloekwoorden beïnvloeden.

5.1 Attitudes ten opzichte van vloekwoorden

In sectie 4.2.2 zijn de demografische gegevens van de respondenten besproken, waaronder het aantal mannelijke en vrouwelijke deelnemers, evenals de verdeling tussen België en Nederland. In dit onderdeel richten we ons op de attitudes van de respondenten ten opzichte van vloekwoorden. We bespreken welke emoties volgens de respondenten aanleiding geven tot vloeken, evenals hun opvattingen over religieuze en profane vloekwoorden. Verder wordt in kaart gebracht hoe frequent zij aangeven te vloeken en welke vloekwoorden zij momenteel het vaakst gebruiken. Daarnaast wordt onderzocht in welke situaties respondenten aangeven het meest te vloeken. Tot slot wordt nagegaan welke vloekwoorden zij als onaanvaardbaar beschouwen en bewust vermijden.

5.1.1 Motieven om te vloeken

In de enquête werd bevraagd bij welke emoties de participanten het vaakst vloeken. Daarbij konden ze kiezen tussen verschillende emoties, en mochten ze meerdere antwoorden aanduiden. Ze kregen ook de mogelijkheid om zelf nog emoties aan te vullen.

Figuur 1: Motieven om te vloeken

De resultaten van Figuur 1 tonen de emotionele reacties waarvan de respondenten aangeven dat ze het vaakst gepaard gaan met vloeken. De emotie *ergernis* werd het vaakst gerapporteerd, met 194 vermeldingen, gevolgd door *woede* (n=167) en *teleurstelling* (n=101). Ook *machteloosheid* scoort relatief hoog met 88 vermeldingen. Deze emoties zijn overwegend negatief van aard, maar uit de data blijkt dat slechts een beperkt aantal respondenten (n=18) aangeeft te vloeken met de expliciete intentie om een ander te kwetsen. Emoties zoals *verdriet* (n=44) en *haat* (n=51) komen minder vaak voor. Verder tonen positieve emoties zoals *verrassing* (n=72) en *vreugde* (n=43) aan dat vloeken niet uitsluitend met negatieve gevoelens gepaard gaat.

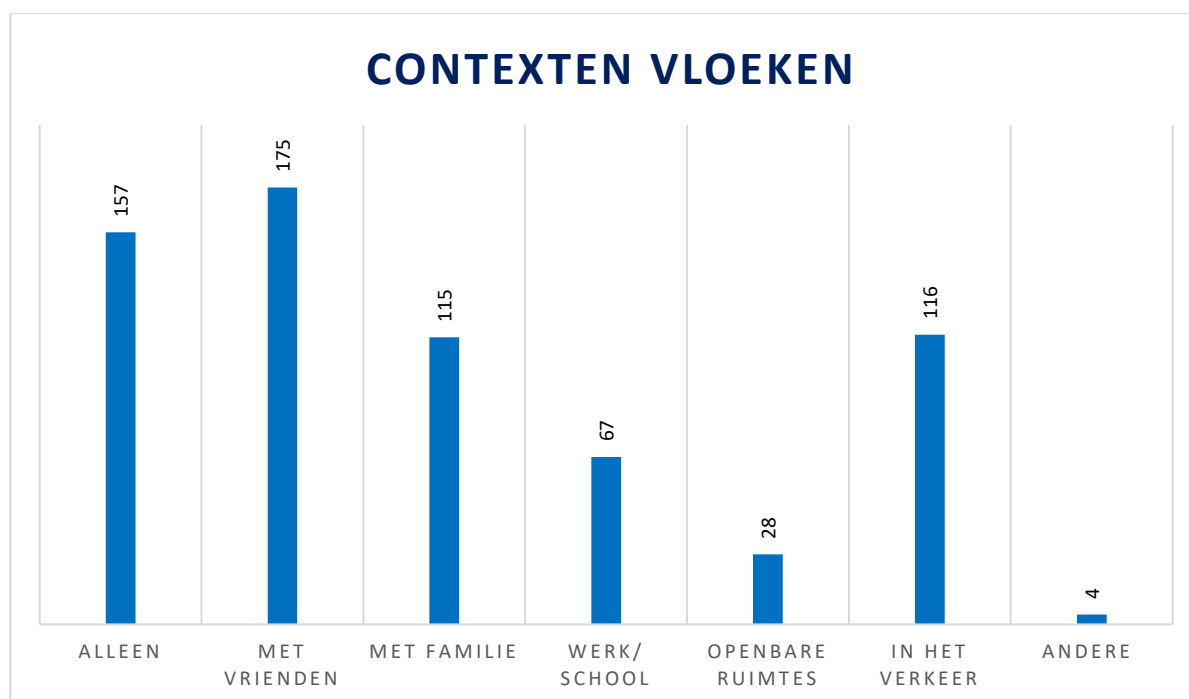
Respondenten kregen daarnaast de mogelijkheid om aanvullende emoties te benoemen, die gecategoriseerd werden onder *andere*. Drie respondenten vermeldde *pijn*, een emotie die nauw verwant is aan de categorie *verdriet*. Daarnaast voegde één respondent de emotie *schrik* toe, terwijl een andere respondent schreef: *ligt eraan of ik ze wil gebruiken of niet*. Deze persoon meent meer controle te hebben over zijn of haar vloekgedrag.

Wanneer we de emoties groeperen, zien we dat negatieve emoties in totaal 705 keer zijn genoemd, verdeeld over acht categorieën (gemiddeld 88 vermeldingen per categorie). Positieve emoties daarentegen werden 115 keer gerapporteerd over twee categorieën

(gemiddeld 57,5 per categorie). Hoewel negatieve emoties dus zowel in aantal als in spreiding domineren, blijkt uit deze verhouding dat ook positieve emoties in zekere mate bijdragen aan vloekgedrag.

5.1.2 Sociale contexten vloeken

Naast de motieven achter het gebruik van vloeken, werd eveneens onderzocht in welke sociale contexten mensen voornamelijk vloeken. Respondenten werden gevraagd in welke situatie(s) zij het vaakst vloeken. Hierbij konden zij meerdere contexten aanduiden en desgewenst ook zelf extra contexten toevoegen. De resultaten worden weergegeven in Figuur 2.

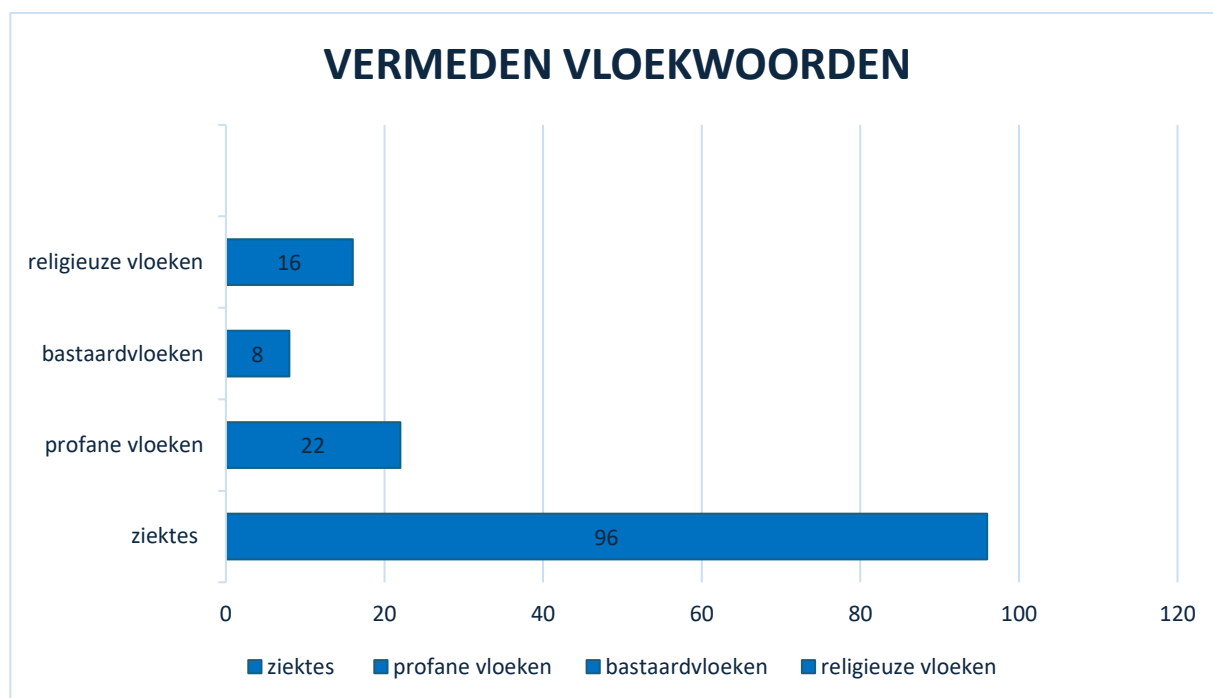
Figuur 2: Contexten waarin het meest gevloekt wordt

Uit de resultaten blijkt dat respondenten het meest vloeken in het gezelschap van vrienden (175 vermeldingen), gevolgd door momenten wanneer men alleen is (n=157). De derde meest voorkomende context is in het verkeer (n=116), nipt gevolgd door situaties binnen de

familiekring (n=115). In formele omgevingen wordt aanzienlijk minder gevloekt; op het werk of op school werd dit 67 keer aangegeven, en in openbare ruimtes slechts 28 keer. Deze cijfers suggereren dat vloekgebruik vaker voorkomt in informele en vertrouwde contexten, terwijl het in formelere context duidelijk wordt gereduceerd. Onder de categorie *andere* werden antwoorden gegeven zoals *wanneer ik mij daar comfortabel bij voel* of *thuis met mijn partner*.

5.1.3 Vermeden vloekwoorden

De enquête peilde tevens naar de vloekwoorden die respondenten principieel vermijden in hun taalgebruik. Deze vraag bevatte een open antwoordoptie in de enquête, waarbij respondenten zelf een antwoord konden invullen. Het beantwoorden van de vraag was optioneel. Voor de analyse werden vier categorieën opgesteld: *ziektes*, *profane vloeken*, *bastaardvloeken* en *religieuze vloeken*. In totaal werden 142 antwoorden verzameld, waarvan de resultaten zijn weergegeven in Figuur 3.

Figuur 3: Categorieën van vloekwoorden die door respondenten vermeden worden

Een eerste opvallende bevinding betreft de categorie *ziektes*. Maar liefst 96 respondenten gaan vloekwoorden vermijden die verband houden met ziektes. Binnen deze categorie werd

de term *kanker* het vaakst expliciet genoemd (71 keer van de 96), wat duidt op een sterke afwijzing van dit specifieke vloekwoord. Daarnaast werden ook *tyfus* (n=5) en *tering* (n=3) genoemd als voorbeelden van ziektegerelateerde termen waarmee respondenten niet wensen te vloeken. Eén Nederlandse respondent gaf aan dat *kanker* frequent wordt gebruikt in Nederland als vloekwoord. Toch blijkt uit een nadere analyse van de data dat ook onder Nederlandse respondenten een afkeur leeft ten aanzien van het gebruik van deze ziekte als vloekwoord. Het woord *kanker* wordt in totaal 71 keer expliciet genoemd als bijzonder aanstootgevend, waarvan 43 keer door Belgische en 28 keer door Nederlandse respondenten. Dit betekent dat ongeveer 27% van de 159 Belgische respondenten en 35% van de 80 Nederlandse respondenten het vloekwoord *kanker* als schokkend ervaart. Deze resultaten lijken te suggereren dat de gevoeligheid voor dit vloekwoord in deze enquête iets hoger ligt bij Nederlandse respondenten dan bij Belgische respondenten.

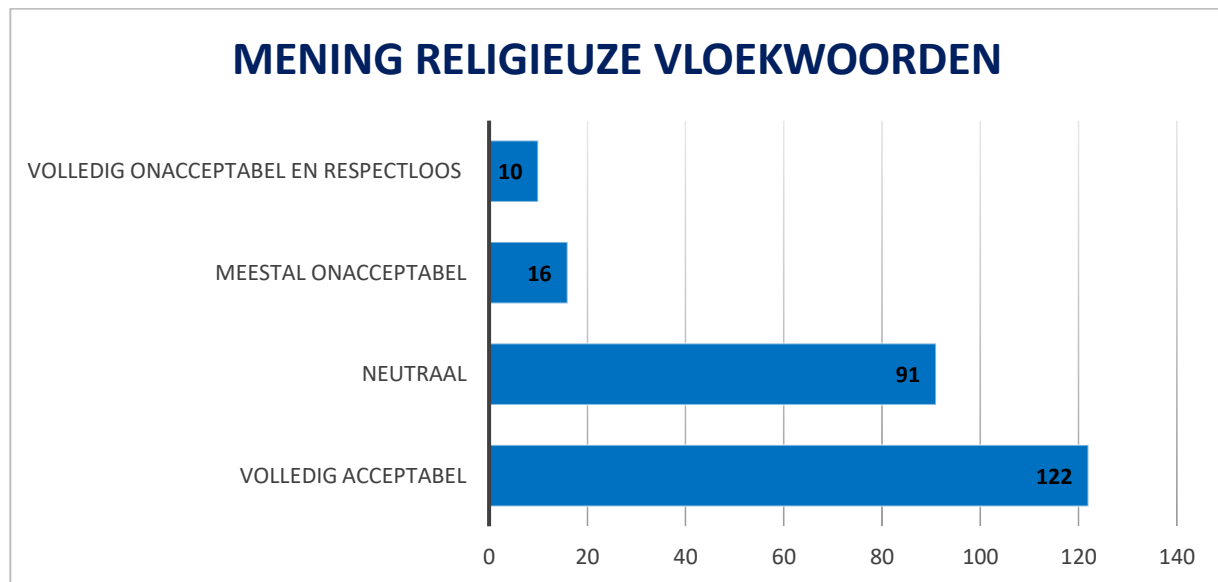
Een tweede prominente categorie betreft de *profane vloekwoorden*. Van de 22 meldingen binnen deze categorie werd *kut* het vaakst expliciet genoemd (n=10) als vloekwoord dat mensen trachten te vermijden. Twee respondenten gaven aan geen gebruik te willen maken van vloekwoorden zoals *damn*, *fuck* en *shit*, omdat deze vloekwoorden Engelstalig zijn. Ook het Duitse *scheisse* werd in deze context vermeld. De anderstalige afkomst van vloekwoorden lijkt dus voor sommige respondenten een reden te zijn om ze niet te gebruiken. Bovendien gaven veertien respondenten expliciet aan geen gebruik te willen maken van termen die verwijzen naar genitaliën, zoals *kut*, *shit*, *kak* en *klote*.

Een derde categorie vloekwoorden die vermeden worden, zijn de *religieuze vloekwoorden* (n=16). Binnen deze categorie werd *godverdomme* (n=6) het vaakst expliciet genoemd als vloekwoord dat respondenten niet wensen te gebruiken. Daarnaast gaven acht respondenten aan geen vloekwoorden te gebruiken die verwijzen naar religieuze figuren zoals God, Jezus of andere heiligen. Het vloekwoord *godsamme* werd twee keer expliciet genoemd.

Tot slot gaven acht respondenten voorbeelden van *bastardvloeken* die ze vermijden. Deze categorie omvat vloekwoorden als *potvolkoffie* (n=1), *jandorie* (n=1), *nondedju* (n=2), *miljaar* (n=2), *tedju* (n=1) en *verdorie* (n=1).

5.1.4 Mening religieuze vloekwoorden

Een volgende variabele die we bespreken is de mening over religieuze vloekwoorden. In de enquête konden de respondenten hun mening aangeven aan de hand van vier antwoordopties: *volledig acceptabel*, *neutraal*, *meestal onacceptabel*, *volledig onacceptabel* en *respectloos*. Figuur 4 toont de resultaten.

Figuur 4: Mening religieuze vloekwoorden

De figuur toont aan dat religieuze vloekwoorden over het algemeen als aanvaardbaar worden beschouwd door de meerderheid van de respondenten. Zo geven 122 personen aan deze vloekwoorden *volledig acceptabel* te vinden, terwijl 91 respondenten een neutralere houding innemen. Daarentegen beschouwen zestien respondenten religieuze vloekwoorden als *meestal onacceptabel* en tien respondenten beoordelen ze als *volledig onacceptabel* en *respectloos*. Wanneer we deze laatste twee categorieën samenvoegen ($n=26$), blijkt dat twaalf van deze negatieve beoordelingen afkomstig zijn van respondenten uit België en veertien uit Nederland. Zo kunnen we concluderen dat 17,5% van de Nederlandse respondenten religieuze vloekwoorden onacceptabel vindt en 7,55% van de Belgische respondenten.

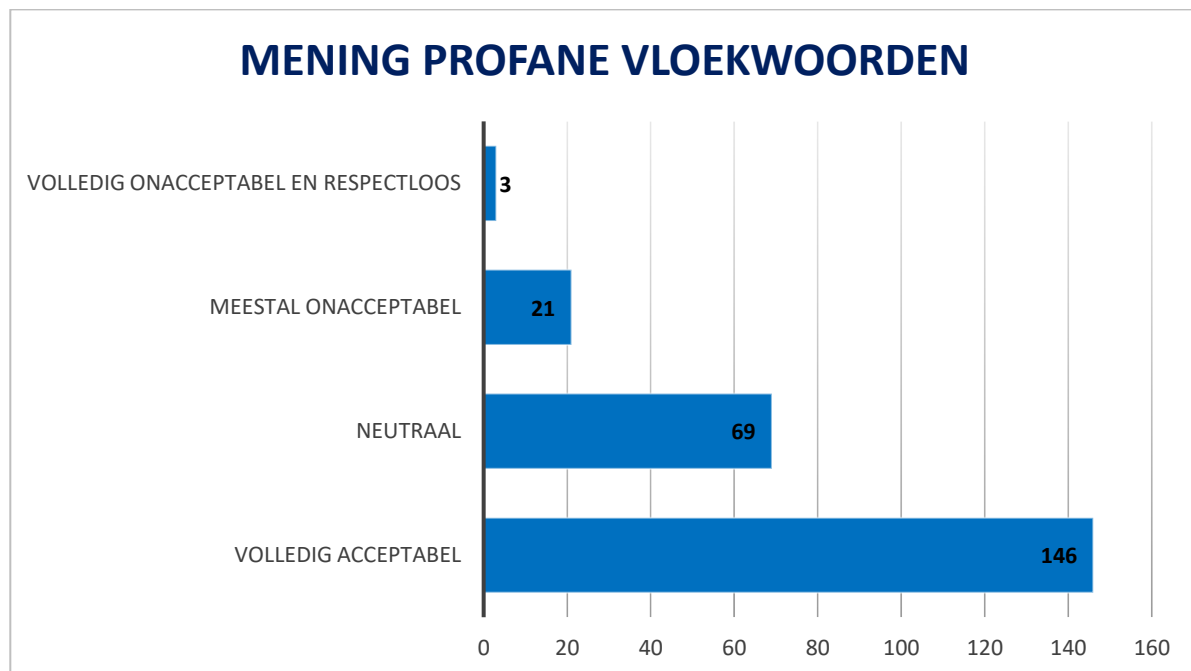
Maar in de enquête werd ook specifiek gevraagd of er vloekwoorden zijn die de respondenten niet gebruiken vanwege hun religieuze connotaties³. De resultaten waren opvallend én tonen hier wel regionale verschillen. Van de 239 respondenten gaven twintig respondenten aan bepaalde vloekwoorden te vermijden vanwege hun religieuze betekenis, dit komt neer op 8%. Een interessant aspect betreft de regionale variatie. Van de 159 Belgische respondenten gaven zes respondenten aan religieus getinte vloekwoorden te vermijden (4%), terwijl dit bij de 80 Nederlandse respondenten het geval was bij vijftien personen (17,5%). Dit verschil suggereert dat Nederlandse respondenten relatief vaker religieuze vloekwoorden vermijden dan Belgische respondenten.

Wat verder opvalt, is dat één specifiek vloekwoord herhaaldelijk werd genoemd, namelijk *godverdomme*. *Godverdomme* werd twaalf keer (Nederland en België) ingevuld als vloekwoord dat respondenten wensen te vermijden vanwege de religieuze connotatie. Daarnaast werd *Jezus* zeven keer genoemd als term die men niet wenst te gebruiken. Het is opmerkelijk dat twee respondenten expliciet aangaven *godverdomme* niet te gebruiken, maar geen bezwaar hadden tegen het gebruik van *Jezus* als vloekwoord. Deze bevindingen suggereren dat niet alle religieuze vloekwoorden op gelijke wijze als problematisch worden ervaren. Dit kan ook op nuance wijzen in hoe religieuze taal wordt geïnterpreteerd binnen het vloekgebruik. Een alternatieve verklaring is dat respondenten eenvoudigweg niet aan dat specifieke vloekwoord hebben gedacht. Ten slotte gaf één respondent aan religieuze vloekwoorden te vermijden, omdat hij of zij deze als saai en verouderd beschouwt.

³ In de enquête werd volgende vraag gesteld: "Zijn er vloekwoorden die je niet gebruikt vanwege hun religieuze lading?"

5.1.5 Mening profane vloekwoorden

De respondenten gaven tevens hun mening over profane vloeken, aan de hand van dezelfde categorieën als bij de religieuze vloekwoorden. Deze resultaten zijn te zien in Figuur 5.

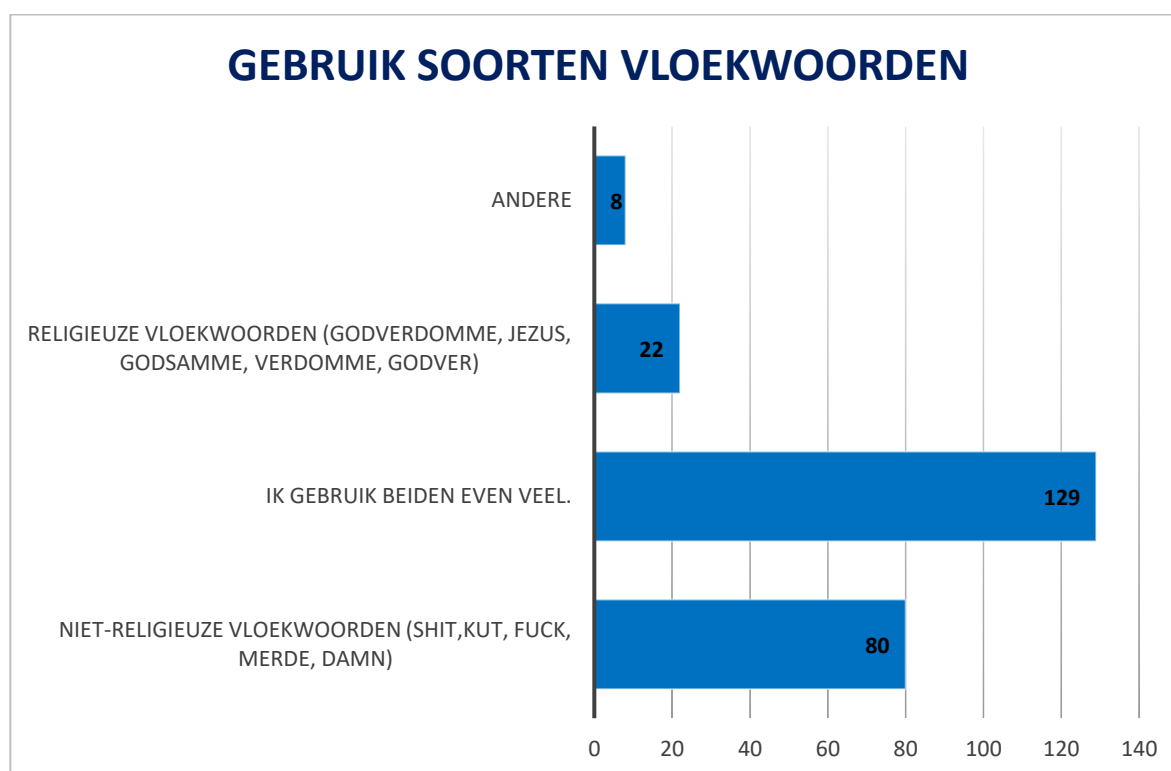

Figuur 5: Mening profane vloekwoorden

Ook bij profane vloekwoorden zien we een gelijkaardige tendens. Het merendeel van de respondenten beschouwt deze als acceptabel, waarbij 146 deelnemers ze volledig aanvaardbaar achten en 69 respondenten een neutrale houding innemen. Daartegenover staan 21 respondenten die profane vloekwoorden meestal onacceptabel vinden, en drie respondenten die ze als volledig onacceptabel en respectloos beoordelen. Net als bij de religieuze vloekwoorden wijst dit erop dat negatieve beoordelingen slechts in beperkte mate voorkomen, wat duidt op een overwegend tolerante houding ten aanzien van profane vloekwoorden. De open antwoordoptie werd bij deze vraag door geen van de participanten ingevuld.

5.1.6 Gebruik soorten vloekwoorden

Naast de perceptie van verschillende soorten vloekwoorden werd in de enquête ook het daadwerkelijk gebruik ervan bevraagd. Concreet werd aan de respondenten gevraagd in welke mate zij religieuze dan wel profane (niet-religieuze)⁴ vloekwoorden gebruiken in hun dagelijkse taalgebruik. Hierbij konden de respondenten kiezen uit vier antwoordcategorieën: (1) *religieuze vloekwoorden*, waaronder ook de zogenaamde bastaardvloeken vallen; (2) *niet-religieuze* of profane vloekwoorden; (3) *beide types evenveel*; en (4) een open antwoordmogelijkheid voor andere suggesties, gecategoriseerd als *andere*.

Figuur 6: Gebruik soorten vloekwoorden

⁴ Ter verduidelijking: in de enquête werd opzettelijk de term *niet-religieuze vloekwoorden* gehanteerd in plaats van *profane vloekwoorden*, zodat respondenten goed wisten welke categorie bedoeld werd.

Uit de resultaten blijkt dat een meerderheid van de respondenten (n=129) aangeeft zowel religieuze als profane (niet-religieuze) vloekwoorden in gelijke mate te gebruiken. Daarnaast geven 80 respondenten aan voornamelijk gebruik te maken van profane vloekwoorden, zoals *shit*, *kut*, *fuck*, *merde* en *damn*. Slechts een minderheid (n=22) geeft aan voornamelijk religieuze vloekwoorden te gebruiken, zoals *godverdomme*, *Jezus*, *godsamme*, *verdomme* en *godver*. In de categorie *andere* (n=8) werd onder meer vermeld dat ook Franse vloekwoorden, zoals *merde* en *putain*, regelmatig worden gebruikt.

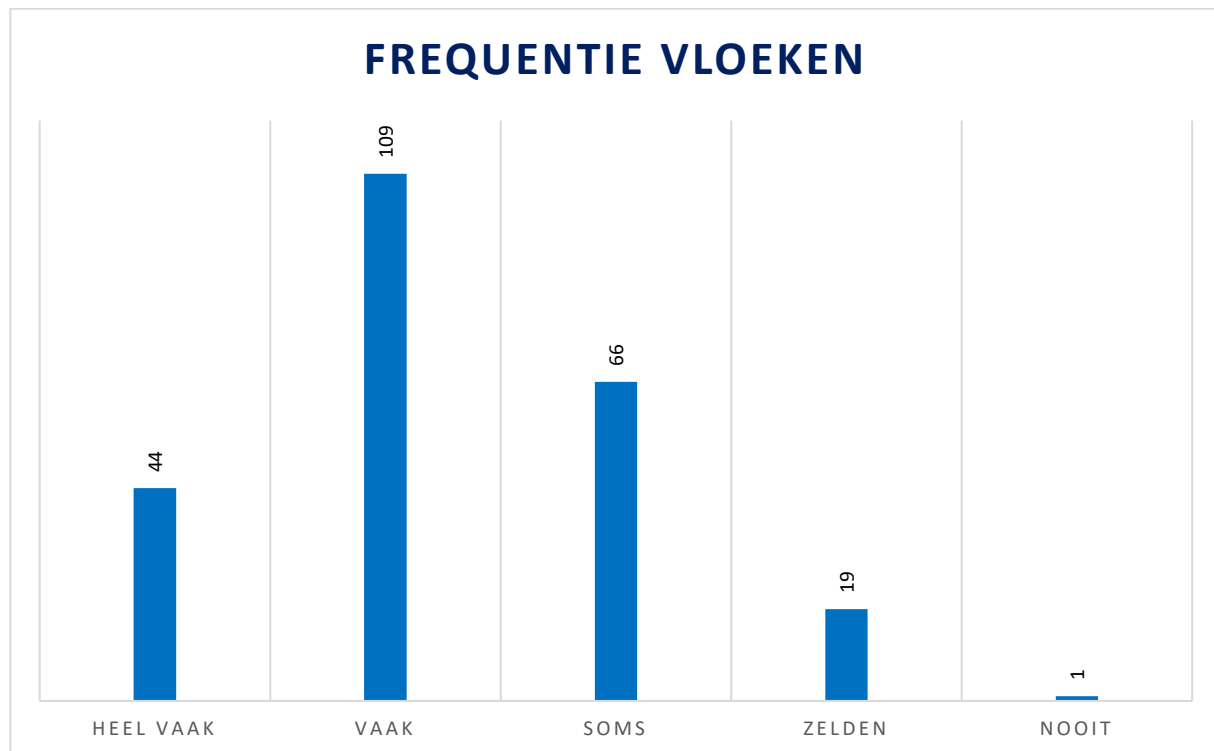
Vervolgens werd onderzocht welke soorten vloekwoorden participanten uit respectievelijk België en Nederland aangeven het meeste te gebruiken. Bij de 159 Belgische respondenten blijkt dat het merendeel zowel profane als religieuze vloekwoorden gebruikt. Daarna volgen de profane vloekwoorden afzonderlijk met 31% en de religieuze vloekwoorden worden het minst frequent gebruikt (9%). Ook bij de 80 Nederlandse respondenten zien we een vergelijkbaar patroon. De meeste respondenten (50%) maken gebruik van beide soorten vloekwoorden, gevolgd door de profane vloekwoorden (40%). Opvallend is dat ook Nederlandse respondenten aangeven het minst te vloeken met religieuze vloekwoorden (9%). De exacte verdeling per land is weergegeven in Tabel 9.

Land	Profane vloekwoorden	Religieuze vloekwoorden	Beide	Andere vloekwoorden
België	31%	9%	57%	3%
Nederland	40%	9%	50%	1%

Tabel 9: Gebruik soorten vloekwoorden in België en Nederland

5.1.7 Frequentie vloeken

Tot slot werd in deze studie ook de frequentie van vloekgebruik in het dagelijkse leven van de respondenten bevraagd. De respondenten konden hierbij aangeven hoe vaak zij vloeken, met keuze uit de volgende vijf antwoordcategorieën: *heel vaak*, *vaak*, *soms*, *zelden* en *nooit*. Figuur 7 geeft een overzicht van de verdeling van deze antwoorden.

Figuur 7: Frequentie vloeken

Figuur 7 toont aan dat een aanzienlijke groep van 109 respondenten aangeeft *vaak* te vloeken, terwijl 66 respondenten aangeven dit *soms* te doen. Daarnaast geeft een iets kleinere groep ($n=44$) aan *heel vaak* te vloeken. Een minderheid van de deelnemers vloekt *zelden* ($n=19$), en slechts één respondent geeft aan *nooit* te vloeken. Deze resultaten suggereren dat vloeken grotendeels een genormaliseerd fenomeen is in het dagelijkse taalgebruik van de respondenten.

5.2 Acceptabiliteitsoordelen

5.2.1 Onafhankelijke variabelen met waarden

Zoals eerder besproken in §4, kregen de participanten de opdracht om een reeks vloekwoorden te beoordelen op een Likertschaal van 1 tot 5, waarbij 1 stond voor *helemaal niet gepast* en 5 voor *zeer gepast*. De participanten kregen een tekstfragment te lezen of te zien en gaven aan hoe gepast ze dat vloekwoord in een bepaalde context vonden. In dit onderdeel wordt onderzocht welke variabelen bijdragen aan hogere of lagere scores. Met andere woorden: welke variabelen beïnvloeden in significante mate de manier waarop een vloekwoord beoordeeld wordt?

Om deze vraag te beantwoorden, werd een statistische verwerking gehanteerd aan de hand van het softwarepakket R (R Core Team 2018). In R werd een lineaire regressieanalyse uitgevoerd om te onderzoeken welke onafhankelijke variabelen significant bijdragen aan de variantie in acceptabiliteitsoordelen. Met behulp van het regressiemodel, waarbij de afhankelijke variabele acceptabiliteitsscore is, oftewel de aanvaardbaarheidsscore die toegekend wordt aan elk vloekwoord. In Tabel 10 staan de onafhankelijke variabelen die in het model zijn opgenomen, inclusief hun potentiële waarden en in de laatste kolom hun referentiewaarde.

Onafhankelijke variabele	Waarden	Referentiewaarde
1. Gender	Man, vrouw, X	Man
2. Leeftijd	1961 - 2000	Numerieke variabele
3. Land huidig	België, Nederland	België
4. Oorsprong land	België, Nederland	België
5. Opleiding ⁵	6, 11, 12, 15, 17, 22	Numerieke variabele
6. Register	Geschreven, gesproken	Geschreven
7. Origineel vloekwoord	“nee”, “ja”	Nee

⁵ De variabele *socio_opleiding* is gecodeerd als het aantal jaren dat de respondent heeft gestudeerd, beginnend vanaf de leeftijd van 6 jaar.

8. Emotie	Angst, teleurstelling, verontwaardiging, bewondering, woede, ergernis, machteloosheid, pijn, vermaak, stress	Angst
9. Soort vloekwoord	Profaan, religieus, bastaard	Bastaard
10. Geloofsovertuiging	Geen geloofsovertuiging, christelijk, agnostisch, religieus maar niet christelijk	Geen geloofsovertuiging
11. Religie leven ⁶	0,1,2,3	Numerieke variabele
12. Frequentie vloeken	0,1,2,3,4	Numerieke variabele
13. Gebruik soorten vloekwoorden	Beide, religieus, profaan	Profaan
14. Mening religieuze vloekwoorden	0,1,2,3	Numerieke variabele
15. Mening profane vloekwoorden	0,1,2,3	Numerieke variabele

Tabel 10: Onafhankelijke variabelen met waarden en referentiewaarde

De variabelen in het model bestonden zowel uit numerieke als categorische variabelen. De eerste categorische variabele, *gender*, bestaat uit drie waarden: man, vrouw en X. Leeftijd daarentegen is een numerieke variabele die het geboortjaar van de respondent weergeeft. De geboortedata van de participanten variëren tussen 1961 en 2000, zoals eerder besproken in §4.2.2. De variabelen *land_huidig* en *oorsprong_land* bevatten beide de waarden België en Nederland. *Land_huidig* verwijst naar het land waar de participant momenteel woont, terwijl *oorsprong_land* betrekking heeft op het land waar de participant voornamelijk is opgegroeid, oftewel waar diens jeugd zich grotendeels heeft afgespeeld. De variabele *opleiding* is opnieuw een numerieke variabele en geeft het aantal jaren weer dat de respondent onderwijs heeft

⁶ De variabelen *Religie_leven*, *frequentie_vloeken*, *Mening_religieuze_vloekwoorden* en *Mening_profane_vloekwoorden* zijn gemeten op numerieke schalen van 0 tot 3. Daarbij geldt dat 1 staat voor 'niet belangrijk' en 3 staat voor 'heel belangrijk'.

gevolgd, geteld vanaf zes jaar. De zesde variabele in Tabel 10 is *register* en verwijst naar het register dat aan de respondent werd voorgelegd in de enquête. Hierbij werd een onderscheid gemaakt tussen twee registers: enerzijds geschreven tekstfragmenten, en anderzijds gesproken tekstfragmenten. Ook de variabele *origineel_vloekwoord* bestond uit twee categorieën: *ja* en *nee*. Deze variabele geeft aan of het vloekwoord in het tekstfragment het oorspronkelijke vloekwoord was (*ja*), of dat het een verzonnen vloekwoord was (*nee*). De variabele *emotie* daarentegen is een categorische variabele met meerdere categorieën. Ze geeft de emotionele context weer waarin het vloekwoord gebruikt werd, zoals bijvoorbeeld woede, ergernis, bewondering of stress. Het referentieniveau in het model is *angst*, wat betekent dat de effecten van alle andere emoties worden vergeleken met deze emotie. De volgende variabele, *soort_vloekwoord*, komt in dit hoofdstuk frequent terug in interactie-effecten. Deze variabele onderscheidt drie soorten vloekwoorden, zoals ook uitgebreid besproken in de literatuurstudie: *religieuze vloekwoorden*, *profane vloekwoorden* en *bastaardvloekwoorden*. De tiende variabele, *geloofsovertuiging*, betreft de geloofsovertuiging van de respondenten. Deze variabele is onderverdeeld in vier categorieën: respondenten zonder geloofsovertuiging, christelijke respondenten, agnostische respondenten en respondenten die een religieus geloof aanhangen, maar niet christelijk zijn, zoals bijvoorbeeld moslims. Het referentieniveau in het model is *geen geloofsovertuiging*, wat betekent dat de effecten van de andere geloofsovertuigingen hiermee vergeleken worden. Een andere numerieke variabele is *religie_leven*, die aangeeft hoe belangrijk religie is in het dagelijkse leven van de respondenten. De variabele is gecodeerd op een schaal van 0 tot 3, waarbij 0 staat voor *niet belangrijk* en 3 voor *heel belangrijk*. *Freq_vloeken* is eveneens een numerieke variabele die aangeeft hoe vaak respondenten vloeken. Deze variabele is gecodeerd op een schaal van 0 tot 4, waarbij 0 staat voor *nooit vloeken* en 4 voor *heel vaak vloeken*. Een volgende variabele is *gebruik_soort_vloekwoord*, die de vraag weerspiegelt welk soort vloekwoord de respondenten het vaakst gebruiken. Respondenten konden kiezen tussen drie opties: *religieuze vloekwoorden*, *profane vloekwoorden*, of *beide vloekwoorden* (een combinatie van religieuze en profane vloekwoorden). Deze variabele biedt inzicht in de voorkeuren van respondenten wat betreft het gebruik van verschillende soorten vloekwoorden. Tot slot zijn er twee variabelen die betrekking hebben op de mening van de respondenten over religieuze en profane vloekwoorden. Er werd aan de respondenten gevraagd in hoeverre zij deze twee soorten vloekwoorden accepteren. De variabelen

mening_religieuze vloekwoorden en *mening_profane vloekwoorden* tonen de mate van acceptatie van religieuze en profane vloekwoorden op een schaal van 0 tot 3, waarbij hogere waarden duiden op grotere acceptatie. In wat volgt bespreken we de resultaten van deze variabelen.

5.2.2 Algemene resultaten

De onderstaande tabel toont de resultaten van de regressieanalyse, waarbij de coëfficiënten en bijbehorende p-waarden inzicht geven in de invloed van verschillende onafhankelijke variabelen op de acceptabiliteit van vloekwoorden.

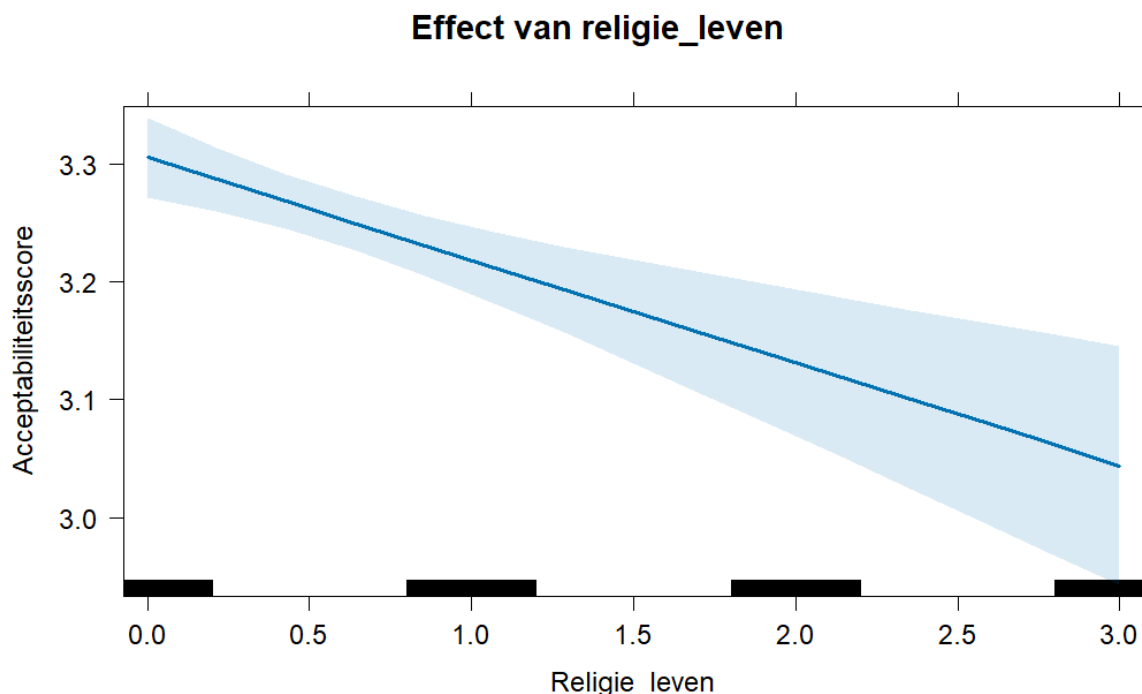
Variabele	Waarden/levels	Coëfficiënt	P-waarde + significantieniveau
Intercept	-	6.90796	0.0754.
Socio_gender	V	-0.0247	0.6065
Socio_gender	X	-0.2262	0.3587
Soort_vloekwoord	Profaan	-2.7782467	0.5792
Soort_vloekwoord	Religieus	0.6511940	0.9132
Socio_leeftijd	Numerieke variabele	-0.0013	0.4906
Socio_landhuidig	Nederland	-0.3602	<0.001***
Oorsprong_land	Nederland	0.0932	0.0420*
Socio_opleiding	Numerieke variabele	0.0017	0.8531
Register	Gesproken	0.2534	<0.001***
Origineel_vloekwoord	Nee	-0.5437	<0.001***
Emotie	Bewondering	-0.2625	0.0025**
Emotie	Ergernis	-0.2684	<0.001***
Emotie	Machteloosheid	-0.0792	0.2443
Emotie	Pijn	0.0812	0.3516
Emotie	Stress	-0.4266	<0.001***
Emotie	Teleurstelling	-0.1586	0.0120*

Emotie	Vermaak	-0.1796	0.0171*
Emotie	Verontwaardiging	-0.1851	0.0029**
Emotie	Woede	-0.3460	<0.001***
Geloofsovertuiging	Christelijk	-0.025	0.444
Geloofsovertuiging	Agnostisch	-0.0871	0.0416*
Geloofsovertuiging	Religieus, niet christelijk	0.366	<0.001***
Religie_leven	Numerieke variabele	-0.1260	0.0002 ***
Freq_vloeken	Numerieke variabele	0.0669	<0.001***
Gebruik_soort_vloekw	Beide	-0.0700	0.1516
Gebruik_soort_vloekw	Religieus	-0.2841	0.000761***
Mening_RV	Numerieke variabele	-0.0975	0.0102*
Mening_PV	Numerieke variabele	-0.0718	0.0563.
Interacties			
Interactie	Waarden/levels	Coëfficiënt	P-waarde + significantieniveau
socio_gender V	soort_vloekwoord profaan	-0.0025	0.967253
socio_gender X	soort_vloekwoord profaan	0.3785	0.231151
socio_gender V	soort_vloekwoord religieus	-0.0278	0.707850
socio_gender X	soort_vloekwoord religieus	0.3793	0.314733
soort_vloekwoord profaan	socio_leeftijd	0.0008	0.761972
soort_vloekwoord religieus	socio_leeftijd	-0.0009	0.769948
soort_vloekwoord profaan	socio_landhuidig Nederland	0.5301	< 0.001***
soort_vloekwoord religieus	socio_landhuidig Nederland	0.4875	<0.001***
soort_vloekwoord profaan	socio_opleiding	0.0030	0.800935

soort_vloekwoord religieus	socio_opleiding	-0.0043	0.764267
soort_vloekwoord profaan	gebruik_soort_vloekw beide	-0.2248	0.000334 ***
soort_vloekwoord religieus	gebruik_soort_vloekw beide	-0.0279	0.709513
soort_vloekwoord profaan	gebruik_soort_vloekw religieus	0.0081	0.941648
soort_vloekwoord religieus	gebruik_soort_vloekw religieus	0.3156	0.016152 *
soort_vloekwoord profaan	mening_RV	0.0596	0.216623
soort_vloekwoord religieus	mening_RV	0.2287	<0.001***
soort_vloekwoord profaan	Mening_PV	0.2672	<0.001***
soort_vloekwoord religieus	Mening_PV	0.1369	0.017977 *
socio_landhuidig Nederland	oorsprong_land Nederland	0.0875	0.139799
soort_vloekwoord profaan	Religie_leven	0.0972	0.017602 *
soort_vloekwoord religieus	Religie_leven	-0.0261	0.593536

Tabel 11: Resultaten regressieanalyse voor de acceptabiliteit van vloekwoorden

Het model bevat twee soorten variabelen: numerieke en categorische. De variabele *RELIGIE_LEVEN* is geoperationaliseerd als een numerieke variabele⁷. Figuur 8 toont het effect van deze variabele.

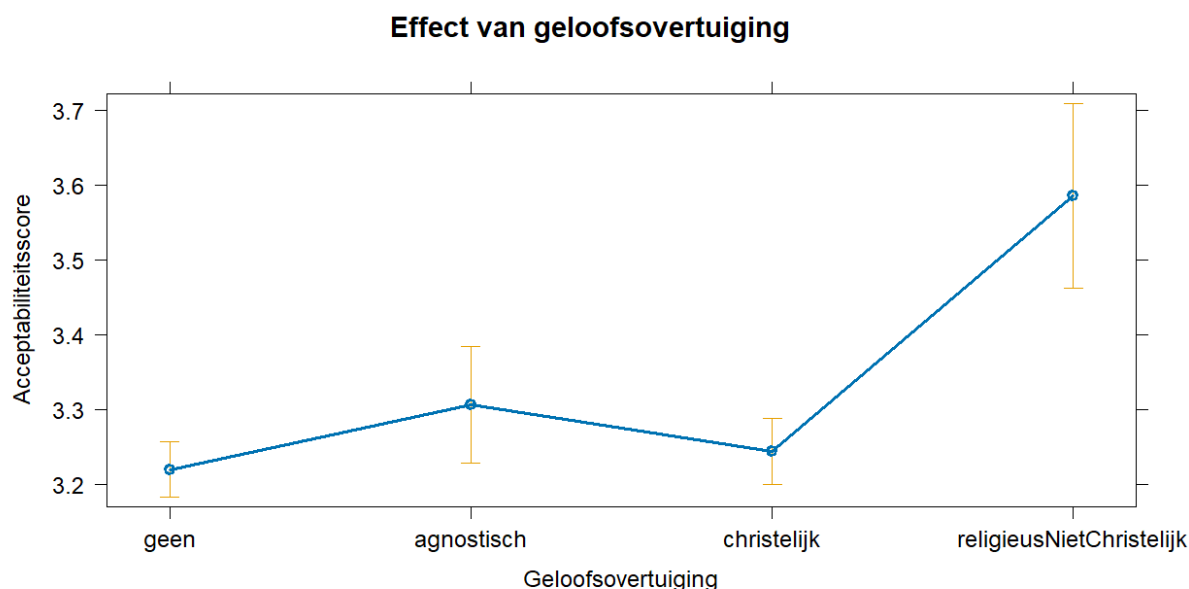
Figuur 8: Effect van religie_leven op acceptabiliteitsoordelen

Figuur 8 toont dat de mate van religiositeit van het leven van een participant aangeduid wordt met een score variërend van nul tot drie, waarbij nul staat voor geen religie en drie voor zeer religieus. De variabele heeft een negatieve coëfficiënt van $-0,1260$, wat betekent dat er een negatieve relatie is tussen de mate van religiositeit en de acceptabiliteit van vloekwoorden. Concreet wil dit zeggen dat voor elke toename van één punt op de schaal van religiositeit de gemiddelde acceptabiliteit van vloekwoorden met $0,1260$ punt afneemt op de Likertschaal van 1 tot 5. Als we de p-waarde ($0,0002$) bekijken, dan zien we dat dit effect significant is. Dit

⁷ Bij numerieke variabelen worden de betrouwbaarheidsintervallen weergegeven in het lichtblauw.

resultaat suggereert dat participanten die meer religieus zijn, vloekwoorden minder acceptabel vinden. Dit wijst erop dat religie een rol speelt in hoe vloekwoorden worden beoordeeld. Het is belangrijk om op te merken dat de effecten vaak klein zijn, maar wel significant.

De interpretatie van een categorische variabele verschilt van die van een numerieke. Ter verduidelijking nemen we de variabele *GELOOFSOVERTUIGING*⁸, die de religieuze overtuiging van de deelnemers weergeeft.

Figuur 9: Effect van geloofsovertuiging op acceptabiliteitsoordelen

Het referentielevel van deze variabele is *geen geloofsovertuiging*, wat betekent dat alle andere waarden vergeleken worden met deze waarde. Wanneer we de waarde *religieus maar niet christelijk* bekijken, zien we dat de bijhorende coëfficiënt positief is (0,366). Dit houdt in dat participanten die zichzelf als religieus maar niet christelijk beschouwen (bijvoorbeeld moslims of hindoes) vloekwoorden als meer acceptabel beoordelen dan de participanten zonder geloofsovertuiging, want we zien een stijging van 0,366 punt. Het effect is ook significant ($p < 0,001$) wat aangeeft dat dit met meer dan 95% zekerheid niet aan toeval te wijten is.

⁸ De waarden voor de variabele *GELOOFSOVERTUIGING*: geen geloofsovertuiging, agnostisch, christelijk en religieus, maar niet christelijk.

Daarentegen zien we bij de waarde *agnostisch* een negatieve coëfficiënt (-0,0871). Participanten die zichzelf agnostisch beschouwen, geven een significant lagere score aan vloekwoorden dan participanten zonder geloofsovertuiging. Dit betekent dat agnostische mensen vloekwoorden minder acceptabel vinden, met een afname van 0,0871 punt in de acceptabiliteitsscore. Het effect is opnieuw ook significant ($p=0,0416$).

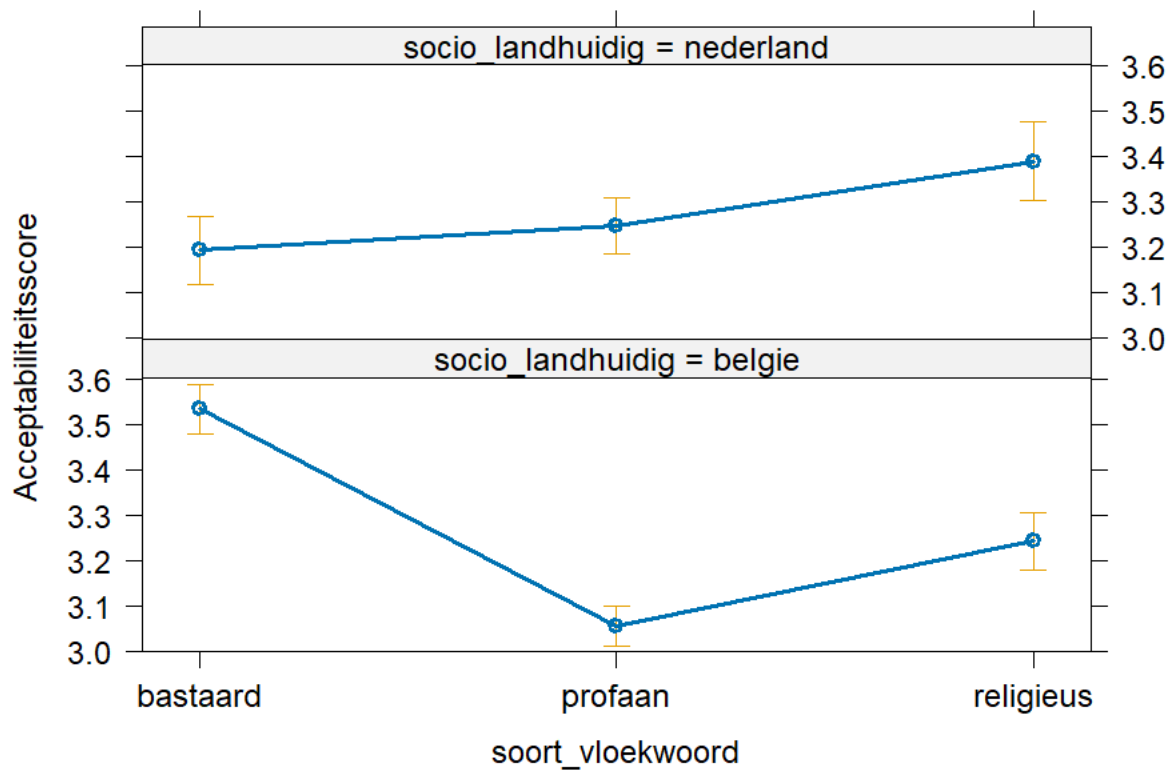
Tabel 11 toont ook de interacties die zijn opgenomen in het model. Er zijn twee soorten interacties in dit onderzoek opgenomen. Een eerste interactie test of het effect van bepaalde variabelen afhankelijk is van het soort vloekwoord. De tweede betreft een interactie tussen twee variabelen die verband houden met de nationale variëteit, hetzij van de participant, hetzij van het tekstfragment.

5.2.3 Gender, leeftijd, opleiding en huidig land

De demografische variabelen die in dit model worden geanalyseerd, zijn *gender*, *leeftijd*, *opleiding* en *socio-landhuidig*. Bij het raadplegen van Tabel 11 valt meteen op dat *gender*, *leeftijd* en *opleiding* geen significante effecten vertonen. Dit betekent dat er geen verschil is in hoe mannen en vrouwen vloekwoorden beoordelen. Eveneens blijkt dat de leeftijd van de deelnemers geen invloed heeft op de beoordeling van vloekwoorden, net zoals het opleidingsniveau.

Echter, de variabele *socio-landhuidig* toont wel een significant effect. De negatieve coëfficiënt -0,36 geeft aan dat deelnemers die in Nederland wonen vloekwoorden als minder acceptabel beschouwen dan deelnemers uit België. Het effect is statistisch significant, wat suggereert dat de geografische context een belangrijke rol speelt in de beoordeling van vloekwoorden. Ook significant is de interactie tussen deze variabele en *soort_vloekwoord*, zoals te zien in Figuur 10:

Nationale variëteit van attestatie

Figuur 10: Interactie tussen socio_landhuidig en soort_vloekwoord⁹

Wanneer we de resultaten interpreteren, blijkt dat profane vloekwoorden in Nederland significant meer acceptabel worden beoordeeld dan bastaardvloeken in België. Ook voor religieuze vloekwoorden is een significant verschil waarneembaar tussen de twee. De positieve coëfficiënt (0,4875, $p = <0,001$) suggereert dat Nederlanders religieuze vloekwoorden als significant meer gepast beoordelen in vergelijking met bastaardvloeken in België.

⁹ De verticale balkjes duiden de betrouwbaarheidsintervallen aan.

5.2.4 Register

Bij de variabele *register* wordt een vergelijking gemaakt tussen het gebruik van vloekwoorden in geschreven en gesproken tekstfragmenten. De positieve coëfficiënt toont aan dat participanten gesproken vloekwoorden met 0,25 een hogere score geven dan geschreven vloekwoorden. Dit impliceert dat vloekwoorden die voorkomen in gesproken fragmenten significant positiever beoordeeld worden dan vloekwoorden in geschreven tekstfragmenten. Als mensen vloekwoorden horen, gaan ze die dus sneller accepteren. In de discussie (§6) zullen we dit resultaat nader verklaren.

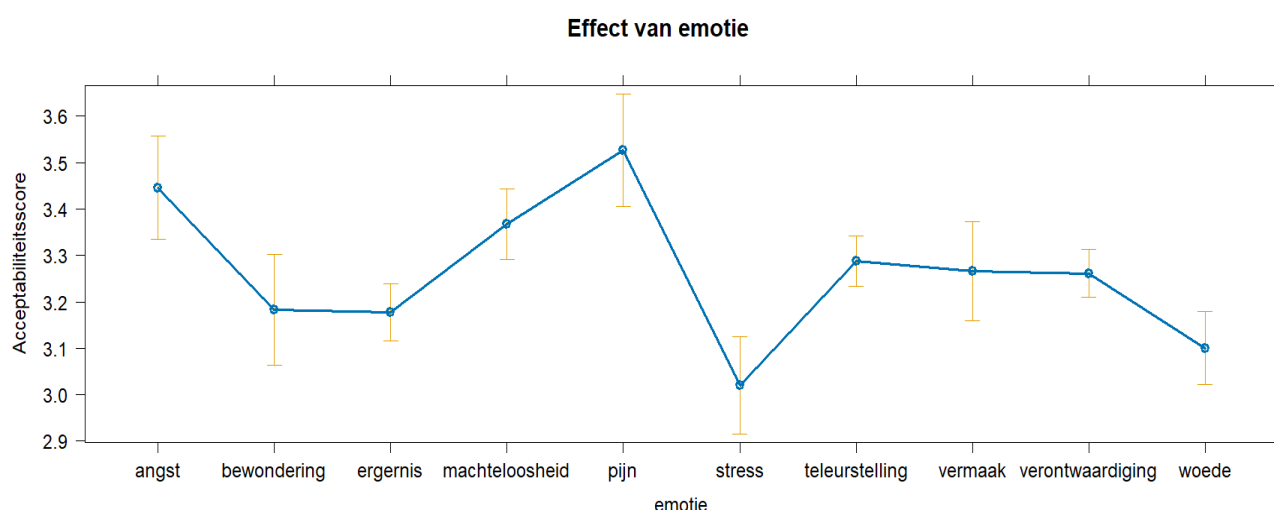
5.2.5 Origineel vloekwoord

Een ander significant effect betreft de variabele *origineel_vloekwoord*. In de enquête werd zowel in de gesproken als in de geschreven fragmenten steeds een vloekwoord weggelaten. De participanten kregen vier vloekwoorden aangeboden en moesten aangeven welk daarvan volgens hen het meest passend was. Zij waren daarbij niet op de hoogte van het oorspronkelijk gebruikte vloekwoord in het fragment. Deze variabele heeft een negatieve coëfficiënt van -0,543, wat betekent dat vloekwoorden die niet overeenkomen met het origineel vloekwoord significant lager beoordeeld worden. Met andere woorden: wanneer een participant niet het origineel vloekwoord te zien krijgt, daalt de acceptabiliteitscore gemiddeld met iets meer dan een half punt.

Opmerkelijk hierbij is dat participanten niet op de hoogte waren van het oorspronkelijke vloekwoord en toch wordt het oorspronkelijke vloekwoord als meer acceptabel beoordeeld. Dit resultaat suggereert dat vloekwoorden – ondanks hun spontane karakter – intrinsieke kenmerken delen die door sprekers onbewust herkend worden. Daarnaast wijst dit effect op een belangrijk taalkundig inzicht: interjecties zoals vloekwoorden worden vaak als functioneel inwisselbaar beschouwd, maar deze bevinding laat zien dat vloekwoorden toch wel andere functies lijken te hebben.

5.2.6 Emoties

Een volgende variabele die we bespreken, is *emotie*. In de enquête werd respondenten gevraagd om vloekwoorden te beoordelen die binnen verschillende emotionele contexten werden gebruikt. Een voorbeeld hiervan is terug te vinden in het eerste gesproken tekstfragment (zie Tabel 8), afkomstig uit het televisieprogramma *De Mol* (2017). In dit fragment probeert een kandidaat een geit te melken tijdens een opdracht, wat niet lukt. Vol frustratie gebruikt zij het profane vloekwoord *fuck*, wat in deze context geïnterpreteerd kan worden als een uiting van de emotie *ergernis*. Het oorspronkelijke vloekwoord werd gecensureerd om te vermijden dat participanten dit vloekwoord konden achterhalen, maar de ruimere context van het tekstfragment liet nog steeds duidelijk de dominante emotie *ergernis* zien. In het model werd de emotie *angst* als referentieniveau gebruikt, wat wil zeggen dat alle andere emoties vergeleken worden met *angst*. De resultaten in Figuur 11 tonen aan dat verschillende emoties een significante invloed hebben op de acceptabiliteitsoordelen van vloekwoorden.

Figuur 11: Effect van emotie op acceptabiliteitsoordelen

Allereerst zijn er twee emoties die een heel lage score hebben ten opzichte van *angst*, namelijk *woede* en *stress*. Beide emoties hebben ook een negatieve coëfficiënt en zijn statistisch significant. Deze waarneming laat ons al zien dat wanneer een vloekwoord

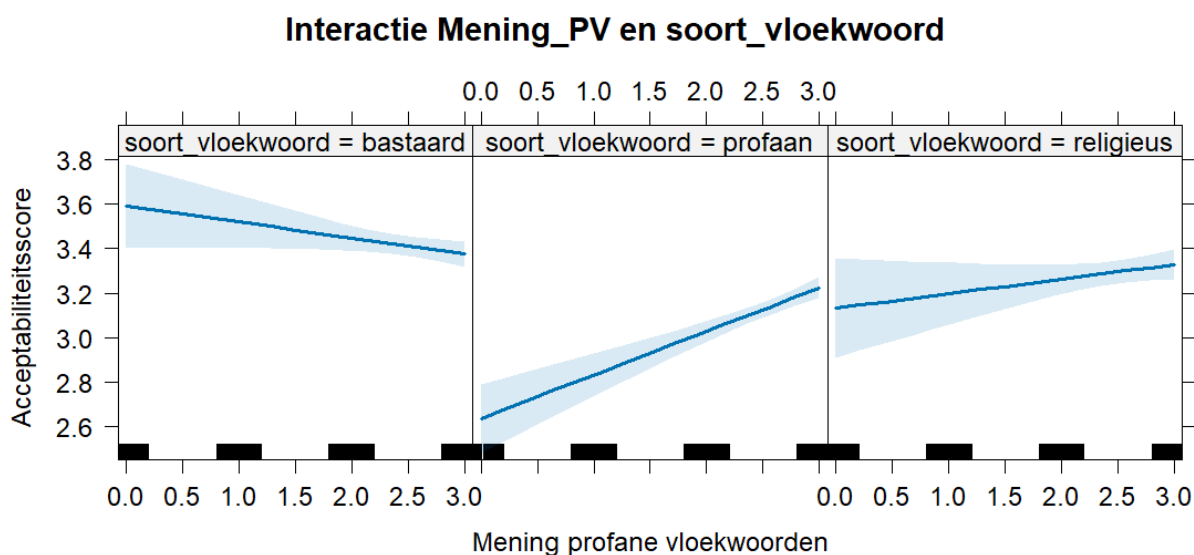
geassocieerd wordt met *stress* of *woede*, het significant minder acceptabel wordt bevonden dan wanneer het met *angst* geassocieerd wordt.

Daarnaast zijn er nog emoties met een negatieve invloed, maar in mindere mate dan bij *woede* en *stress*: *ergernis*, *verontwaardiging*, *teleurstelling*, *bewondering* en *vermaak*. Al deze emoties bevatten negatieve coëfficiënten en zijn significant. Ook deze emoties dragen dus bij aan een lagere acceptabiliteit van vloekwoorden in vergelijking met de referent *angst*, maar de effecten zijn minder uitgesproken dan bij *woede* of *stress*.

De statistische analyse toont geen significant verschil in de acceptabiliteit van vloeken bij *pijn* en *machteloosheid* ten opzichte van *angst*. Figuur 11 laat wel zien dat de acceptabiliteitsscores voor *pijn* en *machteloosheid* zich rond dezelfde hoogte bevinden als die van *angst*. Vloekwoorden lijken in context van *pijn*, *machteloosheid* en *angst* positiever beoordeeld te worden in vergelijking met de andere emoties.

5.2.7 Interactie mening profane vloekwoorden en soorten vloekwoorden

Wat betreft religie, hebben we al twee interessante variabelen besproken in §5.2.2. Zowel de variabele *geloofsovertuiging* als *religie_leven* hadden een significant effect op de acceptabiliteit van vloekwoorden. In §5.1 behandelden we al de variabele *mening profane vloekwoorden* en *mening religieuze vloekwoorden*. We illustreren de interactie tussen de *mening_profane_vloekwoorden* met de variabele *soort_vloekwoord* aan de hand van deze figuur:

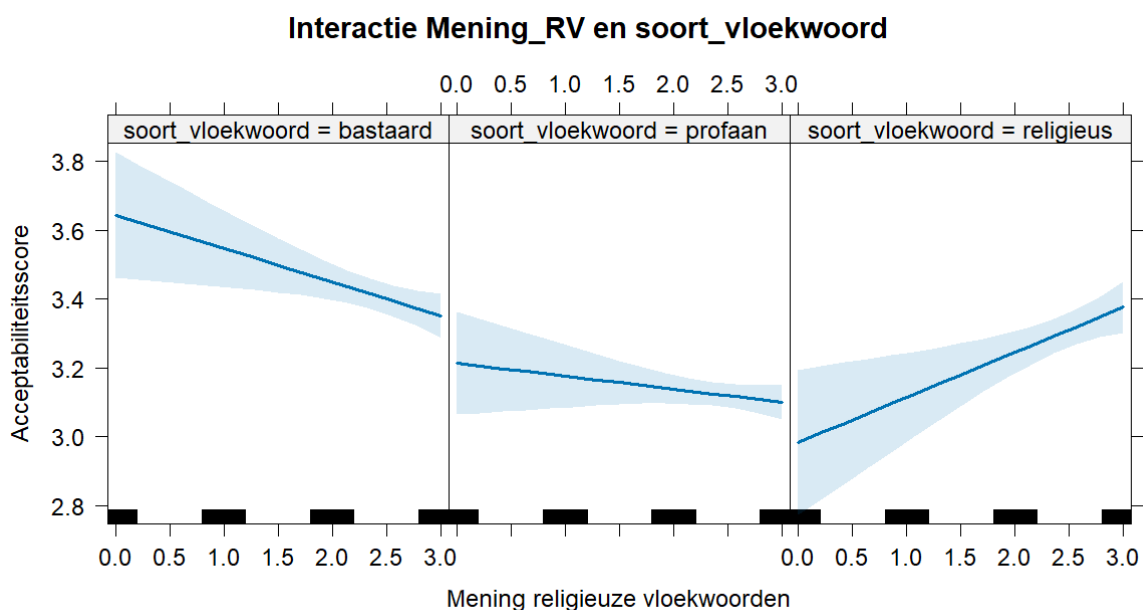
Figuur 12: Interactie *mening_profane_vloekwoorden* en *soort_vloekwoord*

De figuur toont een significante interactie tussen de mening over profane vloeken en de beoordeling van profane vloeken (coëfficiënt = 0,2672; $p < 0,001$). Dit betekent dat hoe positiever een participant zich uitlaat over profane vloekwoorden, hoe beter de participant de vloekwoorden zal beoordelen. Dus een positieve mening over profane vloekwoorden leidt tot een significant hogere acceptabiliteitscore voor profane vloeken.

Hoewel klein, is er een significant effect bij de religieuze vloekwoorden, zij het met een lagere coëfficiënt van 0,1369. Dit suggereert dat een positieve mening ten opzichte van profane vloekwoorden zich in zekere mate ook vertaalt in een mildere beoordeling van religieuze vloeken, al is het effect minder uitgesproken dan bij de profane vloekwoorden. Wat betreft de bastaardvloeken blijkt de mening over profane vloekwoorden geen significante invloed uit te oefenen.

5.2.8 Interactie mening religieuze vloekwoorden en soorten vloekwoorden

Ook de mening van religieuze vloekwoorden in interactie met de soorten vloekwoorden werd geanalyseerd. Figuur 13 geeft de interactie van de twee variabelen weer.

Figuur 13: Interactie mening_religieuze_vloekwoorden en soort_vloekwoord

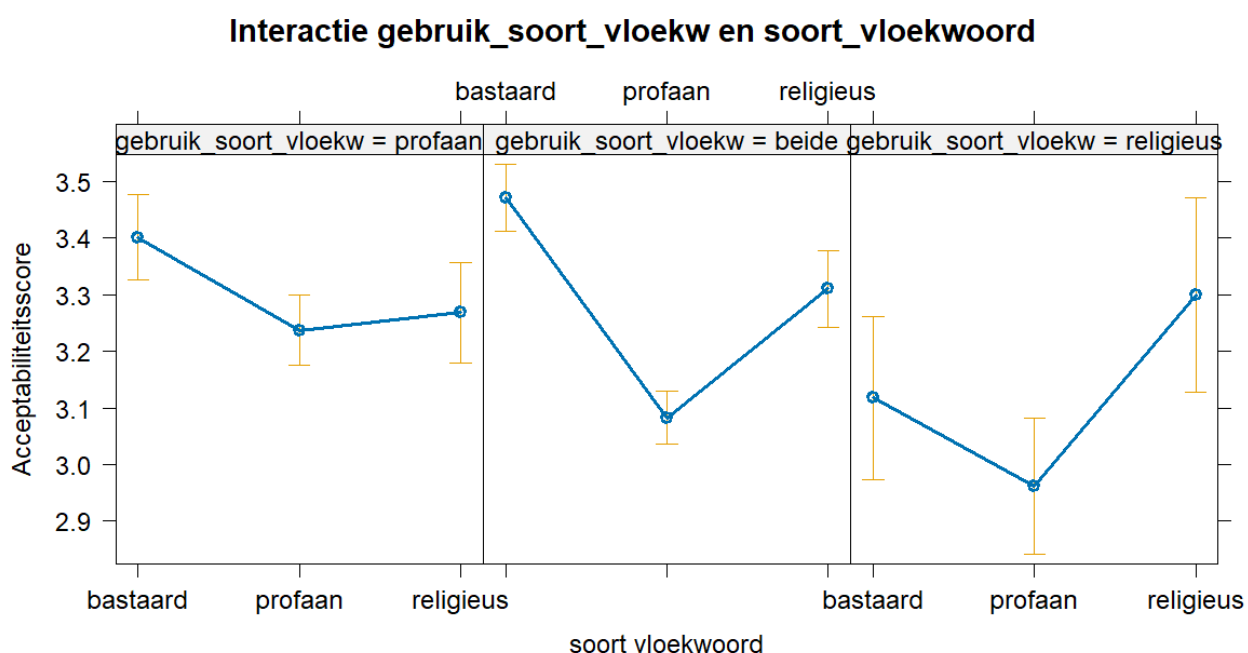
De interactie tussen de mening over religieuze vloekwoorden en de soorten vloekwoorden toont een significant effect voor religieuze vloekwoorden. De figuur illustreert een duidelijke positieve trend, ondersteund door een positieve coëfficiënt van 0,228 ($p < 0.001$). Dit wijst erop dat naarmate de mening over religieuze vloekwoorden positiever wordt, de acceptabiliteitsscore voor religieuze vloekwoorden significant toeneemt. Dus respondenten die positiever staan tegenover religieuze vloekwoorden, gaan deze ook meer accepteren.

Het effect van de mening over religieuze vloekwoorden op profane vloekwoorden is echter subtieler. Hoewel er een lichte positieve stijging zichtbaar is, toont de coëfficiënt voor profane vloekwoorden (0,1369) dat deze relatie niet significant is ($p > 0.05$), zoals blijkt uit Tabel 11. Evenzo is het effect voor bastaardvloekwoorden niet significant, wat aangeeft dat de mening over religieuze vloekwoorden geen significante invloed heeft op de beoordeling van bastaardvloekwoorden en profane vloekwoorden, maar enkel op religieuze vloekwoorden.

Deze bevinding suggereert dat de positieve mening over religieuze vloekwoorden zich uitsluitend vertaalt naar religieuze vloekwoorden, terwijl dit effect niet geldt voor profane of bastaardvloekwoorden. Dit suggereert dat er een onderscheid bestaat in hoe religieuze vloekwoorden anders beoordeeld worden in vergelijking met profane en bastaardvloekwoorden.

5.2.9 Interactie gebruik soort vloekwoord en soort vloekwoord

Een laatste interactie die we bespreken is de interactie tussen de variabelen *gebruik_soort_vloekwoord* en *soort_vloekwoord*. In deze interactie onderzoeken we of het gebruik van bepaalde soorten vloekwoorden invloed heeft op de soorten vloekwoorden. De variabele *gebruik_soort_vloekwoord* geeft aan of een respondent profane, religieuze of beide soorten vloekwoorden gebruikt. Deze variabele werd meegenomen in de interactie met de variabele *soort_vloekwoord* (profaan, bastaard of religieus) om te analyseren in welke mate het eigen gebruik samenhangt met de beoordeling van de drie soorten vloekwoorden. Figuur 14 visualiseert deze interactie.

Figuur 14: Interactie gebruik_soort_vloekwoord en soort_vloekwoord

Figuur 14 visualiseert de interactie tussen het soort vloekwoord (profaan, bastaard, religieus) en het vloekwoordgebruik van de respondent (profaan, religieus of beide). Er werd een significant positief interactie-effect gevonden voor religieuze vloekwoorden bij respondenten die voornamelijk religieuze vloekwoorden gebruiken (0.316, $p = 0.016$). Dit suggereert dat respondenten die aangeven frequent religieuze vloekwoorden te gebruiken, deze ook significant positiever beoordelen. Er is ook een significant negatief interactie-effect te vinden

voor profane vloekwoorden bij respondenten die voornamelijk zowel religieuze als profane vloekwoorden gebruiken. Dit impliceert dat profane vloekwoorden negatiever beoordeeld worden door respondenten die voornamelijk zowel religieuze en profane vloekwoorden hanteren.

In dit hoofdstuk werden de resultaten besproken met betrekking tot de variabelen die een invloed uitoefenen op de acceptabiliteit van vloekwoorden, evenals de attitudes ten aanzien van het gebruik ervan. In het volgende hoofdstuk worden deze bevindingen in verband gebracht met de bestaande literatuur over vloekwoorden, met als doel de resultaten te duiden binnen een breder theoretisch kader.

6 DISCUSSIE

Het doel van deze masterproef was om te onderzoeken in welke mate het vloekgedrag verschilt tussen Nederlanders en Belgen, en in hoeverre religie op het vloekgedrag een invloed uitoefent. Aan de hand van een enquête werd het gebruik van vloekwoorden in kaart gebracht. Centraal stonden twee onderzoeksvragen: ten eerste de attitudes van Belgen en Nederlanders ten aanzien van vloekwoorden, en ten tweede hun oordelen over de acceptabiliteit van vloekwoorden.

Een eerste interessante bevinding over het verband tussen religie en vloekwoorden is de verdeling van het gebruik van profane en religieuze vloekwoorden in België en Nederland. Uit de gegevens van Van Sterkenburg (2008)¹⁰, die een top zeven van meest gebruikte vloekwoorden presenteert, blijkt dat in Nederland vier van de zeven vloekwoorden een religieuze oorsprong hebben, terwijl de overige drie profaan van aard zijn. In België ligt de verhouding iets anders: vijf van de zeven veelgebruikte vloekwoorden zijn religieus van aard, tegenover twee profane. Hieruit blijkt dat religieuze vloekwoorden in beide landen destijds nog zeer frequent voorkwamen. De resultaten van deze masterproef suggereren echter dat zich sindsdien een verschuiving heeft voorgedaan. Er werd aan respondenten gevraagd aan te geven welk soort vloekwoorden zij het vaakst gebruiken: religieuze vloekwoorden, profane vloekwoorden, of beide soorten evenveel. De resultaten – weergegeven in Tabel 9 – tonen aan dat in zowel België (57%) als Nederland (50%) de meerderheid van de respondenten aangeeft beide soorten vloekwoorden even vaak te gebruiken. Hoewel een directe vergelijking met de ranglijst van Van Sterkenburg (2008:61) niet mogelijk is, suggereren de resultaten van dit onderzoek dat profane vloekwoorden vandaag de dag een belangrijkere rol spelen in het vloeklexicon van Vlamingen en Nederlanders dan wellicht het geval was rond 2007. Waar de analyse van Van Sterkenburg (2008) liet zien dat religieuze vloekwoorden frequenter voorkwamen in de top zeven van meest gebruikte vloekwoorden, tonen de resultaten van deze masterproef dat respondenten in zowel België als Nederland aangeven religieuze en profane vloekwoorden in gelijke mate te gebruiken. Deze evolutie doet vermoeden dat profane

¹⁰ In de ranglijst van meest gebruikte vloekwoorden in Van Sterkenburg (2008:61) komen voor Nederland achtereenvolgens voor: *shit, kut, jezus, fuck, godver, godverdomme, verdomme*. Voor België luidt de volgorde: *godverdomme, shit, verdomme, dju, godver, fuck, miljaar*. De volgorde is aflopend naar gebruiksfrequentie.

vloekwoorden in de afgelopen jaren een prominentere positie hebben verworven in het vloeklexicon. Van Sterkenburg (2003) signaleerde deze ontwikkeling al eerder en stelde vast dat de secularisering van de samenleving leidt tot een afname in het gebruik van religieuze vloekwoorden, ten voordele van profane vloekwoorden. Secularisatie verwijst enerzijds naar een daling van maatschappelijke invloed van religie, en anderzijds naar het verminderde belang dat mensen hechten aan religieuze opvattingen en handelingen (Barentsen en Foppen 2020:19). Door de ontkerstening van de maatschappij verliezen religieuze termen hun taboewaarde, waardoor ze minder vaak als vloekwoord worden ingezet. Sprekers gaan op zoek naar alternatieven om te vloeken en die alternatieven vinden ze bij de profane vloekwoorden. De resultaten van deze masterproef bevestigen deze trend: slechts 9% van de respondenten in zowel België als Nederland geeft aan uitsluitend gebruik te maken van religieuze vloekwoorden. Voor de profane vloekwoorden liggen de percentages in beide landen veel hoger. In België geeft 31% aan enkel gebruik te maken van profane vloekwoorden en in Nederland is dat zelfs 40%. Nederlandse respondenten geven dus aan meer te vloeken met enkel profane vloekwoorden dan Belgische respondenten. Opmerkelijk is dat dit resultaat in tegenspraak lijkt te zijn met de bevindingen van Fabry en Engelbrecht (2021:47) die rapporteerden dat Vlamingen juist meer vloeken met profane vloekwoorden dan Nederlanders. Samenvattend suggereren de resultaten van deze masterproef dat religieuze vloekwoorden mogelijk aan dominantie hebben ingeboet binnen het hedendaagse vloekgebruik en tegelijkertijd lijkt er een toename te zijn in het gebruik van profane vloekwoorden.

Daarnaast suggereert eerder onderzoek, zoals dat van Jay (1999:193), dat religieuze vloekwoorden in de loop der tijd zo geïntegreerd zijn geraakt in het algemeen taalgebruik dat ze een relatief hoge mate van acceptabiliteit genieten. Ook de resultaten van deze masterproef wijzen erop dat het merendeel van de respondenten religieuze vloekwoorden als even acceptabel vindt als profane vloekwoorden en bastaardvloekwoorden. Deze vaststelling kunnen we opnieuw linken aan de secularisatie van de samenleving, waarin religie een steeds minder belangrijke rol speelt, waardoor de acceptabiliteit verhoogt. Naarmate religieuze vloekwoorden meer aanvaardbaar worden en hun taboe afneemt, kan het ook gebeuren dat hun gebruik geleidelijk aan afneemt. Bovendien toont deze masterproef statistisch aan dat een positieve attitude ten opzichte van religieuze vloekwoorden samenhangt met een hogere score voor acceptabiliteit van deze vloekwoorden. Ook een positieve mening over profane

vloekwoorden ging gepaard met hogere acceptabiliteitsscores voor profane vloekwoorden, en in beperkte mate ook voor religieuze vloekwoorden.

Er bestaat een opmerkelijke verdeeldheid in de wetenschappelijke literatuur over de oorzaken van de afname van religieuze vloekwoorden. Dit is een discussie die we graag nader toelichten. Zoals hierboven reeds aangegeven, wordt een eerste verklaring vaak gezocht in het taboe-aspect van taalgebruik. Aangezien religie tegenwoordig een minder fundamentele rol speelt in de samenleving, vervalt ook het taboe errond. Omdat vloekwoorden hun effect grotendeels ontleen aan het doorbreken van dergelijke taboes, leidt dit tot een verminderd gebruik ervan. Maar in de literatuur over vloekwoorden vinden we ook een tweede benadering terug. Scholtmeijer (2022:434) stelt bijvoorbeeld dat de secularisering van de samenleving juist kan leiden tot een toename van religieuze vloekwoorden. Doordat religie voor een grote groep mensen minder betekenisvol is, hechten zij minder belang aan het respecteren van religieuze normen, wat resulteert in een zorgeloze houding tegenover het gebruik van deze vloekwoorden. De resultaten van deze masterproef vormen echter een indicatie voor beide perspectieven omtrent het gebruik van religieuze vloekwoorden. Enerzijds suggereert het lage percentage respondenten dat aangeeft uitsluitend religieuze vloekwoorden te gebruiken, 9% voor Nederland en België, dat de frequentie van religieuze vloekwoorden afneemt. Door de secularisering verliezen religieuze vloekwoorden hun kracht als taboewoord, wat leidt tot een afname in gebruik. Anderzijds kan deze afname op langere termijn juist aanleiding geven tot een toename van religieuze vloekwoorden. Door hun verminderd gebruik en het feit dat ze niet langer vanzelfsprekend aanwezig zijn in het taalgebruik, kunnen ze opnieuw als opvallend of origineel worden ervaren. Tegelijkertijd speelt de secularisatie opnieuw een rol: naarmate de samenleving toleranter en afstandelijker wordt ten aanzien van religie, neemt ook de gevoeligheid voor religieuze taal af. Dit kan ertoe leiden dat religieuze vloekwoorden door sprekers niet langer als schokkend worden ervaren. Het zou kunnen verklaren waarom uit dit onderzoek ook blijkt dat Nederlandse respondenten religieuze vloekwoorden over het algemeen positiever beoordelen. Van Sterkenburg (2008:77) past deze theorie eveneens toe op profane vloekwoorden. Hij stelt dat woorden zoals *shit* en *fuck* als eufemismen worden beschouwd, waardoor ze net meer voorkomen. Dit illustreert bovendien dat deze twee theorieën niet uitsluitend van toepassing zijn op religieuze vloekwoorden, maar ook relevant zijn voor profane vloekwoorden. We kunnen deze twee theorieën zien als verschillende fasen

binnen een cyclisch proces, waarbij de afname in gebruik van vloekwoorden uiteindelijk de voorwaarde is voor een toename ervan.

Bovendien kon deze masterproef ook aantonen dat de mate van religiositeit een invloed heeft op de acceptabiliteit van vloekwoorden. Hoe religieuzer iemand is, hoe minder acceptabel die vloekwoorden vindt. Religieuze vloekwoorden bevatten vaak verwijzingen naar *God* of *Jezus*, wat voor gelovigen – en in het bijzonder voor christenen – als schokkend of respectloos geïnterpreteerd kan worden. Dit is niet onlogisch, aangezien het tweede gebod in het christendom vloeken expliciet afkeurt (Scholtmeijer 2022:434). Religie blijkt dus een invloed te hebben op de beoordeling van vloekwoorden. Gezien de huidige secularisering blijft het echter de vraag in welke mate de invloed van religie binnen tien jaar nog effect heeft op het vloekgebruik van mensen. Vervolgonderzoek is nodig om hierop een antwoord te kunnen formuleren.

Ook de variabele *geloofsovertuiging* bleek van invloed op de acceptabiliteit van vloekwoorden. Respondenten met een niet-christelijke religieuze overtuiging – zoals moslims, hindoes of boeddhisten – kenden gemiddeld hogere acceptabiliteitscores toe aan vloekwoorden dan respondenten zonder religieuze overtuiging. Vermoedelijk geven zij betere scores omdat de religieuze vloekwoorden in de enquête voornamelijk verwijzen naar christelijke figuren, zoals *God* of *Jezus*. Toch blijft het opvallend dat respondenten met een niet-christelijke religieuze achtergrond hogere scores toekenden aan vloekwoorden dan respondenten zonder religieuze overtuiging. Verder onderzoek is nodig om deze verschillen meer in detail te verklaren. Daarnaast gaan agnostische respondenten vloekwoorden als minder acceptabel beoordeelden in vergelijking met respondenten zonder geloofsovertuiging. Volgens het Genootschap Onze Taal (z.d.) verwijst agnosticisme naar de overtuiging dat mensen geen zekerheid kunnen hebben over het bestaan van bovennatuurlijke verschijnselen, zoals bijvoorbeeld een god. Hoewel agnosten zich niet tot een specifieke religie rekenen, zou hun openheid ten aanzien van religie een mogelijke verklaring kunnen zijn voor hun afwijzing van religieuze vloekwoorden.

Niet alleen de link tussen religie en vloekwoorden werd onderzocht, maar ook de attitudes ten opzichte van vloekwoorden. Een belangrijk waarneming daarbij betreft de onderliggende motieven om te vloeken. Eerdere studies hebben aangetoond dat vloekgedrag voornamelijk gepaard gaat met negatieve emoties. Zo kwam uit de enquête van Van Sterkenburg (2008:50) naar voren dat *ergernis*, *woede* en *boosheid* de drie belangrijkste

emotionele motieven zijn om te vloeken. Deze bevindingen werden bevestigd door recent onderzoek van Emre en Subaşı (2024), waarin *woede* en *ergernis* opnieuw als voornaamste motieven naar voren kwamen om te vloeken. De resultaten van deze masterproef sluiten aan bij deze eerdere bevindingen: ook hier kwamen *ergernis*, *woede* naar voren als de twee meest voorkomende emoties tot vloeken, gevolgd door een derde emotie *teleurstelling*. De laatste emotie was opvallend, aangezien deze in de bestaande literatuur niet naar voren komt als een belangrijk motief om te vloeken. Een vergelijking tussen de bevindingen van Van Sterkenburg (2008) en Emre en Subaşı (2024) suggereert dat de emotionele motieven voor het gebruik van vloekwoorden doorheen de tijd relatief stabiel zijn gebleven, zoals eerder besproken in de literatuurstudie. Dit onderzoek bevestigt deze stabiliteit en wijst erop dat de onderliggende emotionele motieven nog steeds in dezelfde lijn liggen, maar wel enkel voor de emoties *ergernis* en *woede*. Hoewel negatieve emoties de meest voorkomende aanleiding vormen voor vloekgebruik, werd in het onderzoek van Horan (2013) ook gewezen op het belang van positieve emoties als motief. Emoties zoals *verrassing*, *geluk* en *humor* kunnen eveneens aanleiding geven tot het gebruik van vloekwoorden. Deze bevinding wordt ondersteund door de resultaten van deze masterproef, waarin positieve emoties zoals *verrassing* en *vreugde* eveneens werden aangeduid als motieven om te vloeken, zij het in mindere mate dan negatieve emoties. Dit wijst erop dat vloekgebruik niet louter een expressie van *ergernis* of *woede* is, maar ook kan functioneren binnen een context van *verrassing* of *vreugde*.

Onze bevindingen tonen ook duidelijk aan dat emoties een belangrijke rol spelen in hoe we de acceptabiliteit van vloekwoorden beoordelen. Sterke negatieve emoties zoals *woede* en *stress* leiden ertoe dat we vloekwoorden significant minder acceptabel vinden. Daarnaast dragen ook andere negatieve emoties zoals *ergernis*, *verontwaardiging* en *teleurstelling* bij aan een lagere acceptatie van vloekwoorden. Zelfs emoties die niet per se negatief zijn, zoals *bewondering* en *vermaak*, lijken de acceptabiliteit te verminderen. Om dit te verklaren gebruiken we het psychologisch Circumplex Model of Affect van Russell (1980:1168), waarin emoties worden geplaatst in twee dimensies: valentie, die een onderscheid maakt tussen positieve en negatieve emoties, en activatie, die de intensiteit weergeeft tussen hoog en laag. De twee emoties die het sterkst leiden tot een lage acceptatie, *woede* en *stress*, vallen beide onder de categorie van hoge activatie en negatieve valentie. De tweede groep emoties: *teleurstelling*, *ergernis*, *verontwaardiging*, *vermaak* en

bewondering, zorgen ook voor lage scores in acceptabiliteit, maar vallen niet allemaal in dezelfde categorie. *Verontwaardiging* en *ergernis* behoren, net als *woede* en *stress*, tot de categorie van hoge activatie en negatieve valentie. *Teleurstelling* daarentegen heeft eveneens een negatieve valentie, maar wel een lage activatie. Ze vallen allemaal in het deel van de negatieve valentie en worden dus als onaangenaam en negatief ervaren. Dit negatieve gevoel kan ertoe leiden dat respondenten vloekwoorden slechter beoordelen. *Bewondering* en *vermaak* daarentegen zijn de enige positieve emoties. Ze dragen ook bij aan lagere acceptabiliteitsscores van vloekwoorden, maar deze emoties bevinden zich als enige aan de positieve valentiezijde van het model, en ze zijn ook gekoppeld aan een hoge activatie. Het is dan ook opmerkelijk dat deze positieve emoties leiden tot een slechte beoordeling van vloekwoorden. De laatste groep emoties, *angst*, *pijn* en *machteloosheid*, leidt tot een positievere beoordeling van vloekwoorden. Alle drie behoren ze tot een negatieve valentie, maar enkel *machteloosheid* kunnen we categoriseren onder een lage activatie. Een mogelijke verklaring is dat *angst*, *pijn* en *machteloosheid* meer reactieve emoties zijn, die minder controleerbaar zijn, waardoor ze mogelijk als meer aanvaardbaar worden beschouwd. Ook Jay en Janschewitz (2008:269) wezen op de oncontroleerbaarheid van emoties. Zij stellen dat de oncontroleerbaarheid van emoties een kenmerk is van vloeken en omschrijven dit type vloeken als *non-propositioneel*. Dit zou kunnen verklaren waarom emoties zoals *angst*, *pijn* en *machteloosheid* positiever beoordeeld worden, aangezien het om oncontroleerbare emoties gaat die inherent zijn aan vloekgebruik.

Een volgend punt is de sociale context waarin gevloekt wordt. De resultaten van dit onderzoek geven weer dat respondenten voornamelijk vloeken in informele en vertrouwde contexten. Respondenten gaven aan vooral te vloeken in de aanwezigheid van vrienden, wanneer ze alleen zijn, in het verkeer of in familiale kring. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat vloeken ook een sociale functie vervult, zoals besproken in §3.2.2. Mensen gebruiken vloekwoorden niet enkel om emoties te uiten, maar ook om sociale verbondenheid te creëren of te versterken binnen een groep (Huyghe 2013:15). Dit kan verklaren waarom er vooral in de nabijheid van vrienden of familie wordt gevloekt. Volgens Emre en Subaşı (2024:542) kunnen vloekwoorden bijdragen aan een humoristische en intieme sfeer, wat eveneens verklaart waarom vloekgebruik vaker voorkomt in hechte sociale omgevingen zoals onder vrienden en familie.

Ook opvallend in het onderzoek naar de acceptabiliteit van vloekwoorden was het effect van de variabele *register*. De resultaten tonen een significant verschil: vloekwoorden die voorkomen in gesproken fragmenten worden als significanter acceptabeler beoordeeld dan dezelfde vloekwoorden in geschreven teksten. Ook Jay (1999) bevestigt een dergelijk effect, zij het voor scheldwoorden in plaats van vloekwoorden. Hij stelde vast dat scheldwoorden in geschreven taal minder geaccepteerd worden dan in gesproken taal. Deze bevindingen kunnen gelinkt worden aan het formele karakter van geschreven taal. Gesproken taal wordt vaak geassocieerd met informeler taalgebruik, mede door de spontaniteit van conversaties. Bovendien biedt gesproken taal vaak meer context, doordat we meer inzicht krijgen in de lichaamstaal, gezichtsuitdrukkingen en intonatie van sprekers. Deze elementen kunnen de intentie en emotionele lading van een vloekwoord nuanceren, iets wat bij de geschreven tekstfragmenten niet mogelijk was. Een vloekwoord kan bijvoorbeeld in de videofragmenten een specifieke intonatie bevatten, of zelfs onschuldiger klinken, terwijl hetzelfde woord in geschreven vorm die nuance mist. In de enquête van deze masterproef hadden respondenten toegang tot deze contextuele factoren in de videofragmenten, wat hun oordeel over de acceptabiliteit van vloekwoorden mogelijk positief heeft beïnvloed. Deze factoren waren afwezig bij de geschreven tekstfragmenten, wat kan verklaren waarom de geschreven tekstfragmenten minder goed beoordeeld werden.

Tot slot toonde de variabele *origineel_vloekwoord* ook een interessante bevinding. In de enquête werd telkens een reeks van vier vloekwoorden voorgelegd aan de respondenten, waarbij één van de vier het originele vloekwoord was. De resultaten tonen aan dat dit originele vloekwoord hogere acceptabiliteitsscores kreeg dan de overige drie vloekwoorden. De slechte acceptabiliteitsscores gingen naar de vloekwoorden die in de enquête niet het originele vloekwoord waren. Vloekwoorden, die in de taalkunde onder de categorie interjecties vallen, worden vaak gezien als functioneel inwisselbaar, maar dit resultaat spreekt dit tegen. Poggi (2009:173) stelt dat interjecties als deiktische signalen kunnen worden beschouwd, omdat hun betekenis deels afhankelijk is van de context waarin ze worden gebruikt. In het geval van de videofragmenten valt dit te verklaren door de intonatie, lichaamstaal en mimiek van de spreker. Maar het blijft wel opmerkelijk dat zelfs in de geschreven tekstfragmenten de participanten de originele vloekwoorden betere scores gaven. Dit suggereert dat vloekwoorden beschikken over intrinsieke kenmerken die door taalgebruikers onbewust worden herkend, wat aantoont dat ze niet volledig inwisselbaar zijn.

In deze masterproef werden, vanwege de beperkte omvang van het onderzoek, niet alle gegevens uit de enquête geanalyseerd. Zo zijn de invulvragen buiten beschouwing gelaten. Nochtans zou het interessant zijn om te onderzoeken wat de respondenten precies invulden, aangezien dit een diepgaander inzicht kan bieden in het gebruik van vloekwoorden. Op deze manier zou het, naar analogie met het werk van Van Sterkenburg (2008), mogelijk kunnen zijn een rangorde op te stellen van de meest gebruikte vloekwoorden. Daarnaast behoorde het merendeel van de respondenten tot de leeftijdscategorie van 18 tot 35 jaar. Gezien de invloed van secularisering en de daarmee samenhangende afname in het gebruik van religieuze vloekwoorden, zou het waardevol kunnen zijn om in toekomstig onderzoek oudere respondenten nadrukkelijker te betrekken. In het volgende hoofdstuk komen we tot een eindconclusie van dit onderzoek.

7 CONCLUSIE

In deze masterproef is onderzocht hoe vloekwoorden in België en Nederland worden ervaren en wat de invloed van religie is op vloekwoorden. Hierbij werden de attitudes ten opzichte van vloekwoorden onderzocht, alsook de acceptabiliteit van het vloekgedrag. Met behulp van een enquête werd het onderzoek uitgevoerd, 239 respondenten namen deel, waarvan 159 uit België en 80 uit Nederland. De respondenten vulden eerst demografische gegevens in, waarmee we konden achterhalen in welk land zij woonden, om zo regionale variatie op te merken. Vervolgens beoordeelden zij vloekwoorden in zowel geschreven als gesproken tekstfragmenten, gebruikmakend van een Likertschaal van één tot vijf. Ten slotte beantwoordden de respondenten vragen over vloekwoorden en hun religieuze opvattingen, waardoor we meer inzicht kregen in hun attitudes.

Een eerste belangrijk resultaat dat uit het onderzoek naar voren kwam, is de verschuiving in het gebruik van vloekwoorden. De resultaten van de enquête toonden aan dat zowel in België als Nederland profane als religieuze vloekwoorden in gelijke mate worden gebruikt. Dit staat in contrast met de bevindingen van Van Sterkenburg (2008), die aantoonde dat religieuze vloekwoorden destijds het meest frequent werden gebruikt. Deze tegenstrijdigheid suggereert een opkomst van profane vloekwoorden vandaag de dag. Verder bleek uit de analyse van het individuele gebruik van vloekwoorden dat 9% van de respondenten in zowel België als Nederland aangaf uitsluitend religieuze vloekwoorden te hanteren. Voor profane vloekwoorden lag dit percentage aanzienlijk hoger, met 31% in België en 40% in Nederland. Dit suggereert wederom dat het gebruik van profane vloekwoorden toeneemt, terwijl het gebruik van religieuze vloekwoorden afneemt.

Een tweede effect dat uit het onderzoek naar voren kwam, was de invloed van de mate van religiositeit op de acceptabiliteit van vloekwoorden. Het bleek dat naarmate respondenten religieuzer waren, zij vloekwoorden als minder acceptabel beoordeelden. Daarnaast speelde ook de geloofsovertuiging een rol in de beoordeling van vloekwoorden. Respondenten die religieus waren, maar niet christelijk, beoordeelden vloekwoorden als meer acceptabel dan respondenten zonder geloofsovertuiging. Daarentegen gaven respondenten met een agnostische achtergrond vloekwoorden een lagere acceptabiliteitsscore dan respondenten zonder geloofsovertuiging.

Een derde bevinding betreft de acceptatie van religieuze vloekwoorden. Het merendeel van de respondenten gaf aan geen bezwaar te hebben tegen het gebruik van religieuze vloekwoorden. Dit was eveneens van kracht voor profane vloekwoorden, die door het merendeel van de respondenten als *volledig acceptabel* werden beschouwd. Bovendien bleek uit het onderzoek dat een positieve houding tegenover religieuze vloekwoorden verbonden was met een hogere acceptabiliteitsscore voor deze vloekwoorden. Voor andere soorten vloekwoorden werd een deze samenhang niet vastgesteld, wat erop wijst dat religieuze vloekwoorden op een andere manier geëvalueerd worden dan andere soorten vloeken. Hoewel religieuze vloekwoorden door een groot deel van de respondenten als acceptabel worden beschouwd, blijkt er toch nog sprake te zijn van een zekere religieuze gevoeligheid. Acht procent van de respondenten gaf aan vloekwoorden te vermijden vanwege hun religieuze connotatie, daarbij kwam het grootste deel uit Nederland.

Naast de invloed van religie op het gebruik van vloekwoorden, werden ook de attitudes van de respondenten onderzocht. Het bleek dat de motieven om te vloeken in de loop der jaren grotendeels stabiel zijn gebleven. *Ergernis* en *woede* bleven de voornaamste redenen om te vloeken, gevolgd door een nieuw motief *teleurstelling*. Emoties blijken ook een belangrijke rol te spelen in de acceptabiliteit van vloekwoorden. Negatieve emoties zoals *stress* en *woede* leidden tot lage acceptabiliteitsscores, maar ook gevoelens van *ergernis*, *verontwaardiging* en *teleurstelling* resulteerden in negatieve beoordelingen. Interessant genoeg zorgden ook positieve gevoelens, zoals *bewondering* en *vermaak*, voor een daling in de acceptatie van vloekwoorden. Niet alleen emoties, maar ook de sociale context waarin vloekwoorden werden gebruikt, bleek van belang te zijn. Vloekwoorden worden voornamelijk geuit in informele en vertrouwde omgevingen, zoals in gesprekken met vrienden en familie, of wanneer iemand alleen is.

Tot slot leverde het onderzoek nog twee opmerkelijke bevindingen op. Zo bleek dat in de enquête gesproken tekstfragmenten hogere acceptabiliteitsscores kregen dan geschreven fragmenten. Vloekwoorden worden dus meer geaccepteerd in een gesproken context. Ten slotte werd vastgesteld dat vloekwoorden een hogere acceptatie kregen wanneer het origineel vloekwoord werd gebruikt, ondanks de respondenten niet wisten wat het oorspronkelijke vloekwoord was. Dit wijst erop dat respondenten intuïtief aanvoelden welk vloekwoord oorspronkelijk bedoeld was, wat bevestigt dat vloekwoorden niet zomaar functioneel inwisselbaar zijn.

Deze masterproef bracht in kaart hoe vloekwoorden in België en Nederland worden gebruikt en geëvalueerd, met bijzondere aandacht voor religieuze invloeden, attitudes en acceptabiliteit. Concluderend kunnen we stellen dat er heel wat factoren zijn die invloed hebben op hoe vloekwoorden beoordeeld worden. Religie blijkt ook een invloed te hebben, en attitudes ten aanzien van vloeken verschillen duidelijk tussen België en Nederland. Dit onderzoek draagt bij aan een beter begrip van vloekwoorden in België en Nederland, en de resultaten vormen een basis voor toekomstig onderzoek naar het gebruik van vloekwoorden.

8 BIBLIOGRAFIE

Ameka, F. (2006). *Interjections*. In: Jan-Ola Östman und Jef Verschueren (red.): Handbook of pragmatics. Amsterdam, Philadelphia: Benjamins, 743-746.

Barentsen, J., & Foppen, A. (2020). Post-christendom context in Nederland en België. In L. van den Broeke, & E. van der Borgh (editors), *Religieus leiderschap in post-christelijk Nederland* (blz. 17-36). Kok Boekencentrum.
https://www.academia.edu/44703923/Post_christendom_context_in_Nederland_en_Belgi%C3%AB

De Vries, B. (2023). Is swearing morally innocent?. *Ratio*, 36(2), 159-168.

Emre, y., & Subaşı, z. (2024). Why does swearing make us laugh? A psychological approach. *Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences*, 33(2).

Fabry, J., & Engelbrecht, W. (2021). Vandaag heeft hij weer een pesthumeur, wat een klerelijer is dat toch! Over de historische invloed van pandemieën op Nederlandse verwensingen. *Roczniki Humanistyczne*, 69(5 Zeszyt specjalny), 43–53.
<https://doi.org/10.18290/rh21696s-3>

Genootschat Onze Taal. (z.d.). *agnost*. Onze Taal. Geraadpleegd op 5 mei 2025, van <https://onzetaal.nl/schatkamer/lezen/woorden/woordenschat/agnost>

Horan, G. (2013). 'You taught me language; and my profit on't/Is, I know how to curse': cursing and swearing in foreign language learning. *Language and Intercultural Communication*, 13(3), 283-297.

Huyghe, B. (2013). *Mars and Venus caught swearing: A closer look at gender-related swearing and the possible impact of other sociolinguistic variables in the ICE-GB*. Gent: s.n.

Instituut voor de Nederlandse Taal. (2024). *SONAR-Corpus - INT Taalmaterialen*. INT Taalmaterialen. Geraadpleegd op 12 februari 2025, van <https://taalmaterialen.ivdnt.org/download/tstc-sonar-corpus/>

Jay, T. (1999). *Why we curse: A neuro-psycho-sociale theory of speech*. John Benjamins Publishing Company. <https://web.stanford.edu/class/linguist1/Rdgs/jay00.pdf>

Jay, T., & Janschewitz, K. (2008). The pragmatics of swearing. *Journal Of Politeness Research*, 4(2). <https://doi.org/10.1515/jplr.2008.013>

Karjalainen, M. (2002). Where have all the swearwords gone? An analysis of the loss of swearwords in two Swedish translations of J. D. Salinger's *Catcher in the Rye*. Unpublished dissertation. University of Helsinki – Faculty of Arts/Department of English.

Khalid, O., Rusert, J., & Srinivasan, P. (2022). Suum cuique: Studying bias in taboo detection with a community perspective. *arXiv preprint arXiv:2203.11401*.

KU Leuven - Faculteit Theologie & Religiewetenschappen. (2019, 1 maart). *De 10 geboden (Bijbelse achtergrond)*. Godsdienstonderwijs.be. Geraadpleegd op 28 januari 2025, van <https://www.kuleuven.be/thomas/page/abel-tien-geboden/>

Leeuwenberg, H., Slechte, H., & Van Staalduine, T. (Eds.). (2020). *De Reformatie: Breuk in de Europese geschiedenis en cultuur*. Amsterdam University Press.

Oostdijk, N., M. Reynaert, V. Hoste & I. Schuurman (2013). The construction of a 500-million-word reference corpus of contemporary written Dutch. In: P. Spijns & J. Odijk (red.), *Essential speech and language technology for Dutch*. Berlin: Springer, 219-247.

Poggi, I. (2009). The language of interjections. In *Multimodal Signals: Cognitive and Algorithmic Issues: COST Action 2102 and euCognition International School Vietri sul Mare, Italy, April 21-26, 2008 Revised Selected and Invited Papers* (pp. 170-186). Springer Berlin Heidelberg.

Rassin, E., & Muris, P. (2005). Why do women swear? An exploration of reasons for and perceived efficacy of swearing in Dutch female students. *Personality and Individual Differences*, 38(7), 1669-1674.

R Core Team (2018). R: A language and environment for statistical computing. R Foundation for Statistical Computing, Vienna, Austria.

Russell, J. A. (1980). A circumplex model of affect. *Journal of personality and social psychology*, 39(6), 1161.

Scholtmeijer, H. (2022). Wat gebeurt er in het Nederlands?! Over taal, frequentie en variatie. *Nederlandse Taalkunde*, 27(3), 432–435.
<https://doi.org/10.5117/nedtaa2022.3.007.scho>

SoNaR-corpus (Version 1.2.1) (2015) [Data set]. Available at the Dutch Language Institute:
<http://hdl.handle.net/10032/tm-a2-h5>

Van Bree, C. (2007). Religieuze verschillen in de Nederlandse woordenschat. *Trefwoord*.
<https://ivdnt.org/wp-content/uploads/2020/11/taal-en-religie.pdf>

Van Dale. (z.d.). *Vloeken*. Geraadpleegd op 14 januari 2025, van
<https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/vloeken>

Van Der Gucht, F., Van Er Meulen, M., Verlinde, R., & Van Beylen, W. (2018). *Het groot Vlaams vloekboek: Slimmer schelden en vaardiger vloeken*. Lannoo.

Van Sterkenburg, P. G. J. (2008). Krachttermen : scheldwoorden, vervloekingen, verwensingen, beledigingen, smeekbeden en bezweringen. Schiedam: Scriptum.

Van Sterkenburg, P. G. J., & Van Sterkenburg, R. P. (1997). *Vloeken : een cultuurbepaalde reactie op woede, irritatie en frustratie*. Den Haag: SDU.

Van Sterkenburg, P. G. J., Bunt, T., Vuijsje, H., Ellian, A., Janssens, F., Heestermans, H., ... & Bron, R. P. (2003). *Vloeken, schelden en schimpen*.

Vingerhoets, A. J., Bylsma, L. M., & De Vlam, C. (2013). Swearing: A biopsychosocial perspective. *Psihologiske teme*, 22(2), 287-304.

Vogl, U., Delaby, G., & Hellebaut, L. (2024). *Het DIRT-corpus (Dutch In Reality-Tv): Bron voor onderzoek naar informeel spontaan gesproken Nederlands*. Universiteit Gent.
<https://www.dirt.ugent.be/nl/>

9 BIJLAGE

Enquête

Beste deelnemer,

Hartelijk dank voor je tijd en interesse om deel te nemen aan dit onderzoek naar het taalgevoel van Nederlandse moedertaalsprekers. In wat volgt start een enquête over het gebruik van vloekwoorden in het Nederlands. Belangrijk hierbij is dat er geen juiste of foute antwoorden zijn; we zijn geïnteresseerd in jouw persoonlijke taalgevoel.

De vragenlijst zal ongeveer 16 minuten in beslag nemen.

Na afloop van deze studie verloten we 4 waardebonnen van bol.com ter waarde van 20 euro onder de deelnemers die de vragenlijst volledig hebben ingevuld.

Deze studie

Deze studie wordt uitgevoerd in het kader van een masterproef aan de Universiteit Gent. Daarin zijn we geïnteresseerd in het taalgevoel van moedertaalsprekers van het Nederlands.

Heb je vragen, wil je meer informatie over het project, of ben je geïnteresseerd in de resultaten, neem dan contact op met de onderzoekers (zie het e-mailadres onderaan).

Je deelname aan deze studie

Deelname aan deze enquête gebeurt op vrijwillige basis. Je kan op elk moment tijdens de enquête je deelname stopzetten.

Je gegevens

Alle antwoorden en biografische gegevens worden anoniem verwerkt. Na afloop van het onderzoek worden je gegevens mogelijk (volledig anoniem) verspreid binnen het Open Science Framework (<https://osf.io/>) om samenwerking tussen onderzoekers te stimuleren. Je hebt op elk moment het recht om af te zien van je deelname en je gegevens te laten terugtrekken, zonder dat je daarvoor een specifieke reden hoeft te geven. Hiervoor volstaat een e-mail naar de onderzoekers. Opmerking: vul deze enquête niet in op je smartphone of tablet, maar gebruik een computer of laptop.

Wij danken je voor je deelname!

Lies Moreel, Gauthier Delaby & Ulrike Vogl (Universiteit Gent)

Contact: Gauthier.Delaby@UGent.be

Ik bevestig hierbij bovenstaande informatie over het onderzoek te hebben gelezen, begrepen en goedgekeurd. Ik ga akkoord met de manier waarop mijn gegevens verwerkt zullen worden. Klik vervolgens op de pijl om verder te gaan.

☐ Ja

☐ Nee

Sociobiografische vragen

- Met welk gender/geslacht identificeer je jezelf?
 - ☐ Man (M)
 - ☐ Vrouw (V)
 - ☐ Anders (X), namelijk ...

- Wat is je geboortjaar? **(JJJJ)**
Open antwoord

- Ben je een moedertaalspreker van het Nederlands?
 - ☐ Ja
 - ☐ Nee, mijn moedertaal is ...

- In welk land ben je **opgegroeid**? (meerdere antwoorden mogelijk)
 - ☐ België
 - ☐ Nederland
 - ☐ Andere, namelijk

- In welke provincie/regio ben je **opgegroeid**? (meerdere antwoorden mogelijk)
 - ☐ de provincie Antwerpen
 - ☐ het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
 - ☐ de provincie Limburg
 - ☐ de provincie Oost-Vlaanderen
 - ☐ de provincie Vlaams-Brabant (exclusief Brussels Hoofdstedelijk Gewest)
 - ☐ de provincie West-Vlaanderen
 - ☐ Wallonië

- ☐ de Duitstalige Gemeenschap
- In welke provincie/regio ben je **opgegroeid**? (meerdere antwoorden mogelijk)
 - ☐ Drenthe
 - ☐ Flevoland
 - ☐ Friesland
 - ☐ Gelderland
 - ☐ Groningen
 - ☐ Limburg
 - ☐ Noord-Brabant
 - ☐ Noord-Holland
 - ☐ Overijssel
 - ☐ Utrecht
 - ☐ Zeeland
 - ☐ Zuid-Holland
- In welke **stad/gemeente** ben je **opgegroeid**?
Open antwoord
- In welk land ligt je **huidige woonplaats**?
 - 0 België
 - 0 Nederland
 - 0 Andere, namelijk
- In welke regio/provincie ligt je **huidige woonplaats**?
 - 0 de provincie Antwerpen
 - 0 het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
 - 0 de provincie Limburg
 - 0 de provincie Oost-Vlaanderen
 - 0 de provincie Vlaams-Brabant (exclusief Brussels Hoofdstedelijk Gewest)
 - 0 de provincie West-Vlaanderen

- ☐ Wallonië
- ☐ de Duitstalige Gemeenschap

- In welke regio/provincie/regio ligt je **huidige woonplaats**?
 - ☐ Drenthe
 - ☐ Flevoland
 - ☐ Friesland
 - ☐ Gelderland
 - ☐ Groningen
 - ☐ Limburg
 - ☐ Noord-Brabant
 - ☐ Noord-Holland
 - ☐ Overijssel
 - ☐ Utrecht
 - ☐ Zeeland
 - ☐ Zuid-Holland

- In welke stad/gemeente ligt je **huidige woonplaats**?
Open antwoord

- In welk land heb je het grootste deel van je onderwijs genoten?
 - ☐ België
 - ☐ Nederland
 - ☐ Andere, namelijk ...

- Wat is je hoogst behaalde opleidingsniveau?
 - ☐ Basisonderwijs
 - ☐ Algemeen secundair onderwijs (aso; vroegere humaniora)
 - ☐ Beroepssecundair onderwijs (bso)
 - ☐ Buitengewoon secundair onderwijs (buso)

- ☐ Kunstsecundair onderwijs (kso)
 - ☐ Technisch secundair onderwijs (tso)
 - ☐ Professionele bachelor (vroegere graduaat - hogeschool)
 - ☐ Academische bachelor (vroegere kandidatuur - universiteit)
 - ☐ Academische master (vroegere licentiaat - universiteit)
 - ☐ Doctoraat
 - ☐ Andere, namelijk ...
-
- Wat is je hoogst behaalde opleidingsniveau?
 - ☐ Basisonderwijs
 - ☐ Praktijkonderwijs
 - ☐ Voortgezet middelbaar onderwijs (vmbo; vroegere mavo)
 - ☐ Hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo)
 - ☐ Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo)
 - ☐ Middelbaar beroepsonderwijs (mbo)
 - ☐ Hoger beroepsonderwijs bachelor (hbo; vroegere graduaat - HBO5)
 - ☐ Hoger beroepsonderwijs master/post-hbo (hbo)
 - ☐ Wetenschappelijk onderwijs bachelor (wo; vroegere kandidatuur -universiteit)
 - ☐ Wetenschappelijk onderwijs master/post-master (wo; vroegere licentie -universiteit)
 - ☐ Doctoraat
 - ☐ Andere, namelijk ...

 - Heb je in het hoger onderwijs een taalkundige opleiding (bv. Lerarenopleiding talen, Taal en Cultuur, Taal- en Letterkunde, Taalkunde, Taalwetenschap, Toegepaste Taalkunde, Vertalen en Tolken) of een opleiding met talige component (bv. Journalistiek, Logopedie, Informatica: optie Natural Language Processing, Psychologie: optie Psycholinguïstiek) gevolgd? Zo ja, welke?
 - ☐ Ja, namelijk ...
 - ☐ Nee

Geschreven tekstfragmenten BELGIE (invullen)

In de volgende vragen krijgt u **5 korte geschreven teksten** te zien waarin een vloekwoord is weggelaten. Deze tekstjes komen uit online discussiefora, krantenartikels, boeken of tweets.

Het is aan u om in te vullen **welk vloekwoord** volgens u op de plaats van het **vraagteken** past.

- Welk **vloekwoord** denkt u dat **weggelaten** is op de plaats van het **vraagteken**?
GSM-stalking is hatelijk: kem da ook ne keer gehad en daarna hebek gwn fi gezegd (?) en blablabla, en daarna dee em et ni meer :p ma die mens zei nooit niks, alleen soms hallo, en ask dan iet trug zei weer: hallo
- Welk **vloekwoord** denkt u dat **weggelaten** is op de plaats van het **vraagteken**?
Soit.. kheb mijn zegske gedaan ... khaat het als ze mensen uitmaken omda ze ni de volgende miss of mister belgium zijn..dus hou der (?) mee op ... geloof me, als ik wil vind ik bij iedereen iets waar ze zich voor schamen, en kzal het ni nalaten da te gebruiken als het nodig is. Ma zelf derover beginnen zal ik nooit doen
- Welk **vloekwoord** denkt u dat **weggelaten** is op de plaats van het **vraagteken**?
GVD nu eeft em mijne gsm gepakt :(wa moen ik nu doen ik geraak ier ni weg e verdoeme nu mag ik nog mijne gsm beginne zoeke want em eeft em wss erges gelegd e pfififif (?) pa sjeeses
- Welk **vloekwoord** denkt u dat **weggelaten** is op de plaats van het **vraagteken**?
Spreker 1: Ik heb geen tv ;-)
Spreker 2: (?) echt waar? Grappig, en niemand in jouw huis?
- Welk **vloekwoord** denkt u dat **weggelaten** is op de plaats van het **vraagteken**?
Lieve Belle Perez. Ik heb, écht waar, zondagavond een sms verstuurd om op jou te stemmen. Het was een hartverscheurende keuze voor mijn hart. Petra of jij. Maar ik heb jouw mooie gebronzeerde buikje mogen zien bovenop een wilde song. Je t'adore, Belle. Maar het heeft (?) niet mogen zijn.

Geschreven tekstfragmenten Nederland (beoordelen)

In de volgende vragen krijgt u **5 korte geschreven teksten** te zien waarin een vloekwoord is weggelaten. Deze tekstjes komen uit online discussiefora, krantenartikels, boeken of tweets.

Hoe gepast vindt u de voorgestelde vloekwoorden in deze situatie? **Beoordeel** elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

- **Hoe gepast** vindt u de **voorgestelde vloekwoorden** op de plaats van het **vraagteken**? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

*Sow, linker oog prikt van de pijn. Het is niet eens heel pijnlijk, maar denk zenuwtje ofzo. Lol vreemd. *wrijft tegen haar hoofd* (?), dat wordt een dikke bult lol.*

	1: helemaal niet gepast	2: niet gepast	3: neutraal	4: gepast	5: zeer gepast
jezus mina	☐	☐	☐	☐	☐
godsamme	☐	☐	☐	☐	☐
shit	☐	☐	☐	☐	☐
kut	☐	☐	☐	☐	☐

- **Hoe gepast** vindt u de **voorgestelde vloekwoorden** op de plaats van het **vraagteken**? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

Hij zegt het zelf . " (?) wat ben ik een sukkel! " En iedereen is het met hem eens. Zijn vrouw zegt dat hij moet ophoepelen, zijn zoon zegt dat hij moet ophoepelen, zijn beste vriend noemt hem een slappe zak en zijn eigen vader houdt dan misschien wel van hem, maar vooral in de geruststellende wetenschap dat de zoon een mindere versie van hemzelf is.

	1: helemaal niet gepast	2: niet gepast	3: neutraal	4: gepast	5: zeer gepast
tedju	☐	☐	☐	☐	☐
scheisse	☐	☐	☐	☐	☐
jezus	☐	☐	☐	☐	☐
kut	☐	☐	☐	☐	☐

- **Hoe gepast** vindt u de **voorgestelde vloekwoorden** op de plaats van het **vraagteken**? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

Philippe Visser, allang bejaard maar nog steeds werkzaam als kapper: Ik heb mezelf nog nooit oud gevonden. Alleen als ik in de spiegel kijk, denk ik: (?), wat verandert dat toch allemaal. Als je jong wilt blijven, moet je met de dingen meegaan.

	1: helemaal niet gepast	2: niet gepast	3: neutraal	4: gepast	5: zeer gepast
damn	☐	☐	☐	☐	☐
verdorie	☐	☐	☐	☐	☐
shit	☐	☐	☐	☐	☐
potver	☐	☐	☐	☐	☐

- **Hoe gepast** vindt u de **voorgestelde vloekwoorden** op de plaats van het **vraagteken**? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

Ik hoor @Joohann bellen en ik denk bij mezelf: (?), wat is het toch een goede kerel. Kennen jullie goede mensen om je heen?

	1: helemaal niet gepast	2: niet gepast	3: neutraal	4: gepast	5: zeer gepast
damn	☐	☐	☐	☐	☐
godver	☐	☐	☐	☐	☐
potverdomme	☐	☐	☐	☐	☐
fuck	☐	☐	☐	☐	☐

- **Hoe gepast** vindt u de **voorgestelde vloekwoorden** op de plaats van het **vraagteken**? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

Nu niet, mon chérie. Je mag niet huilen. Je vernielt al het werk dat ik gedaan heb, ' zei de man terwijl hij de traan met een tissue depte. Nog een traan, en nog een, en nog een ... een stil, onhoudbaar verdriet. ' Zo kan ik niet werken ... (?)! ' De visagist wierp het penseel op de vloer.

	1: helemaal niet gepast	2: niet gepast	3: neutraal	4: gepast	5: zeer gepast
merde	☐	☐	☐	☐	☐
klote	☐	☐	☐	☐	☐
goddomme	☐	☐	☐	☐	☐
verdorie	☐	☐	☐	☐	☐

Geschreven tekstfragmenten Nederland (invul)

In de volgende vragen krijgt u **5 korte geschreven teksten** te zien waarin een vloekwoord is weggelaten. Deze tekstjes komen uit online discussiefora, krantenartikels, boeken of tweets.

Het is aan u om in te vullen **welk vloekwoord** volgens u op de plaats van het **vraagteken** past.

- Welk **vloekwoord** denkt u dat **weggelaten** is op de plaats van het **vraagteken**?

*Sow, linker oog prikt van de pijn. Het is niet eens heel pijnlijk, maar denk zenuwtje ofzo. Lol vreemd. *wrijft tegen haar hoofd* (?), dat wordt een dikke bult lol.*

- Welk **vloekwoord** denkt u dat **weggelaten** is op de plaats van het **vraagteken**?

Hij zegt het zelf . " (?) wat ben ik een sukkel! " En iedereen is het met hem eens. Zijn vrouw zegt dat hij moet ophoepelen, zijn zoon zegt dat hij moet ophoepelen, zijn beste vriend noemt hem een slappe zak en zijn eigen vader houdt dan misschien wel van hem, maar vooral in de geruststellende wetenschap dat de zoon een mindere versie van hemzelf is.

- Welk **vloekwoord** denkt u dat **weggelaten** is op de plaats van het **vraagteken**?

Philippe Visser, allang bejaard maar nog steeds werkzaam als kapper: Ik heb mezelf nog nooit oud gevonden. Alleen als ik in de spiegel kijk, denk ik: (?), wat verandert dat toch allemaal. Als je jong wilt blijven, moet je met de dingen meegaan.

- Welk **vloekwoord** denkt u dat **weggelaten** is op de plaats van het **vraagteken**?

Ik hoor @Joohann bellen en ik denk bij mezelf: (?), wat is het toch een goede kerel. Kennen jullie goede mensen om je heen?

- Welk **vloekwoord** denkt u dat **weggelaten** is op de plaats van het **vraagteken**?

Nu niet, mon chérie. Je mag niet huilen. Je vernielt al het werk dat ik gedaan heb, ' zei de man terwijl hij de traan met een tissue depte. Nog een traan, en nog een, en nog een ... een stil, onhoudbaar verdriet. ' Zo kan ik niet werken ... (!) ' De visagist wierp het penseel op de vloer.

Geschreven tekstfragmenten België (beoordelen)

In de volgende vragen krijgt u **5 korte geschreven teksten** te zien waarin een vloekwoord is weggelaten. Deze tekstjes komen uit online discussiefora, krantenartikels, boeken of tweets.

Hoe gepast vindt u de voorgestelde vloekwoorden in deze situatie? **Beoordeel** elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

- **Hoe gepast** vindt u de **voorgestelde vloekwoorden** op de plaats van het **vraagteken**? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

GSM-stalking is hatelijk: kem da ook ne keer gehad en daarna hebek gwn fi gezegd (?) en blablabla, en daarna dee em et ni meer :p ma die mens zei nooit niks, alleen soms hallo, en ask dan iet trug zei weer: hallo

	1: helemaal niet gepast	2: niet gepast	3: neutraal	4: gepast	5: zeer gepast
scheisse	☐	☐	☐	☐	☐
fuck off	☐	☐	☐	☐	☐
godverdomme	☐	☐	☐	☐	☐
miljaarde	☐	☐	☐	☐	☐

- **Hoe gepast** vindt u de **voorgestelde vloekwoorden** op de plaats van het **vraagteken**? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

Soit.. kheb mijn zegske gedaan ... khaat het als ze mensen uitmaken omda ze ni de volgende miss of mister belgium zijn..dus hou der (?) mee op ... geloof me, als ik wil vind ik bij iedereen iets waar ze zich voor schamen, en kzal het ni nalaten da te gebruiken als het nodig is. Ma zelf derover beginnen zal ik nooit doen

	1: helemaal niet gepast	2: niet gepast	3: neutraal	4: gepast	5: zeer gepast
merde	☐	☐	☐	☐	☐
godverdomme	☐	☐	☐	☐	☐
nondeju	☐	☐	☐	☐	☐
fucking	☐	☐	☐	☐	☐

- **Hoe gepast** vindt u de **voorgestelde vloekwoorden** op de plaats van het **vraagteken**? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

GVD nu eeft em mijne gsm gepakt :(wa moen ik nu doen ik geraak ier ni weg e verdoeme nu mag ik nog mijne gsm beginne zoeke want em eeft em wss erges gelegd e pfififif (?) pa sjeeses

	1: helemaal niet gepast	2: niet gepast	3: neutraal	4: gepast	5: zeer gepast
klote	☐	☐	☐	☐	☐
godverdorrie	☐	☐	☐	☐	☐
bullshit	☐	☐	☐	☐	☐
godver	☐	☐	☐	☐	☐

- **Hoe gepast** vindt u de **voorgestelde vloekwoorden** op de plaats van het **vraagteken**? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

Spreker 1: Ik heb geen tv ;-) // Spreker 2: (?) echt waar? Grappig, en niemand in jouw huis?

	1: helemaal niet gepast	2: niet gepast	3: neutraal	4: gepast	5: zeer gepast
miljaar	☐	☐	☐	☐	☐
fuck	☐	☐	☐	☐	☐
damn	☐	☐	☐	☐	☐
dju	☐	☐	☐	☐	☐

- **Hoe gepast** vindt u de **voorgestelde vloekwoorden** op de plaats van het **vraagteken**? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

Lieve Belle Perez. Ik heb, écht waar, zondagavond een sms verstuurd om op jou te stemmen. Het was een hartverscheurende keuze voor mijn hart. Petra of jij. Maar ik heb jouw mooie gebronzeerde buikje mogen zien bovenop een wilde song. Je t'adore, Belle. Maar het heeft (?) niet mogen zijn.

	1: helemaal niet gepast	2: niet gepast	3: neutraal	4: gepast	5: zeer gepast
potverdorie	☐	☐	☐	☐	☐
verdomme	☐	☐	☐	☐	☐
nondeju	☐	☐	☐	☐	☐
verdorie	☐	☐	☐	☐	☐

Gesproken tekstfragmenten (invul) – A

In de volgende vragen krijgt u **5 korte videofragmentjes uit televisieprogramma's** te zien waarin een vloekwoord is weggelaten. We zullen u vragen om in te vullen **welk vloekwoord** volgens u op de plaats van de **piep** past.

- Bekijk onderstaand videofragment. Vul hieronder in welk **vloekwoord** u denkt dat **weggelaten** is op de plaats waar je een **piep** hoort.

De Mol, seizoen 2017, aflevering 2

- Bekijk onderstaand videofragment. Vul hieronder in welk **vloekwoord** u denkt dat **weggelaten** is op de plaats waar je een **piep** hoort.

De Verhulstjes, seizoen 2021, aflevering 4

- Bekijk onderstaand videofragment. Vul hieronder in welk **vloekwoord** u denkt dat **weggelaten** is op de plaats waar je een **piep** hoort.

The Voice, seizoen 2022, aflevering 1

- Bekijk onderstaand videofragment. Vul hieronder in welk **vloekwoord** u denkt dat **weggelaten** is op de plaats waar je een **piep** hoort.

Extra context: De vrouw met het zwarte haar gebruikt een vloekwoord nadat de jongen in het zwembad springt.

Temptation Island, seizoen 2018, aflevering 2

- Bekijk onderstaand videofragment. Vul hieronder in welk **vloekwoord** u denkt dat **weggelaten** is op de plaats waar je een **piep** hoort.

Klopjacht, seizoen 2021, aflevering 2

Gesproken (beoordelen) – B

In de volgende vragen krijgt u **5 korte videofragmentjes uit televisieprogramma's** te zien waarin een vloekwoord is weggelaten. Hoe gepast vindt u de voorgestelde vloekwoorden in deze situatie? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

- Bekijk onderstaand videofragment. Op de plaats van de piep is een vloekwoord weggelaten. **Hoe gepast** vindt u de **voorgestelde vloekwoorden**? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

De Verraders, seizoen 2022, aflevering 1

	1: helemaal niet gepast	2: niet gepast	3: neutraal	4: gepast	5: zeer gepast
bullshit	☐	☐	☐	☐	☐
godverdomme	☐	☐	☐	☐	☐
klote	☐	☐	☐	☐	☐
nondedju	☐	☐	☐	☐	☐

- Bekijk onderstaand videofragment. Op de plaats van de piep is een vloekwoord weggelaten. **Hoe gepast** vindt u de **voorgestelde vloekwoorden**? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

De Columbus, seizoen 2020, aflevering 1

	1: helemaal niet gepast	2: niet gepast	3: neutraal	4: gepast	5: zeer gepast
merde	☐	☐	☐	☐	☐
dju	☐	☐	☐	☐	☐
shit	☐	☐	☐	☐	☐
verdorie	☐	☐	☐	☐	☐

- Bekijk onderstaand videofragment. Op de plaats van de piep is een vloekwoord weggelaten. **Hoe gepast** vindt u de **voorgestelde vloekwoorden**? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

The Voice, seizoen 8, aflevering 1

	1: helemaal niet gepast	2: niet gepast	3: neutraal	4: gepast	5: zeer gepast
verdomme	☐	☐	☐	☐	☐
kut	☐	☐	☐	☐	☐
fuck	☐	☐	☐	☐	☐
potverdikke	☐	☐	☐	☐	☐

- Bekijk onderstaand videofragment. Op de plaats van de piep is een vloekwoord weggelaten. **Hoe gepast** vindt u de **voorgestelde vloekwoorden**? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

De Mol, seizoen 8, aflevering 1

	1: helemaal niet gepast	2: niet gepast	3: neutraal	4: gepast	5: zeer gepast
godverdikke	☐	☐	☐	☐	☐
kut	☐	☐	☐	☐	☐
potverdomme	☐	☐	☐	☐	☐
shit	☐	☐	☐	☐	☐

- Bekijk onderstaand videofragment. Op de plaats van de piep is een vloekwoord weggelaten. **Hoe gepast** vindt u de **voorgestelde vloekwoorden**? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

Extra context: In dit fragment gebruikt de man met de lichtbruine jas (Andy Peelman) een vloekwoord.

De Verraders seizoen 2022, aflevering 1

	1: helemaal niet gepast	2: niet gepast	3: neutraal	4: gepast	5: zeer gepast
shit	☐	☐	☐	☐	☐
jezus	☐	☐	☐	☐	☐
godverdikke	☐	☐	☐	☐	☐
merde	☐	☐	☐	☐	☐

Gesproken tekstfragmenten (invul) – B

In de volgende vragen krijgt u **5 korte videofragmentjes uit televisieprogramma's** te zien waarin een vloekwoord is weggelaten. We zullen u vragen om in te vullen **welk vloekwoord** volgens u op de plaats van de **piep** past.

- Bekijk onderstaand videofragment. Vul hieronder in welk **vloekwoord** u denkt dat **weggelaten** is op de plaats waar je een **piep** hoort.

De Verraders, seizoen 2022, aflevering 1

- Bekijk onderstaand videofragment. Vul hieronder in welk **vloekwoord** u denkt dat **weggelaten** is op de plaats waar je een **piep** hoort.

De Columbus, seizoen 2020, aflevering 1

- Bekijk onderstaand videofragment. Vul hieronder in welk **vloekwoord** u denkt dat **weggelaten** is op de plaats waar je een **piep** hoort.

The Voice, seizoen 8, aflevering 1

- Bekijk onderstaand videofragment. Vul hieronder in welk **vloekwoord** u denkt dat **weggelaten** is op de plaats waar je een **piep** hoort.

De Mol, seizoen 8, aflevering 1

- Bekijk onderstaand videofragment. Vul hieronder in welk **vloekwoord** u denkt dat **weggelaten** is op de plaats waar je een **piep** hoort.

De Verraders seizoen 2022, aflevering1

Gesproken (beoordelen) – A

In de volgende vragen krijgt u **5 korte videofragmentjes uit televisieprogramma's** te zien waarin een vloekwoord is weggelaten. Hoe gepast vindt u de voorgestelde vloekwoorden in deze situatie? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

- Bekijk onderstaand videofragment. Op de plaats van de piep is een vloekwoord weggelaten. **Hoe gepast** vindt u de **voorgestelde vloekwoorden**? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

De Mol, seizoen 2017, aflevering 2

	1: helemaal niet gepast	2: niet gepast	3: neutraal	4: gepast	5: zeer gepast
godverdomme	☐	☐	☐	☐	☐
fuck	☐	☐	☐	☐	☐
kut	☐	☐	☐	☐	☐
toeme	☐	☐	☐	☐	☐

- Bekijk onderstaand videofragment. Op de plaats van de piep is een vloekwoord weggelaten. **Hoe gepast** vindt u de **voorgestelde vloekwoorden**? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

De Verhulstjes, seizoen 2021, aflevering 4

	1: helemaal niet gepast	2: niet gepast	3: neutraal	4: gepast	5: zeer gepast
godverdorie	☐	☐	☐	☐	☐
damn	☐	☐	☐	☐	☐
shit	☐	☐	☐	☐	☐
miljaar	☐	☐	☐	☐	☐

- Bekijk onderstaand videofragment. Op de plaats van de piep is een vloekwoord weggelaten. **Hoe gepast** vindt u de **voorgestelde vloekwoorden**? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

The Voice, seizoen 2022, aflevering 1

	1: helemaal niet gepast	2: niet gepast	3: neutraal	4: gepast	5: zeer gepast
klote	☐	☐	☐	☐	☐
dju	☐	☐	☐	☐	☐
potverdorie	☐	☐	☐	☐	☐
toeme	☐	☐	☐	☐	☐

- Bekijk onderstaand videofragment. Op de plaats van de piep is een vloekwoord weggelaten. **Hoe gepast** vindt u de **voorgestelde vloekwoorden**? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

Extra context: De vrouw met het zwarte haar gebruikt een vloekwoord nadat de jongen in het zwembad springt.

Temptation Island, seizoen 2018, aflevering 2

	1: helemaal niet gepast	2: niet gepast	3: neutraal	4: gepast	5: zeer gepast
godverdomme	☐	☐	☐	☐	☐
fuck	☐	☐	☐	☐	☐
jezus mijn	☐	☐	☐	☐	☐
shit	☐	☐	☐	☐	☐

- Bekijk onderstaand videofragment. Op de plaats van de piep is een vloekwoord weggelaten. **Hoe gepast** vindt u de **voorgestelde vloekwoorden**? Beoordeel elk vloekwoord op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent 'helemaal niet gepast' en 5 betekent 'zeer gepast'.

Klopjacht, seizoen 2021, aflevering 2

	1: helemaal niet gepast	2: niet gepast	3: neutraal	4: gepast	5: zeer gepast
fuck	☐	☐	☐	☐	☐
verdomme	☐	☐	☐	☐	☐
kut	☐	☐	☐	☐	☐
goddomme	☐	☐	☐	☐	☐

Religieuze vragen

- Welke omschrijving geeft het best jouw levensbeschouwing weer?
 - ☐ christelijk, maar niet katholiek, protestants of orthodox
 - ☐ katholiek
 - ☐ protestants
 - ☐ orthodox
 - ☐ islamitisch
 - ☐ joods
 - ☐ boeddhistisch
 - ☐ hindoeïstisch
 - ☐ atheïstisch
 - ☐ agnostisch
 - ☐ ik heb geen levensbeschouwing
 - ☐ Andere, namelijk ...

- Welke uitspraak past het best bij jou?
 - ☐ Ik ben een religieus persoon.
 - ☐ Ik ben geen religieus persoon.
 - ☐ Ik ben niet zeker of ik religieus ben.
 - ☐ Weet ik niet.
 - ☐ Andere, namelijk ...

- Hoe belangrijk is religie in jouw dagelijkse leven?
 - ☐ Heel belangrijk
 - ☐ Redelijk belangrijk
 - ☐ Niet zo belangrijk
 - ☐ Helemaal niet belangrijk

- Welke uitspraak past het best bij jouw overtuiging?
 - ☐ Er is een God of een goddelijke werkelijkheid.
 - ☐ Er is een hoger wezen, een hogere energie of geestelijke macht, maar niet per se

God.

- ☐ Ik weet niet goed wat ik moet geloven.
- ☐ Ik geloof niet in God of in een andere hogere werkelijkheid.
- Speelde een religieuze gemeenschap een rol in jouw kindertijd en jeugd?
 - ☐ Ja, een grote rol.
 - ☐ Ja, er waren af en toe raakpunten.
 - ☐ Nee, een religieuze gemeenschap speelde geen rol.
 - ☐ Weet ik niet.
 - Bent je op dit moment actief betrokken bij een religieuze gemeenschap of bij religieuze activiteiten?
 - ☐ Ja, zeer actief
 - ☐ Ja, af en toe
 - ☐ Nee, helemaal niet
 - ☐ Weet ik niet

Vragen over vloekwoorden

- Hoe vaak gebruik je vloekwoorden in het dagelijkse leven?
 - ☐ Heel vaak
 - ☐ Vaak
 - ☐ Soms
 - ☐ Zelden
 - ☐ Nooit
- Welke soort vloekwoorden gebruik je meestal?
 - ☐ Religieuze vloekwoorden (godverdomme, jezus, godsamme, verdomme, godver)
 - ☐ Niet-religieuze vloekwoorden (shit, kut, fuck, merde, damn)

- 0 Ik gebruik beide evenveel.
- 0 Ik gebruik andere vloekwoorden zoals: ...

- Wat vind je van het gebruik van religieuze vloekwoorden? (Bv: godverdomme, jesus, godsamme, verdomme, godver)
 - 0 Volledig onacceptabel en respectloos
 - 0 Meestal onacceptabel
 - 0 Neutraal
 - 0 Volledig acceptabel

- Zijn er vloekwoorden die je **niet** gebruikt vanwege hun religieuze lading?
Open antwoord

- Bij welke **emoties** vloek je het vaakst? (Meerdere antwoorden mogelijk)
 - ☐ Ergernis
 - ☐ Woede
 - ☐ Teleurstelling
 - ☐ Macheloosheid
 - ☐ Verrassing
 - ☐ Vreugde
 - ☐ Afschuw
 - ☐ Om te kwetsen
 - ☐ Uit verdriet
 - ☐ uit haat
 - ☐ Andere, namelijk ...

- Wat vind je van het gebruik van niet-religieuze vloekwoorden? (Bv: kut, fuck, shit)
 - 0 Volledig onacceptabel en respectloos
 - 0 Meestal onacceptabel
 - 0 Neutraal
 - 0 Volledig acceptabel

- In welke **situaties** vloek je meestal? (Meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Alleen
- ☐ Met vrienden
- ☐ Met familie
- ☐ Op het werk / op school
- ☐ In openbare ruimtes (zoals winkels of op straat) In het verkeer
- ☐ Andere, namelijk ...

- Zijn er vloekwoorden die je nooit zou gebruiken?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

- Welke vloekwoorden zou je nooit gebruiken?

Open antwoord

Slotvragen

- Heb je eer een idee van wat precies werd onderzocht in deze enquête?